

Onderzoek Rioleringsbeleid en -beheer

Gemeente Geertruidenberg

Eindrapportage

Augustus 2011

Postbus 5000
4700 KA ROOSEDAAL

www.rekenkamerwestbrabant.nl

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding en achtergrond	9
1.2 Onderzoeksvragen	10
1.3 Aanpak van het onderzoek.....	12
1.4 Leeswijzer	13
2 Algemene context	14
2.1 Kenmerken en karakteristieken gemeente Geertruidenberg	14
2.2 Wettelijke kaders.....	14
3 Totstandkoming rioleringsbeleid	20
3.1 Introductie.....	20
3.2 Gemeentelijk Rioleringsbeleid (GRP)	20
3.3 Integraliteit rioleringsbeleid	22
3.4 Samenwerking met andere organisaties	24
3.5 Doelstelling en kwaliteitseisen	29
3.6 Wet- en regelgeving.....	31
3.7 Externe deskundigheid	31
4 Kosten rioleringsbeleid en -beheer	34
4.1 Inzicht in kosten.....	34
4.2 Verdeling lasten	37
4.3 Activiteiten/projecten versus kosten	41
4.4 Raming van budgetten	41
4.5 Aanbesteding	42
4.6 Tariefcomponenten	42
4.7 Afstemming wegen versus riolen	43
4.8 Doorberekening van kosten	44
4.9 Doeltreffendheid doorberekening van kosten.....	45
4.10 Verschillen in tariefstelling	45
5 Rol van de gemeenteraad	48
5.1 Kaderstellende rol.....	48
5.2 Bestuurlijke informatievoorziening	49
5.3 Bestuurlijke evaluatie.....	50
5.4 Inzicht in realisatie doelstellingen	51
6 Inhoudelijk-technische aspecten	53
6.1 Kwaliteit riolering	53
6.2 Maatregelen rioleringsplan.....	54
6.3 Prioriteitenstelling en planning	55
6.4 Realisatie planning.....	56
6.5 Afstemming met onderhoud en reconstructie	57
6.6 Realisatie doelstellingen	58
6.7 Klachtenafhandeling.....	61

7	Conclusies en aanbevelingen	63
7.1	Doelstelling en onderzoeksvragen	63
7.2	Algemene conclusie	63
7.3	Algemene invalshoek	64
7.4	Financiële invalshoek	65
7.5	Bestuurlijke invalshoek.....	67
7.6	Inhoudelijk-technische invalshoek	68
8	Reactie college	69
9	Nawoord.....	71
Bijlagen	71
Bijlage 1: Literatuurlijst	75
Bijlage 2: Lijst met geïnterviewde personen	79
Bijlage 3: Normenkader.....	81
Bijlage 4: Doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden rioleringsbeleid Geertruidenberg	85
Bijlage 5: Raadsopmerkingen	89

Productwijzer Riolering

Deze productwijzer geeft een korte omschrijving van enkele belangrijke vooral financiële begrippen van het rioleringsbeleid. Dit is bedoeld om het rapport toegankelijker te maken voor de lezer.

Gemeentelijke zorgplicht

Gemeenten hebben op grond van de Wet milieubeheer de zorgplicht voor de aanleg en het onderhoud van de riolering. De riolering maakt onderdeel uit van de openbare ruimte. Een goede kwaliteit van de riolering levert een positieve bijdrage aan de natuur, het milieu, de volksgezondheid en de leefomgeving in de gemeente.

Aanleg van nieuwe riolering kan aan de orde zijn op het moment dat een nieuwe woonwijk of bedrijventerrein wordt aangelegd. Meestal zijn de kosten van aanleg van het nieuwe riool meegenomen in de prijs van de grond waarop gebouwd gaat worden. Het onderhouden van de riolering behelst onder andere het inspecteren, reinigen en repareren van rioolbuizen. Inspectie gebeurt veelal in combinatie met reiniging en volgens een cyclus, waarbij één keer in de zoveel jaar een rioolbuis wordt geïnspecteerd. Afhankelijk van de resultaten van de inspectie wordt een nieuwe inspectie gepland of wordt bijvoorbeeld een reparatie gepland. Door reparatie kan de levensduur van de riolering worden verlengd. Als de kosten van reparatie te hoog worden en/of de leeftijd van de rioolbuis is te hoog geworden, kan worden overgegaan tot vervanging.

Rioolvervanging

Rioolbuizen hebben bij veel gemeenten een levensduur van 60 jaar, maar er zijn ook gemeenten die uitgaan van 40 jaar of 75 jaar. Diverse factoren kunnen van invloed zijn op de levensduur van de riolering, zoals bodem en grondwatergesteldheid, kwaliteit van het afvalwater, illegale lozingen, toename gewichtsklasse vrachtverkeer, de frequentie van inspecties en de snelheid waarmee reparaties kunnen worden uitgevoerd. Andere onderdelen van het rioleringsstelsel, zoals gemalen en bergbezinkbassins, kennen een andere levensduur, maar daar zal op deze plek niet nader op worden ingegaan.

Met het vervangen van rioleringen zijn omvangrijke investeringen gemoeid, temeer omdat de bovenliggende weg moet worden opengebrouwen. Veel gemeenten combineren het vervangen van de riolering dan ook met het herinrichten / herbestraten van de weg en/of openbare ruimte. Op deze manier worden kosten bespaard en wordt de overlast voor burgers vermindert.

Financiële doorkijk

Op basis van de resterende levensduur / afschrijvingstermijn van de rioolbuizen kan een planning worden gemaakt voor de lange termijn (30 tot 75 jaar). Veel gemeenten maken een dergelijke financiële doorkijk om te bezien hoe de kosten zich op langere termijn ontwikkelen en welke consequenties dit heeft voor de rioolheffing op de korte en langere termijn. Als bijvoorbeeld blijkt dat de kosten in de toekomst sterk zullen stijgen, kan nu reeds een (geleidelijke) verhoging van de rioolheffing worden overwogen om toekomstige generaties niet te confronteren met sterke tariefstijgingen. Ook wordt in de financiële doorkijk duidelijk welke investeringspieken er op welke momenten zijn. Hier kan rekening mee worden gehouden door in een vroegtijdig stadium te proberen de investeringspiek te spreiden over de jaren (deels naar voren in de tijd halen, deels naar achteren), of anderszins maatregelen te nemen, zoals het reserveren van extra middelen voor de inhuur van extra capaciteit rondom deze piek of het vormen van een egalisatievoorziening, zodat de lasten (en daardoor de tarieven) minder fluctueren.

Tarief rioolheffing

In de Gemeentewet is de rioolheffing geregeld. De rioolheffing kan door een gemeente worden geheven ter dekking van de kosten voor de gemeente met betrekking tot de zorg voor huishoudelijk en bedrijfsafvalwater, regenwater en de grondwaterstand.

Het gemeentebestuur bepaalt de heffingsgrondslag voor de rioolheffing. Gemeenten hanteren in de praktijk verschillende heffingsgrondslagen zoals bijvoorbeeld het waterverbruik of het aantal aansluitingen. Ook wordt bij sommige gemeenten onderscheid gemaakt tussen woningen en bedrijven of worden aparte tarieven gehanteerd voor grootgebruikers.

Omdat de opbrengsten van de rioolheffing alleen aan de riolering kunnen worden besteed, vormen de kosten en opbrengsten van de riolering voor de gemeente een 'gesloten' systeem. Kosten en opbrengsten moeten met elkaar in evenwicht zijn. In het Gemeentelijk Rioleringsplan wordt dit verwoord met het uitgangspunt van 100% kostendekkingsgraad. Dit uitgangspunt staat ook aan de basis van de financiële doorkijk.

De kostendekkingsgraad hoeft in de praktijk niet 100% te zijn. Indien door omstandigheden de kostendekkingsgraad hoger of lager dan 100% ligt, kan ervoor worden gekozen om in een aantal jaren geleidelijk naar de 100% te groeien (in plaats van in één jaar de burger te confronteren met een sterke stijging of daling van het tarief van de rioolheffing).

Ook de werkelijke kosten en opbrengsten kunnen in enig jaar afwijken van de begrote kosten en opbrengsten, bijvoorbeeld doordat projecten uitlopen of worden uitgesteld. De geraamde kostendekkingsgraad en de werkelijke kostendekkingsgraad (en de ontwikkeling hiervan over de jaren) is daarmee een goede (financiële) indicator voor de riolering.

Egalisatievoorziening

Veel gemeenten hanteren een egalisatievoorziening voor de riolering om over de jaren de pieken en dalen in de hoeveelheid werk aan de riolering (en daarmee de kosten van de riolering) op te kunnen vangen. In jaren met relatief weinig kosten, wordt geld gestort in de voorziening, in jaren met relatief veel kosten wordt geld onttrokken aan de voorziening. Daarmee heeft de voorziening een dempende werking op de fluctuaties in de kosten over de jaren heen. En daarmee heeft de voorziening dus een dempende werking op de fluctuaties in de tarieven voor de rioolheffing voor de burgers.

Er moet op worden gelet dat de egalisatievoorziening niet structureel groter wordt of wordt uitgeput, want dat betekent dat er geen sprake meer is van een egaliserende werking. Als een voorziening een structureel positief saldo heeft, is dit een teken dat in het verleden teveel geld in de voorziening is gestort. De burgers en bedrijven hebben in de voorgaande jaren teveel betaald aan rioolheffing. Door de rioolheffing (eenmalig) te verlagen en deze verlaging te betalen uit de (te hoge) voorziening, kan de voorziening weer op het gewenste niveau worden gebracht.

Activeren of sparen

Bij veel gemeenten worden de kosten voor rioolvervangingen en de aanleg van nieuwe riolering geactiveerd op de balans. Dit wil zeggen dat een vervanging of aanleg van een rioolbuis wordt opgenomen in het jaarlijkse investeringsplan (die veelal een onderdeel is van de programmabegroting). Er wordt een budget (bij investeringen heet dit een krediet) beschikbaar gesteld voor de vervanging of aanleg.

De nieuw aangelegde of vervangen rioolbuis wordt opgenomen op de balans van de gemeente onder de vaste activa. De balanswaarde is gelijk aan de werkelijke investeringskosten. Jaarlijks wordt afgeschreven conform het beleid / de spelregels die binnen de

gemeente hierover zijn vastgesteld. De jaarlijkse afschrijvingslasten worden ten laste gebracht van het product riolering / het programma waar de riolering onder valt.

De balanswaarde van de rioolbuis daalt jaarlijks met de afschrijvingslasten. Na verloop van tijd (zoals gezegd bedraagt dit bij de meeste gemeenten voor de riolering ongeveer 60 jaar) is de balanswaarde gelijk aan nul. Vanaf dat moment vervallen de jaarlijkse kapitaallasten. De rioolbuis is volgens de administratie afgeschreven. De boekhoudkundige waarde hoeft niets te zeggen over de technische staat van de riolering. Het is goed mogelijk dat de werkelijke levensduur van de riolering langer of korter is.

Om de aanleg of vervanging van de riolering te financieren moet geld worden geleend. De paragraaf Financiering in de programmabegroting en jaarrekening geeft meer informatie over de financiering door de gemeente. De financieringsrente en afschrijvingslasten vormen samen de kapitaallasten. De paragraaf "onderhoud kapitaalgoederen" geeft weer hoe wordt omgegaan met financiering en activering van specifieke onderdelen, zoals riolering.

Er zijn ook gemeenten die de aanleg of vervanging van een rioolbuis niet activeren op de balans. Deze gemeenten hebben in de jaren voorafgaand aan de aanleg / vervanging geld gespaard en dit geld gestort in een bestemmingsreserve of voorziening, specifiek voor de riolering. Op het moment dat aanleg / vervanging aan de orde is, worden de kosten gedekt vanuit deze bestemmingsreserve of voorziening.

Realisatie van projecten

Indien werkzaamheden aan de riolering in enig jaar uitlopen of worden uitgesteld, schuiven kosten door naar latere jaren. De kosten voor de riolering vallen in dat ene jaar daarmee lager uit dan begroot, terwijl er bij de bepaling van het tarief van de rioolheffing wel van de begrote kosten was uitgegaan. De werkelijke kostendekkingsgraad kan door het uitlopen of uitstellen van werkzaamheden hoger komen te liggen dan de 100% kostendekkingsgraad waar in de berekening van het tarief van is uitgegaan.

Indien structureel werkzaamheden aan de riolering worden uitgesteld en/of het beschikbare budget voor reparaties / vervangingen is structureel te klein, kunnen werkachterstanden ontstaan. Het is belangrijk om deze achterstanden goed in de gaten te houden om te voorkomen dat de gemeente in de toekomst geconfronteerd wordt met 'inhaalslagen', die weer consequenties hebben voor de benodigde formatie en de ontwikkeling van het tarief.

Stabiel systeem

Bij de riolering heeft de gemeente te maken met een combinatie van investeringen, opbrengsten uit rioolheffing en toevoegingen / onttrekkingen aan reserves en voorzieningen. Dit maakt de riolering in financieel opzicht tot een relatief complex financieel product van de gemeente. Er is daarbij sprake van een sterke onderlinge afhankelijkheid van deze financiële componenten. Het uitstellen van een geplande investering in de riolering werkt bijvoorbeeld door in de huidige en toekomstige kostendekkingsgraad, het tarief en het saldo van reserves en voorzieningen voor de riolering. Het belang van een goede financiële planning bij de riolering voor de korte en lange termijn is daarmee nog eens onderstreept. Een stabiele ontwikkeling (over de jaren) van de kosten voor riolering, de opbrengsten uit rioolheffing en het saldo van reserves en/of voorzieningen, is een indicator van een doelmatig en doeltreffend rioolbeheer.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

Een goed functionerende en onderhouden riolering is een belangrijk aspect in de openbare ruimte. Riolering heeft namelijk betrekking op aspecten als natuur, milieu, volksgezondheid en de handhaving van een goede leefomgeving. Op grond van artikel 10.33 van de Wet milieubeheer hebben gemeenten de zorgplicht voor de aanleg en het onderhoud van de riolering.

De wet schrijft voor dat gemeenten een Gemeentelijk Rioleringsplan op moeten stellen. In dit rioleringsplan moet de gemeente aangeven op welke wijze zij invulling geeft aan haar zorgplicht en wat zij de komende jaren op het gebied van riolering van plan is te doen. Ook is in deze wet opgenomen waaraan de inhoud van het plan moet voldoen en met welke partijen de gemeente moet afstemmen. Gemeenten hebben met ingang van 1 januari 2008 (Wet Verankering en bekostiging van gemeentelijke watertaken) niet alleen een zorgplicht voor afvalwater, maar ook voor grond- en hemelwater.

Gemeentelijk rioleringsbeleid heeft raakvlakken met vele andere terreinen zoals milieubeheer, bouw- en woningtoezicht, ruimtelijke ontwikkeling en beheer en onderhoud van infrastructuur. Bij het opstellen van het rioleringsbeleid en het beheer daarvan moet de gemeente dus rekening houden en afstemmen met deze terreinen. Bovendien is samenwerking met andere organisaties die eveneens een rol hebben in het waterbeheer van belang. Zo heeft de gemeente te maken met organisaties als het waterschap dat de zorgplicht heeft voor de zuivering van afvalwater, de provincie en de inspecteur van de volksgezondheid.

Het rioleringsbeleid en -beheer van gemeenten is vanuit financieel en inhoudelijk oogpunt als een belangrijk beleidsterrein aan te merken.

Inhoudelijk, omdat het rioleringsstelsel één van de belangrijkste schakels in de waterketen is. Problemen met de riolering treffen de burger rechtstreeks in haar doen en laten en heeft invloed op de hierboven genoemde terreinen als volksgezondheid, milieubeheer en wegen. Zowel de technische als functionele eisen die de gemeente stelt aan het rioleringsbeleid zijn daarom van belang.

Financieel, omdat het aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden rioolheffing een substantieel deel van de totale lokale lasten beslaat. Het is daarom van belang inzicht te hebben in de kosten die aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden zijn en in de wijze waarop deze kosten in rekening worden gebracht aan burgers en bedrijven. Bovendien blijkt dat er aanzienlijke verschillen in de tarieven bestaan tussen de 7 gemeenten die bij dit onderzoek betrokken zijn.

De Rekenkamer West-Brabant heeft besloten tot het doen van een rekenkameronderzoek waarbij het gaat om het verkrijgen van inzicht in de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door de gemeenten gevoerde rioleringsbeleid- en beheer.

Daarbij zijn de volgende aandachtspunten geformuleerd:

- a. Algemeen: de afbakening en definiëring van het onderzoek en de totstandkoming van het rioleringsbeleid en -beheer van de betrokken gemeente.
- b. Financieel: kosten die aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden zijn c.q. de wijze waarop deze kosten in rekening worden gebracht aan burgers en bedrijven.
- c. Bestuurlijk: kaderstellende en controlerende rol van de Raad.
- d. Inhoudelijk-technisch: samenhang tussen de nagestreefde doelstellingen en de getroffen/voorzien maatregelen.

1.2 Onderzoeksvragen

Voor dit onderzoek heeft de Rekenkamer West-Brabant de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

In hoeverre is het door de gemeente gevoerde rioleringsbeleid en -beheer als effectief en doelmatig aan te merken?

Bovenstaande hoofdvraag is vervolgens uitgesplitst in de volgende deelvragen:

- a. Algemeen: op welke wijze is het rioleringsbeleid tot stand gekomen, en heeft dit geresulteerd in duidelijke doelstellingen?
- b. Vanuit een financiële invalshoek: welke kosten zijn aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden, en hoe worden deze kosten aan inwoners en bedrijven in rekening gebracht? Waardoor worden – op hoofdlijnen – verschillen in tariefstelling tussen de betrokken gemeenten veroorzaakt?
- c. Vanuit een bestuurlijke invalshoek: is de gemeenteraad in staat gesteld om invulling te geven aan zijn kaderstellende en controlerende rol?
- d. Vanuit een inhoudelijk-technische invalshoek: is er een logische samenhang tussen de in het rioleringsbeleid nagestreefde doelstellingen en de getroffen / voorzien maatregelen, en zijn in de beleidsvorming alternatieven overwogen? Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?

Elke deelvraag bestaat uit een aantal subvragen, die hieronder zijn weergegeven.

- a. **Algemeen**
 - i. Binnen welke (o.a. wettelijke) kaders wordt het beleid gevormd en uitgevoerd?
 - ii. In hoeverre is het rioleringsbeleid een integraal onderdeel van milieubeleid en integraal waterbeheer?
 - iii. In hoeverre is er bij de beleidsvorming en uitvoering sprake van een effectieve samenwerking met andere organisaties, met name het waterschap?
 - iv. Zijn bij de vaststelling van het rioleringsbeleid duidelijke doelstellingen en kwaliteitseisen geformuleerd, bijvoorbeeld m.b.t. de behandeling van afval- en hemelwater, en het voorkomen van wateroverlast?
 - v. Wordt geanticipeerd op nieuwe wetgeving?

- vi. In hoeverre bereidt de gemeente zelf het beleid voor, dan wel wordt hiervoor gebruik gemaakt van externe deskundigheid? Beschikt de gemeente zelf over voldoende kennis?

b. Financieel

- i. Heeft de gemeente een voldoende betrouwbaar inzicht in de kosten op langere en korte termijn?
- ii. Zijn de lasten naar evenredigheid verdeeld over het huidig en toekomstig gebruik, c.q. over huidige en toekomstige generaties?
- iii. Welke activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn uitgevoerd tegen welke kosten?
- iv. Zijn ramingen gebaseerd op objectieve kengetallen? in hoeverre is sprake van een verschil tussen de geraamde kosten en de uitgaven? Wat zijn verklaringen voor eventuele verschillen tussen raming en realisatie, en heeft dat geleid tot aanpassing van de ramingsystematiek?
- v. Hoe heeft aanbesteding plaatsgevonden?
- vi. Zijn alle componenten die in het tarief zijn opgenomen, daarin ook terecht opgenomen?
- vii. Is er ook in financieel opzicht een systematische afstemming tussen onderhoud/renovatie van wegen en van riolen, en hoe worden gezamenlijke kosten toegerekend?
- viii. Welke kosten (bijv. overhead, rente) worden vanuit de gemeente doorberekend?
- ix. Hoe worden de kosten doorberekend aan de burgers? Zijn de kostentoerekeningen van het rioolrecht, de heffingsgrondslagen en het tarievenbeleid doeltreffend en doelmatig?
- x. Kan een verklaring worden gegeven voor de verschillen in tariefstelling t.o.v. andere gemeenten?

Bestuurlijk

- xi. Hoe kan de Raad kaders stellen en controleren? Wordt de Raad in de gelegenheid gesteld om op basis van alternatieven tot keuzes te komen?
- xii. Is de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering van het beleid juist, tijdig en volledig?
- xiii. Is de bestuurlijke evaluatie achteraf na de realisatie van investeringen adequaat?
- xiv. Heeft de Raad inzicht in de mate waarin inhoudelijke doelstellingen worden bereikt?

c. Inhoudelijk-technisch

- i. Is de onderliggende informatie voor het opstellen van het rioleringsbeleid compleet en correct?
- ii. Heeft de gemeente een goed inzicht in de kwaliteit van de bestaande riolering?
- iii. Zijn de voorgestelde maatregelen in het gemeentelijk rioleringsplan voldoende onderbouwd?
- iv. Wordt op grond van het beleid tot een logische prioriteitenstelling en planning gekomen?
- v. Wat is de mate van realisatie van de voorgenomen maatregelen ten opzichte van de planning?
- vi. Hoe vindt afstemming plaats met het onderhoud en de reconstructie van wegen?

- vii. Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?
- viii. In hoeverre geeft het rioleringsbeleid en -beheer bij inwoners en bedrijven aanleiding tot klachten?

1.3 Aanpak van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd onder leiding van een projectteam van leden uit de Rekenkamer West-Brabant dhr. R. Clayden, Mw. S. van Breugel, dhr. J. Naafs en mw. L. de Jong-Stabel. De feitelijke onderzoekswerkzaamheden zijn uitgevoerd door een onderzoeksteam van PwC bestaande uit mw. S. Schütz, dhr. S. Schoonen, mw. M. Stevens en mw. S. Djojoseparto.

Het onderzoek is verdeeld in een drietal fasen. Eind januari 2011 is gestart met een pilot bij de gemeente Oosterhout. Vervolgens is vanaf februari/maart 2011 gelijktijdig in drie gemeenten onderzoeken gedaan naar het rioleringsbeleid en -beheer (fase 1). In deze eerste fase zijn de gemeenten Geertruidenberg, Bergen op Zoom en Rucphen betrokken. De tweede fase van het onderzoek is in maart 2011 gestart bij de gemeenten in Zundert, Halderberge en Roosendaal. Per gemeente is tijdens het onderzoek nadrukkelijk ruimte voor 'couleur locale'. Voorafgaand aan het onderzoek heeft de Rekenkamer een bijeenkomst met de raadsleden belegd, waarin de Raad haar aandachtspunten, vragen en opmerkingen rondom het onderzoek heeft aangegeven. Een overzicht van de gemaakte opmerkingen en gestelde vragen door de raadsleden is opgenomen in bijlage 5. Eveneens wordt in de bijlage aangegeven waar de vragen en opmerkingen in het rapport terugkomen en zijn verwerkt.

Bij aanvang van het onderzoek heeft er eveneens een startbijeenkomst plaatsgevonden met bestuurders en ambtenaren waarin het onderzoeksproces is toegelicht.

De Rekenkamer heeft een normenkader ontwikkeld (bijlage 3), waarin voor alle onderzoeksvragen normen opgesteld zijn. Aan de hand van het normenkader kan worden getoetst of het onderzoeksobject wel of niet voldoet aan de gestelde norm. De periode van onderzoek betreft de periode 2006 t/m 2010.

Op basis van documentstudie en (groeps)interviews, is de benodigde informatie verkregen en getoetst aan het normenkader. Bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van de benchmark van Rioned. Dit is een unieke benchmark omdat alle gemeenten in Nederland eraan deelnemen. Toch kunnen afwijkingen die uit de vergelijking met deze benchmark blijken niet direct tot conclusies leiden. Afwijkingen kunnen bijvoorbeeld ontstaan omdat gegevens niet correct of anders zijn aangeleverd en vragen daarom altijd om nadere analyse.

Per gemeente is een rapportage opgesteld waarin de resultaten worden gepresenteerd. Daarnaast is een koepelnotitie opgesteld waarin vergelijkingen tussen gemeenten worden getrokken en leerpunten en best practices worden weergegeven.

1.4 Leeswijzer

In dit rapport worden de resultaten van de gemeente Geertruidenberg gepresenteerd.

- Hoofdstuk 1 geeft de aanleiding en achtergrond van het onderzoek weer, met de daarbij behorende onderzoeksvragen.
- Hoofdstuk 2 schetst de algemene context van de gemeente Geertruidenberg.
- Hoofdstuk 3 gaat in op de totstandkoming van het rioleringsbeleid.
- Hoofdstuk 4 behandelt de onderzoeksvraag met betrekking tot de kosten van het rioleringsbeleid- en beheer.
- Hoofdstuk 5 gaat in op de rol van de gemeenteraad.
- Hoofdstuk 6 behandelt de inhoudelijk-technische aspecten.
- Hoofdstuk 7 geeft de conclusies en aanbevelingen weer.
- In hoofdstuk 8 is de reactie van het college opgenomen.
- Hoofdstuk 9 bevat het Nawoord van de Rekenkamer.

2 Algemene context

2.1 Kenmerken en karakteristieken gemeente Geertruidenberg

De gemeente Geertruidenberg is een middelgrote gemeente in West-Brabant met ruim 21.000 inwoners. De gemeente ligt ten zuiden van de Bergsche Maas en bestaat uit 3 kernen: De kern Geertruidenberg, de kern Raamsdonksveer en de kern Raamsdonk.¹ De totale oppervlakte van de gemeente omvat 2.969 hectare, waarvan 23% bebouwd terrein, 54% agrarisch gebied en 2,5% bos- en natuurgebied.²

De gemeente Geertruidenberg neemt deel aan de landelijke benchmark van Rioned. Uit de benchmark blijkt dat de gemeente is gelegen op goede grond (zand). De riolering bestaat in Geertruidenberg uit veel gescheiden en weinig mechanische riolering³. De lengte van de vrijvervalriolering omvat 137 km buis. Dit is minder dan gemiddeld in de regio (287 km buis) en landelijk (209 km buis).

De riolering in Geertruidenberg sluit aan op één rioolwaterzuiveringsinstallatie Dongemond, te Oosterhout.

2.2 Wettelijke kaders

Het rioleringsbeleid is verbonden aan wet- en regelgeving op verschillende niveaus (Europees, nationaal, provinciaal, gemeentelijk etc.). In deze paragraaf wordt kort stil gestaan bij relevante wettelijke kaders. Voor het opstellen van deze paragraaf zijn naast de documenten van de gemeente Geertruidenberg ook documenten van de gemeente Roosendaal geraadpleegd. Roosendaal beschikt over een uitgebreide toelichting en actueel overzicht van het wettelijk kader en is derhalve bij het uitvoeren van dit onderzoek gebruikt als referentiemateriaal.

Europese richtlijnen en beleid

Op Europees niveau is de Europese Kaderrichtlijn Water opgesteld. Het doel van deze richtlijn is het vaststellen van een kader voor de bescherming van landoppervlaktewater, overgangswater, kustwateren en grondwater. Met de richtlijn wordt gestreefd naar beschikbaarheid en goede kwaliteit van voldoende oppervlaktewater en grondwater, vermindering van verontreiniging van grondwater, bescherming van territoriale en maritieme wateren en het verminderen van lozingen en emissies.⁴

Een andere Europese richtlijn, is de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Het doel van de richtlijn is het beschermen van het milieu tegen de nadelige gevolgen van de lozing van stedelijk afvalwater en van het afvalwater van bepaalde bedrijfstakken⁵.

¹ Verbreed Basisrioleringsplan Geertruidenberg (november 2010).

² <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=70262ned&D1=0-1,5,11,18,24,27,31,41&D2=0-1,8,64,84,286&D3=a&HDR=T&STB=G1,G2&VW=T>.

³ Benchmark Rioleringszorg, meten, vergelijken en verbeteren, Gemeenterapport 2010. Geertruidenberg, Stichting RIONED.

⁴ Achtergronddocument VGRP+ gemeente Geertruidenberg 2011-2015 (21 januari 2011), p.10.

⁵ http://www.europadecentraal.nl/menu/544/Richtlijn_stedelijk_afvalwater.html.

Hieronder valt ook riool overstorten. De richtlijn wordt op nationaal niveau geïmplementeerd via de Wvo (vergunningplicht voor overstorten) en artikel 10.5 van de Wet milieubeheer.

Nationaal beleid

Op nationaal niveau dienen gemeenten te voldoen aan diverse wet- en regelgevingen betreffende riolering. In de Wet gemeentelijke watertaken worden naast de traditionele gemeentelijke zorg voor afvalwater expliciet zorgplichten benoemd voor hemelwater en grondwater. Daarbij wordt uitgegaan van de verantwoordelijkheid van de perceeleigenaar voor maatregelen op het eigen terrein. De gemeente heeft een zorgplicht voor het in het openbaar gemeentelijk gebied treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet tot de zorg van het waterschap of de provincie behoort. De wet regelt tevens de verbreding van de gemeentelijk rioolheffing tot een bestemmingsheffing, mits maatregelen zijn opgenomen in een Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP) (voorzieningen bekostigen voor hemelwaterafvoer en de aanpak van grondwaterproblemen in bebouwd gebied).

De Waterwet is op 22 december 2009 in werking getreden, waarin een achttal wetten zijn samengevoegd⁶. De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater, en verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. Met de komst van de Waterwet is de zorgplicht voor hemel- en grondwater bij gemeenten gelegd⁷. De Waterwet draagt bij aan vermindering van regels, vergunningstelsels en administratieve lasten. Met de inwerkingtreding van de Waterwet is slechts één watervergunning van kracht, de Wvo-vergunning voor lozingen vanuit gemeentelijke rioolstelsels op het oppervlaktewater (o.a. riooloverstorten) en de heffing op riooloverstorten zijn komen te vervallen. Per 1 oktober 2010 is de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) van kracht. Het wegvallen van de vergunningen heeft invloed op de samenwerkingsrelatie tussen de gemeente en de waterbeheerder (Rijkswaterstaat of waterschap). Er wordt voortaan samengewerkt op basis van afspraken in plaats van vergunningvoorschriften. Een belangrijke verandering na het in werking treden van de Waterwet is de onderverdeling in het bevoegde gezag met betrekking tot directe en indirecte lozingen. Alle indirecte lozingen vallen onder de Wet Milieubeheer (Wm) en het Wm bevoegde gezag (gemeente en provincie). Alle directe lozingen vallen onder de Waterwet (Wtw) en het bevoegde gezag (waterschappen voor de regionale wateren en Rijkswaterstaat voor de rijkswateren)⁸. De indirecte lozingen worden onder de Wabo geïntegreerd in de omgevingsvergunning. In de huidige situatie is het waterschap bevoegd gezag voor een aantal categorieën indirecte lozingen. Onder de Wabo verschuift dit naar gemeenten en krijgt het waterschap adviesrecht voor alle indirecte lozingen inclusief de emissies naar lucht en bodem.

⁶ Wet op de waterhuishouding, Wet op de waterkering, Grondwaterwet, Wet verontreiniging oppervlaktewateren, Wet verontreiniging zeewater, Wet droogmakerijen en indijkingen (Wet van 14 juli 1904), Wet beheer rijkswaterstaatswerken (het zogenaamde 'natte gedeelte'), Waterstaatswet 1900, (www.waterwet.nl), maart 2011).

⁷ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Hoofddocument (21 januari 2011) p.12 en 15.

⁸ www.waterwet.nl, maart 2011

Andere nationale wettelijke kaders en richtlijnen worden gevormd door:

- Wet verontreiniging oppervlaktewateren; (de Wvo is met de komst van de Waterwet in 2009 komen te vervallen);
- Wet milieubeheer;
- Wet op de waterhuishouding;
- Wet bodembescherming;
- Wet ruimtelijke ordening;
- 4^e nota waterhuishouding;
- Rijksvisie waterketen;
- Advies Commissie Waterbeheer 21^e eeuw;
- Nationaal bestuursakkoord Water (NBW);
- Beleidsbrief regenwater en riolering;
- Handreiking afvalwater buitengebied;
- Nota Ruimte;
- Nationaal Bestuursakkoord water/Water Aktueel (2008);
- Commissie Integraal Waterbeheer en NBW-a;
- Bestuursakkoord waterketen 2007;
- Leidraad Riolering & Rioned;
- Bestuursakkoord Water (rijk en koepelorganisaties VNG, UvW, IPO en VEWIN, 2011).

Provinciaal beleid

De provincie heeft een regierol betreffende het provinciale waterbeleid. De provincie Noord-Brabant stelt kaders en ontwikkelt beleid voor het realiseren van schoon, mooi, veilig en voldoende water in Brabant.

Het provinciale Waterplan (PWP) is de strategische basis voor het Brabantse waterbeleid en -beheer voor de korte en lange termijn, rekening houdend met duurzaamheid en klimaatveranderingen. Het plan is in nauwe samenwerking met diverse belanghebbende (water)partijen in Brabant tot stand gekomen. En is verder uitgewerkt in het Ontwerp Provinciale Waterplan 2010-2015.

Andere relevante beleidsdocumenten zijn:

- Beleidskader verbrede gemeentelijke rioleringsplannen Noord Brabant.
- Provinciale Milieu Verordening.

Waterschapsbeleid

Gemeenten dienen daarnaast te voldoen aan het Waterschapsbeleid. Door het Waterschap Brabantse Delta is het Waterbeheerplan Brabantse Delta 2010-2015 vastgesteld (9 december 2009). Het waterschap werkt aan een beter watersysteem, voor mensen en voor flora en fauna. In het plan staat voorop dat het watersysteem robuuster moet worden: veiliger, minder kwetsbaar voor regenval en droogte, schoner, natuurlijker en beter toegankelijk voor recreanten. De kaders die in het plan zijn opgenomen, stellen dat op alle niveaus waterplannen worden opgesteld en als basis gelden voor het waterbeheerplan. De basis voor de waterbeheerplannen wordt door gemeenten en belangengroepen opgenomen in de gebiedsprocessen. Tot slot biedt het waterbeheerplan ruimte voor het continue proces van controleren en aanpassen⁹.

⁹ Waterbeheerplan Brabantse Delta 2010-2015; water beweegt, (9 december 2009) Waterschap Brabantse Delta.

De componenten die van invloed zijn op het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP) zijn hoofdzakelijk het gezamenlijk uitvoeren van OAS-studies (optimalisatie afvalwatersysteemstudies) en het in beeld brengen van de wateropgave. De optimalisatiestudies bezien het gehele rioleringsstelsel om in beeld te krijgen welke eventuele maatregelen nog nodig zijn om ongewenste lozingen vanuit het riool op het oppervlaktewater te voorkomen. Daarbij spelen veel factoren een rol, zoals de bergingscapaciteit en de afvoersnelheid van het afvalwater.

Het waterschap heeft vanuit de oude wetgeving drie beleidsregels vastgesteld, die relevant zijn voor de afvalwaterketen, namelijk:

- de beleidsregel kernen, doorvoerregeling en dubbelfunctie;
- de beleidsregel over emissietoetsen en het waterkwaliteitspoor;
- de beleidsregel met doelmatigheidseisen voor indirecte lozingen.

Deze beleidsregels vormen met de nieuwe wetgeving een basis voor samenwerking in de afvalwaterketen met gemeenten en provincie¹⁰. De Commissie Integraal Waterbeheer (CIW) heeft de basisinspanning gedefinieerd in het rapport 'Riooloverstorten deel 2 – Eenduidige basisinspanning'. De eenduidige basisinspanning heeft als doel de emissie uit het rioolstelsel te reduceren.

Geertruidenberg

De zorg voor de riolering is een taak van de gemeente. In Geertruidenberg is de zorg van de riolering opgenomen in het Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010 gemeente Geertruidenberg, met de aanvulling grondwaterzorgplicht 2006-2010 van februari 2009.¹¹ Dit rioleringsplan wordt in 2011 vervangen door een Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan + gemeente Geertruidenberg 2011-2015 (VGRP +). In hoofdstuk 3 zullen wij dieper op het GRP en concept VGRP+ ingaan.

Andere relevante beleidsnota's in Geertruidenberg zijn o.a. de Gemeentelijke waternotitie Geertruidenberg (28 november 2006) en het Wegenbeheerplan 2009-2013 (12 juni 2008).

Financieel wettelijk kader

Het wettelijk kader voor de riolering wordt gevormd door de Gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de Verordening artikel 212 Gemeentewet. In de Gemeentewet zijn algemene eisen opgenomen over de taken en verantwoordelijkheden van gemeenten, waaronder de bevoegdheid tot het heffen van belastingen. In het BBV zijn algemene financiële spelregels opgenomen voor een gemeente, waarbij met name de spelregels ten aanzien van het vormen van reserves en voorzieningen voor de riolering relevant zijn.

In de Gemeentewet is in artikel 212 de verplichting opgenomen dat de Raad bij verordening de uitgangspunten voor het financiële beleid, het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie vaststelt. De verordening artikel 212 GW bevat in ieder geval de regels voor de waardering en afschrijving van activa alsmede de grondslagen voor de berekening van prijzen / tarieven van heffingen.

¹⁰ www.brabantsedelta.nl, maart 2011

¹¹ Grondwaterzorgplicht Geertruidenberg, Erratum op het GRP 2006 t/m 2010 (februari 2009), gemeente Geertruidenberg.

Heffingen kunnen in Nederland alleen krachtens wet worden geheven. Heffingen bestaan uit belastingen, bestemmingsheffingen en retributies. De rioolheffing valt onder de bestemmingsheffingen. Bestemmingsheffingen zijn belastingen die dienen ter bestrijding van specifieke kosten. Deze heffingen mogen niet meer dan kostendekkend zijn.

De rioolheffing is met ingang van 2008 in de Gemeentewet geregeld. De rioolheffing is in de plaats gekomen van de rioolrechten en kan worden geheven ter bestrijding van het beheer van huishoudelijk en bedrijfsafvalwater, regenwater en de grondwaterstand. Alleen voor het aansluiten op de riolering kan nog een rioolrecht worden geheven. Doordat aan artikel 228a Gemeentewet een overgangstermijn van twee jaar is gekoppeld, dienen gemeenten de rioolrechten uiterlijk in 2010 te vervangen door de rioolheffing.

Met ingang van het jaar 2008 bevat de Gemeentewet in artikel 228a een verbrede rioolheffing. Van de tot 2008 in artikel 229 Gemeentewet geregelde rioolrechten blijven alleen de eenmalige rioolaansluitrechten gehandhaafd. Artikel 228a bepaalt dat onder de naam rioolheffing een belasting kan worden geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:

- a. De inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater.
- b. En de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Op grond van artikel 228a Gemeentewet kunnen twee rioolheffingen worden geheven, te weten een waterketenheffing en een watersysteemheffing. De waterketenheffing ziet toe op de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater. De watersysteemheffing is bedoeld voor de inzameling en verwerking van regenwater, alsmede voor het treffen van maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

De gemeentelijke watertaken die uit de rioolheffing bekostigd mogen worden, zijn de taken die betrekking hebben op:

- a. De inzameling, berging en transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater en op de zuivering van huishoudelijk afvalwater door middel van kleinere individuele installaties voor de behandeling van afvalwater (zogenaamde IBA's).
- b. De inzameling en verdere verwerking van afvloeiend hemelwater: de inzameling, berging, transport, nuttige toepassing of al dan niet na zuivering brengen in het oppervlaktewater of op of in de bodem van afvloeiend hemelwater.
- c. En het treffen van maatregelen ter voorkoming of beperking van nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming: de inzameling, berging, transport, nuttige toepassing of terugbrengen in het oppervlaktewater of op of in de bodem van grondwater, alsmede verbetering van

de waterdoorlaatbaarheid van de bodemtoplaag of hydrologische compartimentering van de bodem.

Het bepalen van de belastingplichtige, de heffingsgrondslag en de heffingsmaatstaf is in de wet overgelaten aan het gemeentebestuur, om het de gemeenten mogelijk te maken zoveel mogelijk aansluiting te zoeken bij het systeem dat zij gebruikten voor de heffing van het rioolrecht.

Door de VNG is een Model kostenonderbouwing rioolheffing (versie 1.0, januari 2010) opgesteld. Het model is een hulpmiddel voor gemeenten om zichtbaar te maken welke kosten in rekening worden gebracht voor de diensten en de taken van de gemeente. Het model presenteert een stappenplan met controlevragen om te komen tot een transparante kostentoerekening.

Daarnaast is door het Ministerie van BZK een Handreiking kostentoerekening leges en tarieven uitgebracht (januari 2010). In deze handreiking wordt het wettelijk kader ten aanzien van o.a. de rioolheffing geschetst en is inzicht gegeven in de doorberekening van de kosten in de rechten, heffingen en tarieven die maximaal 100% kostendekkend mogen zijn. Voor meer informatie wordt gemakshalve verwezen naar het model en de handreiking.

3 Totstandkoming rioleringsbeleid

In dit hoofdstuk worden de resultaten betreffende de totstandkoming van het rioleringsbeleid gepresenteerd. De onderzoeksvragen behorende bij deelvraag A zijn aan het begin van elke paragraaf in een kader weergegeven. Deelvraag A bestaat uit 6 normen. De bevindingen worden telkens per norm weergegeven.

Deelvraag A
Algemeen: op welke wijze is het rioleringsbeleid tot stand gekomen, en heeft dit geresulteerd in duidelijke doelstellingen?

3.1 Introductie

De gemeente Geertruidenberg beschikt over een gemeentelijk rioleringsplan (GRP) waarin het rioleringsbeleid en -beheer is vastgesteld. Daarnaast heeft Geertruidenberg een Milieuprogramma, een Waterplan (73% van de gemeenten heeft een Waterplan) en een afkoppelplan (46% van de deelnemende gemeenten aan de benchmark heeft een Afkoppelplan)¹². In een afkoppelplan wordt aangegeven hoe hemelwaterafvoer wordt gescheiden (afgekoppeld) van afvalwaterafvoer.

3.2 Gemeentelijk Rioleringsbeleid (GRP)

<p><u>Subvraag:</u> i. Binnen welke (o.a. wettelijke) kaders wordt het beleid gevormd en uitgevoerd?</p>
<p><u>Norm:</u> Gemeenten hebben gemeentelijke rioleringsplannen opgesteld conform artikel 4.22 van de Wet milieubeheer.</p>
<p><u>Oordeel:</u> voldoet aan norm.</p>

In hoofdstuk 2 is al uitvoerig ingegaan op de wettelijke kaders op Europees, Nationaal en Provinciaal niveau. In deze en in de volgende paragraaf wordt dieper ingegaan op het beleidskader van de gemeente Geertruidenberg. Elke gemeente in Nederland dient volgens de Wet milieubeheer (Wm) een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) op te stellen. De gemeente Geertruidenberg heeft conform art. 4.22 van de Wet milieubeheer een dergelijk gemeentelijk rioleringsplan vast laten stellen¹³. Het Gemeentelijk Rioleringsplan Geertruidenberg 2006 t/m 2010 is op 21 december 2005 vastgesteld door de gemeenteraad.¹⁴

¹² Benchmark Rioleringszorg, meten, vergelijken en verbeteren, Gemeenterapport 2010 Geertruidenberg, Stichting RIONED.

¹³ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (21 december 2005).

¹⁴ <http://www.geertruidenberg.nl/index.php?simaction=content&onderdeel=cvdr&stukid=225>.

Het GRP is een beleidsmatig en strategisch instrument, waarmee de samenhang tussen de doelstellingen en verschillende activiteiten op het gebied van de aanleg en het beheer van de riolering op lange termijn verduidelijkt wordt.¹⁵ In paragraaf 3.5 gaan wij dieper in de op de doelstellingen van het Gemeentelijk Rioleringsplan.

Tussentijdse herijking GRP

In 2005 is in opdracht van de gemeente Geertruidenberg door een ingenieurbureau een nieuw BasisRioleringsplan (BRP) opgesteld dat als leidraad heeft gediend voor het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2006 t/m 2010. In 2007 is er na een herinventarisatie van het aangesloten verhard oppervlak een herberekening uitgevoerd van het emissiespoor in het BRP ten behoeve van het opstellen van de OAS en in 2009 is in het kader van de uitbreiding van de gemeentelijke grondwaterzorgplicht een aanvulling gemaakt op het GRP¹⁶.

Aansluitend op het BasisRioleringsplan 2006-2010 heeft de gemeente Geertruidenberg Het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan+ (VGRP+) 2011-2015 opgesteld¹⁷. In dit nieuwe GRP wordt naast de zorgplicht voor stedelijk afvalwater ook de zorgplicht voor overtollig hemelwater en grondwater geborgd, waardoor wordt gesproken van een verbreed GRP (VGRP). En omdat de gemeente Geertruidenberg er ook voor gekozen heeft het stedelijk oppervlaktewater integraal op te nemen, wordt gesproken van een concept VGRP+.¹⁸ Daarmee wordt de samenhang tussen het stedelijk oppervlaktewater en de verbrede gemeentelijke watertaken ook bestuurlijk verankerd.

Het concept VGRP+ fungeert als beleidsmatig kader en beschrijft de beleidsvoornemens en (bijbehorende) maatregelen voor inzameling, transport en (lokale) verwerking van stedelijk afval-, hemel-, grond- en stedelijk oppervlaktewater in de gemeente Geertruidenberg voor de periode van 2011 tot en met 2015.

Voor het opstellen van het concept VGRP is een outputgerichte methodiek gebruikt, terwijl de voorgaande gemeentelijke rioleringsplannen zich richtten op traditioneel technisch rioolbeheer (inputgericht). Het concept VGRP+ bevat een kwaliteitsvisie, waarbij gewerkt wordt met drie categorieën: stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater.

Binnen elke categorie worden de kwaliteitsniveaus (hoog, basis of laag) bepaald voor vier structurelementen (publiekslocatie, woonwijk, bedrijventerrein en buitengebied).¹⁹ De kwaliteitsniveaus zijn gekoppeld aan beelden en de daarbij behorende normen. Aan elk kwaliteitsniveau hangt een ander prijskaartje.

De gemeente Geertruidenberg voldoet aan de norm. Er is conform artikel 4.22 van de Wet milieubeheer een GRP opgesteld, en dit GRP is zowel tussentijds als voor de toekomst (2011-2015) geactualiseerd.

¹⁵ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p.3.

¹⁶ Verbreed Basisrioleringsplan Gemeente Geertruidenberg (8 november 2010).

¹⁷ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Hoofddocument (21 januari 2011). Dit VGRP+ betreft een concept, waarover nog besluitvorming in de Raad moet plaatsvinden. Daarom wordt verder gesproken over concept VGRP+.

¹⁸ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Hoofddocument (21 januari 2011), p.1.

¹⁹ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Hoofddocument (21 januari 2011), p. 6-8 en Achtergronddocument p. 20.

3.3 Integraliteit rioleringsbeleid

<p><u>Subvraag:</u></p> <p>ii. In hoeverre is het rioleringsbeleid een integraal onderdeel van milieubeleid en integraal waterbeheer?</p>
<p><u>Norm:</u></p> <p>Doelstellingen betrekking hebbende op rioleringsbeleid zijn opgenomen in het milieubeleid en het integraal waterbeheerbeleid van de gemeenten.</p> <p><u>Oordeel:</u> voldoet deels aan norm.</p>

In het Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010 is aandacht besteed aan de relatie tussen het GRP en andere plannen zoals het waterplan. Uit de interviews is gebleken dat er met betrekking tot het milieuprogramma en het GRP geen afstemming heeft plaatsgevonden.

In de volgende alinea's is te lezen op welke wijze rioleringsbeleid is geïntegreerd in het waterplan van de gemeente Geertruidenberg.

Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010

Aangeven is dat in 2005 in de gemeente Geertruidenberg een start is gemaakt voor een waterplan/waternotitie²⁰. Eind 2005 is hiervoor een intentieverklaring getekend met het Waterschap Brabantse Delta. Onderdeel hiervan is een studie naar de optimalisatie in het afvalwatersysteem (OAS).

Ook is de relatie tussen het GRP en andere plannen van de overheid op zowel rijks, provinciaal en regionaal niveau schematisch weergegeven, waarbij onder andere de relatie tussen het Gemeentelijk Rioleringsplan (basis rioleringsplan) en het Milieubeleidsplan of Waterplan/notitie en de relatie met het Integraal Waterbeheersplan West-Brabant II en de nota Stedelijk Water van het Waterschap Brabantse Delta zijn weergegeven.²¹

Waternotitie

De gemeente Geertruidenberg heeft een 'Gemeentelijke Waternotitie Geertruidenberg (28 november 2006) opgesteld. De aanleiding voor deze notitie was de behoefte aan een uitwerking van het Nationaal Bestuursakkoord Water, de Europese Kaderrichtlijn Water en Ruimte voor de Rivier.²²

Doel is waarborgen dat de waardevolle wateren in de gemeente Geertruidenberg behouden blijven, de kwaliteit van het water verbetert en het watersysteem op orde blijft.

De waternotitie bevat een praktische visie, die een handvat biedt om beleid en projecten op het gebied van water op elkaar af te stemmen. In het proces worden door de samenwerkende waterpartners knelpunten, kansen, visies en uiteindelijk maatregelen benoemd in het watersysteem.

²⁰ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p. 4.

²¹ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p. 12.

²² Gemeentelijke Waternotitie Geertruidenberg (28 november 2006), p.7.

De Gemeentelijk Waternotitie Geertruidenberg heeft de volgende doelstellingen:

- Behoud en versterking van de goede samenwerking tussen de waterpartners.
- Het opstellen van maatregelenpakketten om te voldoen aan de ambities voor het Nationaal Bestuursakkoord Water. Dit door:
 - Het opstellen van een actieplan voor de korte termijn (0 tot 6 jaar), inclusief raming.
 - Het opstellen een maatregelenprogramma voor de lange termijn (7-50 jaar).

De speerpunten uit de waternotitie zijn:

- Stedelijke waterbergingsopgave vanuit het Nationaal Bestuursakkoord Water.
- Grondwaterproblematiek in de gemeente.
- Optimalisatie van het beheer en onderhoud van het stedelijke oppervlaktewater.

Inhoudelijk geeft de waternotitie een beschrijving van de te nemen maatregelen in het watersysteem van Geertruidenberg. Hierin wordt vooral gewerkt aan de verwachtingen en vereisten vanuit het Nationaal Bestuursakkoord Water. Daarnaast spelen ook het waterbeheersplan van waterschap Brabantse Delta (zoals de waterbergingsopgave), plannen van de provincie Noord-Brabant, relevant beleid van Rijkswaterstaat en de Europese Kader Richtlijn Water (KRW) een belangrijke rol.

Naar de relevante aspecten van riolering en de basisinspanning is alleen verwezen, omdat dit al uitgebreid in het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) en Optimalisatie AfvalwaterSysteem (OAS) wordt beschreven. Doelstellingen gerelateerd aan het rioleringsbeleid zijn niet als zodanig opgenomen in de waternotitie.

De waternotitie is geïntegreerd in het concept VGRP+ 2011-2015, het uitvoeringsprogramma is aangepast en opgenomen in het concept VGRP+ 2011-2015. Met het opstellen van het VGRP+ heeft de gemeente Geertruidenberg ervoor gekozen om te schakelen van traditioneel rioleringsbeheer naar stedelijk waterbeheer. Zij stelt in het concept VGRP+ voor te kiezen voor het scenario "Droge voeten, schoon water". Uitvoering van de in de waternotitie gestelde doelen zijn onderdeel van dit concept VGRP+. ²³

Milieuprogramma

De gemeente heeft geen milieubeleidsprogramma, maar stelt wel ieder jaar een milieuprogramma op. Voor het opstellen van het milieuprogramma 2011-2014 heeft geen inhoudelijke afstemming plaatsgevonden met het GRP. Ook heeft er op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau geen overleg of samenwerking plaatsgevonden. Riolering is daardoor geen onderdeel van het milieuprogramma. Daarbij moet worden opgemerkt dat de afstemming (integraliteit) tussen milieu en riolering nog geen vanzelfsprekendheid is binnen de gemeente, en dit geen doelbewuste keuze is. Ook de Raad benadert riolering en milieu als twee aparte elementen. Tussen de wethouders Milieu en Openbare Werken vindt in de huidige situatie op het gebied van riolering nog geen specifieke/structurele afstemming plaats.

De wethouder milieu heeft tijdens het interview aangegeven dat hij wel raakvlakken ziet op het gebied van duurzaamheid, bijvoorbeeld in het hergebruik van regenwater,

²³ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Hoofddocument (21 januari 2011), p. 26.

en dit, mede op basis van onderliggende onderzoeksresultaten, verder vorm wil geven.

In paragraaf 3.5 worden de doelstellingen uit het GRP en concept VGRP+ gepresenteerd. Vervolgens wordt in paragraaf 6.6 uitvoerig ingegaan op de realisatie van deze doelstellingen.

3.4 Samenwerking met andere organisaties

Subvraag:

iii. In hoeverre is er bij de beleidsvorming en uitvoering sprake van een effectieve samenwerking met andere organisaties, met name het waterschap?

Norm:

- De wijze van samenwerking met andere organisaties en afspraken hieromtrent zijn vastgelegd in relevante documenten (overeenkomst). De afspraken zien toe op inhoudelijke samenwerking (bijvoorbeeld afspraken over OAS-studies).
- Periodiek vindt overleg plaats tussen gemeenten en organisaties als het waterschap en nutsbedrijven in het kader van het rioleringsbeleid.
- Afspraken worden uitgevoerd en gemonitord.

Oordeel: voldoet aan norm.

Waterpartners

Het GRP 2006 t/m 2010 van de gemeente Geertruidenberg is door een ingenieursbureau in nauwe samenwerking met de gemeente, het waterschap Brabantse Delta en de provincie Noord-Brabant opgesteld. Ambtelijke toetsing van het ontwerp GRP heeft plaatsgevonden door het waterschap Brabantse Delta, de provincie Noord-Brabant, Rijkswaterstaat directie Noord-Brabant en de Inspecteur van de Volksgezondheid (ministerie van VROM).²⁴ Het concept VGRP+ 2011-2015 is alleen getoetst door het waterschap Brabantse Delta en de provincie Noord-Brabant.

In de Gemeentelijk Waternotitie Geertruidenberg staat dat de notitie als doelstelling heeft het behoud en versterking van de goede samenwerking tussen de waterpartners.²⁵ In de waternotitie zijn enkele kansen en knelpunten voor water beschreven. Hieronder valt ook de samenwerking tussen het waterschap en de gemeente. Dit is verderop nader beschreven onder het kopje 'Waterschap'.

Ook bij het opstellen van het concept VGRP+ van de gemeente Geertruidenberg is onder begeleiding van een ingenieursbureau bij de planvorming nauw samengewerkt met²⁶:

- de medewerkers van de clusters BOR en financiën van de gemeente;
- Waterschap Brabantse Delta;
- de provincie Noord-Brabant.

²⁴ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p. 3 en 5.

²⁵ Gemeentelijke Waternotitie Geertruidenberg (28 november 2006), p.8.

²⁶ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Hoofddocument (21 januari 2011), p. 2.

Het ontwerp-VGRP+ is formeel ter commentaar voorgelegd aan het waterschap en de provincie.²⁷ Daarnaast wordt het ontwerp VGRP+ conform de Algemene wet bestuursrecht ter inzage gelegd. De (inspraak)reacties van deze partijen zijn daar waar nodig in het achtergronddocument opgenomen.

Samenwerking Water West-Brabant

Op regionaal niveau is sprake van samenwerking tussen gemeenten en waterschappen.

De gemeente Geertruidenberg is verbonden aan de Samenwerking Water West-Brabant (SWWB). SWWB bestaat uit 27 gemeenten en 3 waterschappen en is een samenwerkingsverband op het gebied van water en riolering. Behalve de 19 gemeenten van de Regio West-Brabant behoren ook de 8 gemeenten van het Regionaal Overleg Midden-Brabant (ROM) tot de Samenwerking Water West-Brabant.

Alle deelnemende West-Brabantse gemeenten en waterschap Brabantse Delta hebben op 25 februari 2010 het convenant "Samenwerken in de afvalwaterketen" getekend. Het convenant beoogt onder andere samenwerking op het gebied van het ontwikkelen en uitwisselen van kennis en innovatie, uitvoeren van OAS-studies, communicatie, onderzoek, uitwisseling van personeel.²⁸ Na het akkoord tussen VNG en Unie van Waterschappen op 8 april 2010 is de SWWB gestart met een onderzoek om deze samenwerking te realiseren. Op 6 oktober 2010 heeft een bestuurlijke bijeenkomst plaatsgevonden waarin vrijwel alle gemeenten en waterschappen in Samenwerking Water West-Brabant zich in principe positief hebben uitgesproken over een slotverklaring. De slotverklaring markeert de start van een traject waarin wordt verkend of maatschappelijk voordeel valt te halen uit verdergaande samenwerking in de afvalwaterketen. Doelstelling is uiteindelijk om per jaar 23 miljoen euro minder kostenstijging te hebben bij een minimaal gelijkblijvend ambitieniveau, ofwel Minder Meer Kosten. De gemeente Geertruidenberg heeft ingestemd met de slotverklaring.

SWWB begon als platform om kennis en ervaring op het gebied van water te delen. Inmiddels zijn er werkeenheden gevormd om te bezien op welke wijze zoveel mogelijk kan worden samengewerkt om kosten te besparen en het rioleringsbeleid doelmatig uit te voeren.

De gemeente Geertruidenberg werkt in dat kader samen in de Werkeenheden 4 (gemeenten Werkendam, Woudrichem, Wijk en Aalburg, Drimmelen, Oosterhout en Geertruidenberg). Eenmaal in de twee à drie weken vindt er overleg plaats tussen de gemeenten en de waterschappen Rivierenland en Brabantse Delta met als doel de kosten in de afvalwaterketen minder te laten stijgen.

De gemeente Geertruidenberg werkt met de gemeenten Werkendam en Woudrichem samen voor het kolken zuigen. Dit loopt via de Stichting Inkoopbureau West-Brabant.

²⁷ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Hoofddocument (21 januari 2011), p. 26.

²⁸ Nieuwsbrief waterschap Brabantse Delta, 2010.

Grondwatermeetnet

Het is een landelijke tendens om beleidsregels op elkaar af te stemmen en gezamenlijk beleid op te stellen. Met betrekking tot de aanleg van het grondwatermeetnet heeft de gemeente Geertruidenberg een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met de gemeenten Bergen op Zoom, Rucphen, Zundert, Moerdijk, Roosendaal, Halderberge, Etten-Leur en Gilze en Rijen (24 februari 2010).²⁹ Deze overeenkomst is opgezet omdat er middels samenwerking schaalvoordelen, zekerheid, vertrouwen, kennisdeling en ervaring kan worden beoogd. Door middel van een grondwatermeetnet wensen de partijen inzicht te krijgen in de grondwaterstanden en fluctuaties van de grondwaterstanden in de tijd. Partijen wensen te zorgen voor een goede opslag en toegankelijkheid van de verkregen meetgegevens. De 9 West-Brabantse gemeenten hebben vervolgens de realisatie van het grondwatermeetnet aanbesteed en gegund aan een externe partij.³⁰

Naast de Samenwerking Water West-Brabant is er op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau sprake van structurele afstemming met de gemeenten Oosterhout en Drimmelen over gezamenlijke producten. Periodiek is er overleg tussen de colleges en ad hoc met de portefeuillehouders (indien de situatie daar om vraagt). Verder wordt met de gemeenten Oosterhout en Waalwijk samengewerkt omtrent de drukriolering die de gemeente Geertruidenberg in de buitengebieden heeft.

Waterschap

De samenwerking tussen de gemeente Geertruidenberg en het waterschap Brabantse Delta blijkt uit diverse verslagen van het jaarlijkse bestuurlijke overleg die tussen 2007 en 2010 zijn opgesteld.

Bestuurlijk vindt er één keer per jaar overleg plaats met het waterschap. Het bestuurlijk overleg wordt vooraf gegaan door ambtelijk vooroverleg. De gemeente geeft aan tevreden te zijn over deze samenwerking. Ambtelijk vindt er tussentijds ook projectoverleg plaats met het waterschap.

Toets bij ruimtelijke projecten

In 2003 is de Wet Ruimtelijke Ordening aangepast in die zin dat er voor elke R.O.-procedure een zogenoemde "watertoets" uitgevoerd moet worden. Gemeente en waterschap concluderen dat ze elkaar in een vroegtijdig stadium van ruimtelijke ontwikkelingen vinden, waardoor water vooral als een kans wordt benut. Het waterschap geeft aan dat de gemeente de waterparagraaf bij bestemmingsplannen en bouwprojecten altijd goed aangeeft en dat het waterschap tijdig wordt betrokken, waardoor toetsing goed kan verlopen.

Gemeentelijke waternotitie

In de gemeentelijke waternotitie van de gemeente is over de samenwerking tussen het waterschap en de gemeente opgenomen³¹:

"De samenwerking tussen gemeente Geertruidenberg en waterschap Brabantse Delta loopt al goed. Vanwege de toegenomen en met name bredere opgaven waar beide voor staan, is het van belang deze samenwerking te behouden en versterken. Deze

²⁹ Samenwerkingsovereenkomst "Aanleg grondwatermeetnet" (24 februari 2010).

³⁰ Basisovereenkomst Grondwatermeetnet 9 West Brabantse gemeenten (10 september 2010).

³¹ Gemeentelijke waternotitie Geertruidenberg (28 november 2006), p. 33.

waternotitie zal daarbij dienen als 'spoorboekje'. Tijdens het jaarlijkse ambtelijke wateroverleg wordt de notitie erbij gepakt en aan de hand hiervan wordt de stand van zaken besproken. Het bestemmingsplan van de gemeente en de zoekgebieden voor waterberging vanuit het waterschap zijn nog niet op elkaar afgestemd. Hierdoor ontstaan conflicterende bestemmingen. Dit zal in overleg op elkaar afgestemd worden." Uit de gesprekken is niet gebleken dat dit reeds is afgestemd, wel is uit de gesprekken naar voren gekomen dat de samenwerking tussen het waterschap en de gemeente intensief is.

OAS en afvalwaterakkoord

De riolering van Geertruidenberg voert af naar één rioolwaterzuiveringsinstallatie (rwzi's), te weten de rioolwaterzuivering Dongemond. In 2005 heeft de gemeente Geertruidenberg een intentieverklaring getekend samen met het Waterschap Brabantse Delta, de gemeenten Drimmelen en Oosterhout om gezamenlijk een optimalisatiestudie afvalwatersysteem (OAS) uit te voeren.³² Het doel van deze studie was het definiëren van maatregelen waarmee voor het totale afvalwatersysteem aan de basisinspanning wordt voldaan, tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten.³³ Onderzocht moest worden of er optimalisatie binnen het afvalwatersysteem mogelijk is. Sinds de intentieovereenkomst van 2005 is de OAS voor Dongemond afgerond voor de gemeenten Drimmelen en Geertruidenberg.³⁴ Geertruidenberg en Drimmelen voldoen aan de basisinspanning en waren niet genoodzaakt tot het nemen van maatregelen.

Basisrioleringsplan

In 2006 is een quick-scan uitgevoerd om te bezien in hoeverre gemeenten voldeden aan de eisen van het basis rioleringsplan (gemeenten Oosterhout, Drimmelen, Geertruidenberg). Door het Waterschap zijn naar aanleiding van de quick scan richtlijnen opgesteld waarin verharde oppervlakte richtlijnen uniform zijn vastgesteld. Na een herinventarisatie van het aangesloten verhard oppervlak is door de gemeente een herberekening uitgevoerd van het emissiespoor in het basisrioleringsplan ten behoeve van het opstellen van de OAS.³⁵ De gemeente Geertruidenberg heeft in 2010 een verbreed basisrioleringsplan opgesteld om de keuzes die gemaakt worden in het VGRP+ te kunnen onderbouwen.³⁶

Uitvoering maatregelen/samenwerking

Door zowel het waterschap als de gemeente is in de gesprekken aangegeven dat er sprake is van een goede samenwerking en afstemming. Plannen van de gemeente worden -op initiatief van de gemeente- vroegtijdig (aan de voorkant van trajecten) getoetst door het waterschap. Zo ook bij het opstellen van het VGRP. De communicatie over de plannen gaat zowel per email als in fysiek overleg. Wanneer het een formeel besluit betreft volgt er per brief een officieel ondertekend besluit vanuit het waterschap richting de gemeente.

³² MT-notitie Optimalisatiestudie Afvalwatersystemen, (08.05.2007), gemeente Oosterhout.

³³ Presentatie 'Water in Oosterhout' voor de gemeenteraad (17 maart 2009), gemeente Oosterhout.

³⁴ Afronding optimalisatiestudie Dongemond, Intensivering samenwerking in de afvalwaterketen, (10.11.2009), versie 2, Piet Blom.

³⁵ Herberekening emissiespoor, Gemeente Geertruidenberg (19 december 2007).

³⁶ Verbreed Basisrioleringsplan Gemeente Geertruidenberg (8 november 2010).

Voor het toetsen van gemeentelijke bestemmingsplannen bij het waterschap geldt een wettelijk kader. Wettelijke kaders voor het rioleringsbeleid worden gevormd door de rioleringsplannen (GRP/VGRP) die door het waterschap moeten worden goedgekeurd. Ook basisrioleringsplannen worden met het waterschap afgestemd en worden gebruikt als input voor OAS-studies. Naast de formele toetsingen, vindt er op zeer regelmatige basis afstemming plaats tussen de gemeente en het waterschap. Gemiddeld één keer per week zitten de partijen samen om tafel. Zoals eerder vermeld, geven beide partijen aan dat het contact en de samenwerking als goed en prettig wordt ervaren. Er wordt goed met elkaar meegedacht.

Nutsbedrijven

Overleg met de nutsbedrijven vindt twee keer per jaar plaats (coördinatieoverleg). In het overleg wordt de voortgang van de uitvoering en de plannen besproken. Ook het waterschap schuift aan bij dit overleg. De partijen die daarbij zijn betrokken zijn Brabant Water N.V., Intergas, Enexis regio midden, Essent Energie productie, Ziggo, KPN, Tennet TSO b.v. Tijdens de overleggen worden lopende projecten en de stand van zaken daaromtrent besproken.³⁷

De nutsbedrijven hebben een samenwerkingsverband opgezet 'Synfra'. Dit samenwerkingsverband is actief in delen van Brabant (o.a. in Oosterhout, Moerdijk, Etten-Leur, Breda, Rucphen, Zundert, Geertruidenberg), daarnaast in delen van Zeeland en Zuid-Limburg. Het samenwerkingsverband bestaat uit Brabant Water, Delta, Endinet, Enexis, Intergas, KPN Telecom, Waterleidingsmaatschappij Limburg en Ziggo. Synfra beheert de data werkzaamheden van de diverse nutsbedrijven, de gemeente houdt ook met hun planning rekening. Nieuwe nutsbedrijven die in de gemeente Geertruidenberg werkzaamheden willen verrichten, worden niet altijd door de gemeente doorverwezen naar Synfra.

Uit bovenstaande bevindingen blijkt dat de gemeente Geertruidenberg actief samenwerkt met diverse partners inclusief het waterschap en dat deze samenwerking ook tot concrete resultaten leidt (o.a. concept VGRP+, samenwerking op het gebied van kolken zuivering, kennisuitwisseling, centrale inkoop e.d.).

³⁷ Diverse verslagen tussen 2005-2010 'coördinatieoverleg nutsbedrijven', gemeente Geertruidenberg.

3.5 Doelstelling en kwaliteitseisen

Subvraag:

- iv. Zijn bij de vaststelling van het rioleringsbeleid duidelijke doelstellingen en kwaliteitseisen geformuleerd, bijvoorbeeld m.b.t. de behandeling van afval- en hemelwater, en het voorkomen van wateroverlast?

Norm:

Het waterbeheerplan of rioleringsplan van de gemeente bevat duidelijke en meetbare doelstellingen en kwaliteitseisen.

Oordeel: voldoet deels aan norm.

In het GRP 2006 t/m 2010 zijn de volgende doelen voor de gemeente benoemd:³⁸

- Doelmatige inzameling van het afvalwater binnen de gemeente grenzen.
- Doelmatig transport van het afvalwater naar de zuiveringsinrichting.
- Voorkomen van verontreiniging naar oppervlaktewater, bodem en grondwater.
- Voorkomen van (water/geur/geluid) overlast.
- Doelmatig en effectief beheer.
- Beheersen van de kwaliteit van afstromend regenwater en grondwater als onderdeel van een duurzaam stedelijk (afval)watersysteem cq waternotitie.

De doelstellingen 1 t/m 3 zijn overeenkomstig het GRP 2001-2005. In bijlage 2.4 van het GRP 2006 t/m 2010 zijn de doelen en de daaruit voortkomende functionele eisen, maatstaven en meetmethoden weergegeven. De 6 doelen worden geconcretiseerd door een omschrijving te geven van de functionele eisen. Voorbeelden van deze functionele eisen:

- Afkoppeling van zoveel mogelijk schoonregenwater zonder wateroverlast en milieuverontreiniging te veroorzaken.
- Het afvalwater dient zonder overmatige aanrotting de RWZI te bereiken.
- De vuiluitworp door overstortingen van gemengde stelsels op het oppervlaktewater dient beperkt te zijn.

Daarbij behorende maatstaven zijn:

- Schoon regenwater afkoppelen conform de richtlijnen.
- De verblijftijd van het afvalwater is maximaal 10 à 15 uur in geval van gemengd stelsel en voor verbeterd gescheiden stelsel 24 uur.
- De vuiluitworp moet kleiner dan of gelijk zijn aan de vuiluitworp uit het referentiestelsel en of voldoen aan waterkwaliteitstoets.

In het concept VGRP+ is opgenomen dat riolering drie belangen dient, te weten³⁹:

- Bescherming van de volksgezondheid en volkshygiëne;
- Bescherming van het milieu;
- Het in standhouden van de kwaliteit van de leefomgeving.

³⁸ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p.14.

³⁹ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Hoofddocument (21 januari 2011), p. 1.

Het concept VGRP+ gaat in op de ambitie voor de gemeentelijke watertaken. Ambitie wordt omschreven als de gewenste kwaliteit voor de riolering en stedelijk water in de verschillende structuurelementen in de gemeente Geertruidenberg.⁴⁰ De ambitie stelt een doel en geeft aan wat voor product (wensbeeld) de gemeente wil bieden aan burgers, bedrijven maar ook aan bezoekers (o.a. toeristen).

Bij het bepalen van de ambitie zijn er keuzemogelijkheden in kwaliteit: de drie kwaliteitsniveaus hoog, basis en laag. Hoog betekent goed onderhouden, bijna niets op aan te merken, zelden overlast. Basis betekent voldoende onderhouden, hier en daar wel wat op aan te merken, zelden overlast. Laag betekent sober tot onvoldoende, achterstanden bij het onderhoud, af en toe kapot, vaak overlast.

De gemeente Geertruidenberg heeft in het concept VGRP+ 2011-2015 de volgende ambities geformuleerd:

- Ambitie stedelijk afvalwater:
 - Inzameling afvalwater: ambitieniveau basis;
 - Lozing/uitstoot: ambitieniveau basis;
 - Transport van afvalwater: ambitieniveau hoog.

- Ambitie hemelwater:
 - Omgang met hemelwater: ambitieniveau basis;
 - Wateroverlast vanuit de riolering: ambitieniveau hoog;
 - Wateroverlast vanuit het oppervlaktewater en inrichting watergangen; ambitieniveau basis.

- Ambitie grondwater:
 - Grondwateroverlast: ambitieniveau basis.

- Ambitie stedelijk oppervlaktewater:

Het ambitieniveau voor het stedelijk oppervlaktewater van de gemeente Geertruidenberg kan als volgt worden samengevat: De gemeente heeft voor haar watersysteem gekozen voor een ambitieniveau dat voldoende is. Hierbij wordt voldaan aan de wettelijke normen en regels. In aansluiting op het recreatiebeleid zal op dit gebied ook voor het waterbeheer een hoger ambitieniveau neergelegd worden. De beleving van water vraagt om een hoge kwaliteit en een goede samenhang met het ruimtelijk beleid.

In het achtergronddocument bij het concept VGRP+ is per onderwerp en per ambitieniveau een kwaliteitsbeschrijving opgenomen, een kwaliteitsnorm opgenomen en zijn sfeerbeelden toegevoegd.

De doelstellingen zijn niet in alle gevallen duidelijke en meetbaar geformuleerd, zo is bijvoorbeeld niet in alle gevallen aangegeven binnen welke termijn deze doelstellingen gerealiseerd dienen te worden.

⁴⁰ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Hoofddocument (21 januari 2011), p. 10.

Zoals eerder aangegeven, wordt in paragraaf 6.6 uitvoerig ingegaan op de realisatie van de hierboven besproken doelstellingen.

Nulmeting

De gemeente Geertruidenberg heeft op de aspecten afvalwater, hemelwater en grondwater een nulmeting uitgevoerd. De resultaten op deze aspecten en de kwaliteitsitems en onderdelen (inzameling van afvalwater, transport van afvalwater, lozing/uitstoot van afvalwater, omgang met hemelwater, wateroverlast vanuit riolering, wateroverlast vanuit oppervlaktewater, grondwateroverlast en inrichting van de watergangen) zijn beschreven in hoofdstuk 7 van het achtergronddocument van het concept VGRP+. ⁴¹

3.6 Wet- en regelgeving

Subvraag:

v. Wordt geanticipeerd op nieuwe wetgeving?

Norm:

Het rioleringsplan en andere relevante documenten zoals de jaarlijkse beheerplannen worden actueel gehouden naar aanleiding van nieuwe wetgeving.

Oordeel: voldoet aan norm.

De Wet Gemeentelijke Watertaken stelt dat gemeenten beleid moeten ontwikkelen ten aanzien van de hemelzorgwaterplicht, de grondwaterzorgplicht en de afvalwaterzorgplicht. Dit heeft tot gevolg dat het gemeentelijk rioleringsplan moet worden uitgebreid met de beleidstaken als gevolg van de Wet Gemeentelijke Watertaken. De gemeente Geertruidenberg heeft hiervoor een Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan opgesteld. En heeft dit zelfs uitgebreid met de stedelijke wateropgave, waardoor zij een VGRP+ heeft, zie paragraaf 3.2.

3.7 Externe deskundigheid

Subvraag:

vi. In hoeverre bereidt de gemeente zelf het beleid voor, dan wel wordt hiervoor gebruik gemaakt van externe deskundigheid? Beschikt de gemeente zelf over voldoende kennis?

Norm:

Uit relevante informatie blijkt (zoals de jaarlijkse onderhoudsplannen en uitvoering daarvan) dat gemeenten goed zelf invulling kunnen geven aan het jaarlijkse onderhoud en beheer, gebruik makende van externe deskundigheid voor specifieke taken.

Oordeel: voldoet deels aan norm .

⁴¹ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Achtergronddocument (21 januari 2011), p. 33.

Deskundigheid op het gebied van rioleringsbeleid en -beheer is binnen de gemeente Geertruidenberg op een aantal posten aanwezig. De gemeente heeft één medewerker specifiek voor de riolering. Het cluster Beheer en ontwikkeling Openbare Ruimte (BOR) van de gemeente Geertruidenberg is belast met de rioleringstaken en heeft op dit moment een permanente bezetting van 1,5 fte. Dit is de totaal beschikbare mankracht voor zowel de binnen- als de buitendienst.⁴² Echter, om de rioleringstaken optimaal te kunnen vervullen heeft de gemeente op jaarbasis een personele bezetting van 1,5 fte voor de binnendienst en 0,7 fte voor de buitendienst nodig.⁴³ In het achtergronddocument van het VGRP+ 2011-2015 is aangegeven dat in de begroting rekening wordt gehouden met 1,3 fte voor de binnendienst en 0,4 fte voor de buitendienst.⁴⁴ Bij de binnendienst wordt deze bezetting niet gehaald. Er wordt op dit moment 0,3 fte ingehuurd. Van de overige 1,0 fte wordt ongeveer 0,9 fte ingevuld door de gemeente. Dit betekent dat de gemeente op dit moment structureel onderbezet is.

Uit gesprekken is ook naar voren gekomen dat de bestuurlijke ambitie van de gemeente groter is dan de capaciteit toelaat. Een substantieel deel van de werkzaamheden wordt dan ook uitbesteed. Een ander gevolg is dat planningen vertraging oplopen. De huidige planning is reeds aangepast en op dit moment kijkt de gemeente ook of het mogelijk is om de ambities bij te stellen (niet voor de '10' maar voor de '7' gaan). In het concept VGRP+ is hiervoor, aan de hand van de Leidraad Riolering voor het scenario 'Droge voeten én schoon water' bepaald welke bezetting de gemeente nodig heeft om de voor deze planperiode voorgenomen werkzaamheden naar behoren uit te (laten) voeren. Het werk dat wordt uitbesteed, is in de kostenraming verwerkt en hoeft dus niet in manuren meer weergegeven te worden.

Tabel 5.1 Benodigde personele inzet gemeente Geertruidenberg per jaar (in fte) 2011 - 2015

Binnendienst		Verschil	Buitendienst		Verschil
Werkelijk	Benodigd		Werkelijk	Benodigd	
[fte]	[fte]	[fte]	[fte]	[fte]	[fte]
1	1,5	- 0,5	0,5	0,5	0

1 fte komt overeen met 175 werkdagen per jaar

Het verschil van 0,5 fte wordt ingevuld met externe ondersteuning. Daarnaast wordt externe deskundigheid ingehuurd voor het opstellen van plannen zoals het GRP en VGRP+ en worden zaken als ontwerp, besteksvorbereiding, directievoering en toezicht uitbesteed. In enkele gevallen wordt het ontwerp nog door de gemeente zelf gedaan.

⁴² Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Hoofddocument (21 januari 2011), p. 21.

⁴³ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Achtergronddocument (21 januari 2011), p. 21.

⁴⁴ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Achtergronddocument (21 januari 2011), p. 15.

Omdat de gemeente reeds voldoet aan de basisinspanning, de OAS studie voor de gemeente reeds is afgerond, de huidige planning is aangepast en de gemeente bekijkt of het mogelijk is het ambitieniveau bij te stellen, meer in overeenstemming met de personele capaciteit, voldoet de gemeente gedeeltelijk aan de norm.

4 Kosten rioleringsbeleid en -beheer

In dit hoofdstuk wordt de financiële invalshoek van het rioleringsbeleid en -beheer behandeld. De onderzoeksvragen behorende bij deelvraag B zijn aan het begin van elke paragraaf in een kader weergegeven. Deelvraag B bestaat uit 8 normen. De bevindingen worden telkens per norm weergegeven.

Deelvraag B

Vanuit een financiële invalshoek: welke kosten zijn aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden, en hoe worden deze kosten aan inwoners en bedrijven in rekening gebracht? Waardoor worden - op hoofdlijnen - verschillen in tariefstelling tussen de betrokken gemeenten veroorzaakt?

4.1 Inzicht in kosten

Subvraag:

- i. Heeft de gemeente een voldoende betrouwbaar inzicht in de kosten op langere en korte termijn?

Norm:

Het rioleringsplan is gebaseerd op actuele inspecties en actuele gegevens over het rioleringsstelsel. Jaarlijks wordt op basis daarvan een plan opgesteld voor onderhoud, aanleg en vervanging van riolering, waarin de kosten op langere en kortere termijn inzichtelijk worden gemaakt.

Oordeel: voldoet aan norm.

Uit het GRP 2006 t/m 2010 en het concept VGRP+ 2011 – 2015 wordt duidelijk dat het rioleringsplan van de gemeente Geertruidenberg is gebaseerd op actuele inspecties. De toestand van de riolering wordt onder andere bepaald met behulp van inspecties. De tv- en foto-inspecties geven inzicht in de schade aan de riolering. De gemeente beschikt over het rioolbeheerpakket DgDialog waarin de rioleringsgegevens samen met de inspectiegegevens worden opgeslagen. Het rioolbeheerpakket is al geconverteerd naar de nieuwe Europese inspectienorm NEN-EN 13508-2. Het beheersysteem wordt regelmatig geactualiseerd met het invoeren en verwerken van inspectie gegevens, vervanging van riolering, aanleg van nieuwe riolering etc. De inspecties kunnen reden zijn om tot reparatie en/of vervang van het riool over te gaan. Het uitvoeren van reparaties verlengt de levensduur van de riolering. Hierdoor kunnen rioolvervangingen worden uitgesteld.

Jaarlijks wordt in de gemeente ca. 25 km riolering gereinigd en ca. 10 km riolering geïnspecteerd. De overstorten worden jaarlijks gereinigd. Het concept VGRP+ biedt het beleidskader voor de gemeentelijke watertaken voor de periode 2011 tot en met 2015. Indien zich in de planperiode wijzigingen en nieuwe inzichten voordoen, dan worden hiervoor operationele plannen opgesteld, welke naar de Raad gaan ter kennisname en vastgesteld worden door het College. Geertruidenberg doet dit alleen als de staat van de riolering hierom vraagt: jaarlijkse uitvoeringsprogramma's,

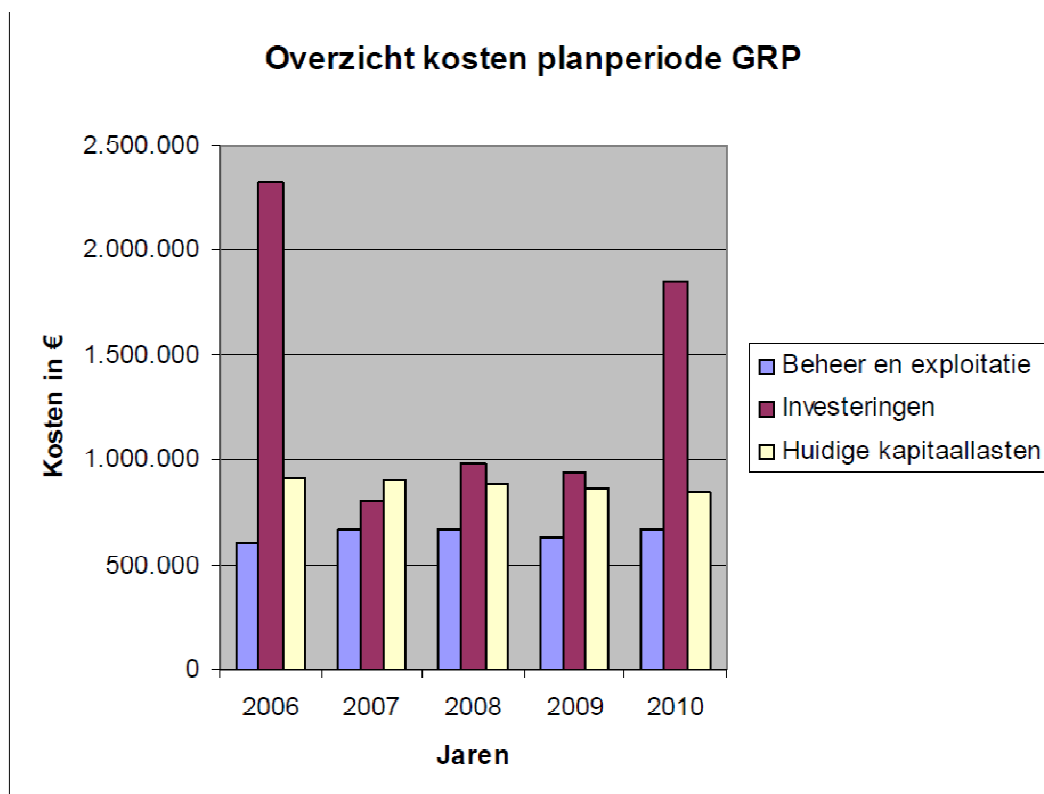
zogenaamde Operationele Programma's, worden in de gemeente daarom niet standaard opgesteld, zoals blijkt uit het concept VGRP+ en de gesprekken.⁴⁵ Wel worden voor de afzonderlijke begroting korte plannen opgesteld voor vervangingen en inspecties.

In de gesprekken is aangegeven dat er wel sprake is van een integrale planning (met betrekking tot wegen, groen etc.), welke worden opgesteld door het cluster BOR. Deze integrale planning wordt op dit moment gezien als een operationeel plan. Het operationeel plan dat naar de Raad en het College gaat geeft een doorkijk van drie jaar, het cluster BOR zelf hanteert een langere doorkijk. Medewerkers van het cluster BOR hebben aangegeven dat de vervolgstap een integraal beleidsplan op basis van beeldkwaliteit zal zijn (dit in het kader van IBOR: Integraal Beheer Openbare Ruimte).

In het GRP 2006 t/m 2010 wordt in hoofdstuk 5 inzicht gegeven in de personele en financiële consequenties van het plan voor een periode van 5 jaar. In het GRP zijn zowel beheermaatregelen als uitvoeringsmaatregelen opgenomen. Naast deze cyclische maatregelen en de aanleg bij nieuwbouw locaties wordt voor de projectmatige maatregelen een prioriteitenlijst gehanteerd.

Hierna zijn de lasten weergegeven.⁴⁶

Figuur 5.2: Overzicht afzonderlijke uitgaven planperiode (bedragen exclusief B.T.W.)

⁴⁵ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Achtergronddocument (21 januari 2011), p. 2.

⁴⁶ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p.30.

De totale uitgaven voor de planperiode 2006 t/m 2010 zijn begroot op circa. 14,6 mln. euro excl. btw waarvan circa. 6,9 mln. euro aan investeringen. In het GRP worden de oorzaken van de kostenstijging toegelicht: "In 2006 zijn hoge investeringen opgenomen vergeleken met de jaren 2007 t/m 2010. De hoge uitgaven aan investeringen worden voornamelijk veroorzaakt door de berekende vervangingskosten voor vrijverval riolering en de maatregel voor het waterkwaliteitsspoor. De kosten voor beheer en exploitatie en huidige kapitaallasten blijven nagenoeg constant. In 2006 is een lichte stijging te verwachten van de beheer- en exploitatielasten, vanwege de diverse onderzoeksmaatregelen die moeten worden uitgevoerd."

Uit de gesprekken is naar voren gekomen dat er nog wel wat ruimte in de begroting zit, omdat de laatste jaren aanbestedingsvoordelen hebben plaatsgevonden (zijn niet structureel). Omdat kwaliteit van de riolering in Geertruidenberg goed is, is er sprake van een lage investeringsverwachting. Kostenoverschrijdingen zijn daarom doorgaans geen probleem omdat er meestal ruimte is in het budget.

In het GRP 2006 t/m 2010 is in bijlage 5.3 Meerjaren kostenoverzicht een nadere specificatie opgenomen van de kosten. Met betrekking tot beheermaatregelen, worden beheer- en onderhoudsplannen opgesteld.⁴⁷

Voor wat betreft beheer en exploitatie zijn de kosten gespecificeerd naar de volgende activiteiten:

Huidige uitgaven

- inspectie en inventarisatie riolering;
- reinigen riolering, kolken en gemalen;
- kosten van onderhoud riolen en kolken;
- kosten van onderhoud gemalen;
- overige lasten;
- rioolrechten;
- uitvoeren beheertaken (extra personele inzet);
- kosten inspecteren/reinigen nieuw riool;
- kosten extra reparatie gemalen;
- kosten onderhoud (reiniging) nieuwe gemalen;
- kosten nieuwe kolken reinigen.

Aanvullende c.q. nieuwe uitgaven voortvloeiend uit het GRP

- Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP);
- Operationeel Programma (OP);
- hydraulische berekening rioolstelsels (quick scan);
- aangesloten verhard oppervlak bepalen (R'donk/R'veer);
- RI&E voor gemalen;
- meten overstorten (uitvoering);
- in service mutatieverwerking;
- waterplan/notitie opstellen;
- waterplan actualisatie;

⁴⁷ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p.20.

- OAS studie (met waterschap);
- onderzoek rioolvreemd water/WVO vergunningen controle;
- onderzoek KRW en Grondwaterrichtlijn;
- waterkwaliteitsspoor.

Voor wat betreft investeringen zijn de kosten gespecificeerd naar de volgende activiteiten:

Bestaande voorzieningen

- reparatie/vervanging vrij verval riolering;
- cyclische vervanging riolgemalen;
- cyclische vervanging persleidingen;
- cyclische vervanging randvoorzieningen;
- cyclische vervanging drukriolering;
- cyclische vervanging IBA's (5 stuks).

Nieuwe voorzieningen

- maatregelen waterkwaliteitsspoor (bbb Landonk);
- afkoppelen verhard oppervlak;
- rioolvreemd water;
- maatregelen Waterplan;
- maatregelen OAS;
- maatregelen KRW en Grondwaterrichtlijn;
- ombouw stelsel Achter de Hoeven;
- maatregel uitbreiding Westpolder (bergingszak).

Voor wat betreft de kapitaallasten is in het GRP een onderscheid gemaakt in aanleg/vervanging/verbetering bestaande voorzieningen en BTW compensatie.

4.2 Verdeling lasten

Subvraag:

- ii. Zijn de lasten naar evenredigheid verdeeld over het huidig en toekomstig gebruik, c.q. over huidige en toekomstige generaties?

Norm:

Bij de verdeling van de lasten is rekening gehouden met huidig en toekomstig gebruik (toekomstige investeringen, vervangingen).

Oordeel: voldoet aan norm.

In het GRP 2006 t/m 2010 is een inschatting gemaakt van de ontwikkeling van de tarieven in de periode 2006 t/m 2010. Ook het concept VGRP+ 2011-2015 geeft inzicht in de ontwikkeling van de tarieven in de huidige planperiode. De gemeente bepaalt aan de hand van het aantal inwoners en de geplande werkzaamheden en investeringen per jaar de hoogte van de rioolheffing. De inschatting van de tariefontwikkeling is daarom ook gebaseerd op de ontwikkeling van het aantal woningen.⁴⁸ Gedurende een lopende planperiode worden rioolheffingen niet aangepast.

⁴⁸ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p. 19.

De gemeente Geertruidenberg gebruikt de egalisatievoorziening om fluctuaties in jaarlijkse kosten, en daarmee in de rioolheffing, te voorkomen. Deze voorziening heeft dus een egaliserende werking op het tarief. Hiermee wordt bereikt dat kosten evenredig worden verdeeld over huidige en toekomstige generaties.

De gemeente differentieert de rioolheffing voor een huishouden naar eigenaar en 1,2,3 of meerpersoonshuishouden (andere gemeenten passen enkel toe een 1-persoons en meerpersoonshuishouden als differentiatie voor gebruiker). Voor bedrijven is een onderscheid gemaakt naar het verbruik van de hoeveelheid drinkwater of opgepompte hoeveelheid grondwater. Daarnaast kent de gemeente Geertruidenberg voor bedrijven ook een eigenarentarief. Dit tarief is gelijk aan het tarief dat geldt voor eigenaren van woningen.

De hoogte van de rioolretributie wordt elk jaar vastgesteld in de Verordening rioolheffing. Uit de gesprekken is naar voren gekomen dat de stijging in 2011 op 3% ligt exclusief indexering.

In het concept VGRP+ is uitgegaan van een stijging van 3% exclusief indexering vanaf 2012 tot en met 2033. Voor huishoudens ontwikkelt de rioolheffing zich de komende jaren als volgt:

Huishoudens:	2011	2012	2013	2014	2015
Rioolheffing 1 persoonshuishouden	€ 39,60	€ 40,79	€ 42,01	€ 43,27	€ 44,57
Rioolheffing 2 persoonshuishouden	€ 53,28	€ 54,88	€ 56,52	€ 58,22	€ 59,97
Rioolheffing 3 persoonshuishouden	€ 61,08	€ 62,91	€ 64,80	€ 66,74	€ 68,75
Rioolheffing meer persoonshuishouden	€ 83,88	€ 86,40	€ 88,99	€ 91,66	€ 94,41

Voor bedrijven/niet-woningen wordt de volgende onderverdeling gehanteerd.

Bedrijven/ niet-woningen:	2011	2012	2013	2014	2015
0 - 349 m ³	€ 83,88	€ 86,40	€ 88,99	€ 91,66	€ 94,41
350 m ³ - 499 m ³	€ 213,24	€ 219,64	€ 226,23	€ 233,01	€ 240,00
500 m ³ - 999 m ³	€ 376,56	€ 387,86	€ 399,49	€ 411,48	€ 423,82
1.000 m ³ - 1.999 m ³	€ 645,72	€ 665,09	€ 685,04	€ 705,60	€ 726,76
2.000 m ³ - 4.999 m ³	€ 1.256,16	€ 1.293,84	€ 1.332,66	€ 1.372,64	€ 1.413,82
5.000 m ³ - 9.999 m ³	€ 2.151,60	€ 2.216,15	€ 2.282,63	€ 2.351,11	€ 2.421,64
10.000 m ³ - 49.999 m ³	€ 6.460,20	€ 6.654,01	€ 6.853,63	€ 7.059,23	€ 7.271,01
50.000 m ³ en meer	€ 10.757,40	€ 11.080,12	€ 11.412,53	€ 11.754,90	€ 12.107,55
Eigenaar:	€ 164,18	€ 169,11	€ 174,18	€ 179,40	€ 184,79

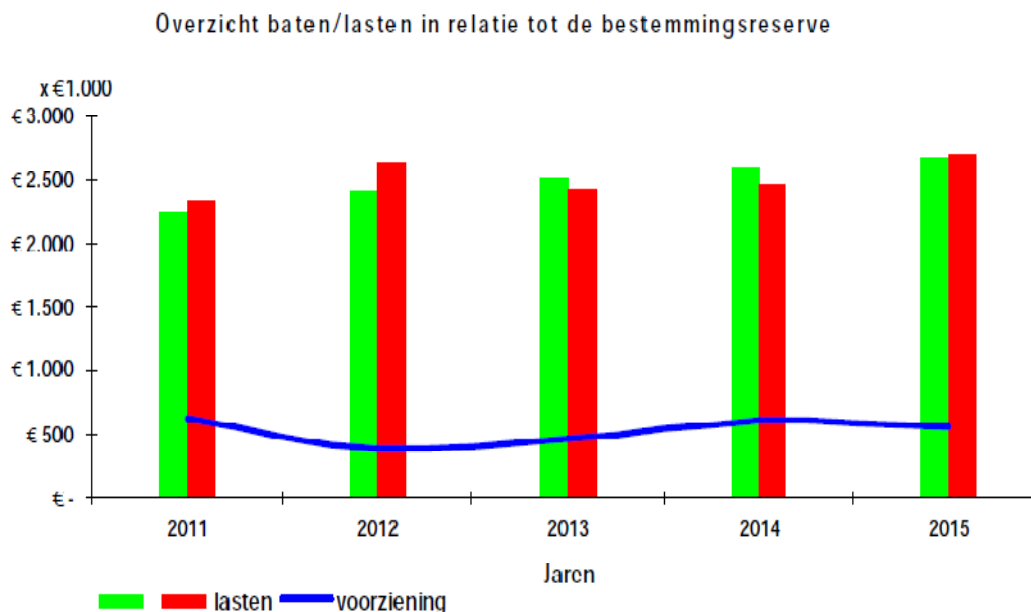
In de tariefsontwikkeling is geen rekening gehouden met kwijtschelding en met een percentage oninbare heffingen.

De verwachte ontwikkeling ziet er volgens het GRP 2006 t/m 2010 als volgt uit. Bij de kostendekkingsberekening is voor 2006 uitgegaan van een gelijkblijvend rioolrecht (nu rioolheffing) als 2005, namelijk € 152, 57, - per heffingseenheid.⁴⁹ Met een stijging van 6% per jaar vanaf 2007 wordt in 2026 een constant rioolrecht per heffingseenheid berekend. Vanaf 2026 bedraagt de rioolheffing daarom € 471,80 per jaar. Ten opzichte van 2006 betekent dit een stijging over 21 jaren van circa 215%. Met een stijging van 6% zou ook aan het eind van de rekenperiode (2055) het financiële plan gedekt zijn.⁵⁰

In het GRP 2006 t/m 2010 is aangegeven dat na de vastgestelde ingangsdatum voor het 'verbreed rioolrecht' (nu rioolheffing) de huidige rioolretributie vervalt en een nieuw 'financieringssysteem' wordt verwacht met de invoering van een bestemmingsheffing. In een later stadium wordt tevens het drinkwaterverbruik en waterzuivering betrokken in het verbrede rioolrecht, zodat een integrale waternota wordt verkregen.⁵¹ In de gesprekken is aangegeven dat grondwater inmiddels onderdeel is van het verbreed rioolrecht.

De berekende rioolheffing per heffingseenheid wordt in een separaat schrijven uitgewerkt voor 2006. Deze dient in de jaarlijkse Verordening rioolheffing te worden vastgesteld door de gemeenteraad.⁵²

In het concept VGRP+ 2011-2015 wordt het volgende beeld gegeven van de ontwikkeling van de rioolheffing en de hoogte van de voorziening.⁵³

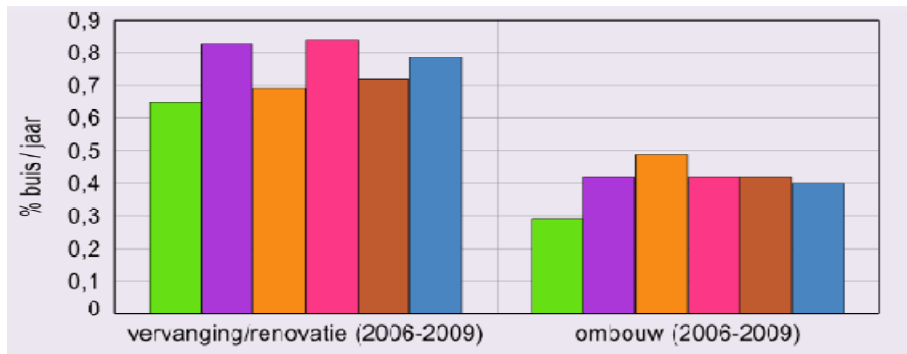
⁴⁹ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p. 31.

⁵⁰ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p. 33.

⁵¹ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p. 33.

⁵² Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p. 33.

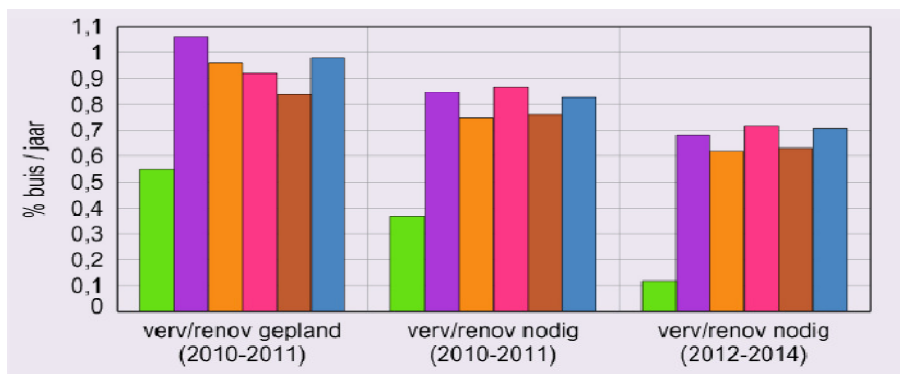
De benchmark van Rioned laat zien dat Geertruidenberg in vergelijking met andere gemeenten conform het landelijk gemiddelde heeft vervangen en conform het landelijk gemiddelde heeft omgebouwd.

Gebiedsvergelijkingen

- Geertruidenberg (Gmt. 779)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Geertruidenberg
- Vergelijkbare stedelijkheid als Geertruidenberg
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Geertruidenberg
- Vergelijkbare bodemsoort als Geertruidenberg
- Nederland

Uit de benchmark volgt dat in de toekomst door de gemeente Geertruidenberg relatief weinig moet vervangen c.q. gerenoveerd moet worden, de geplande hoeveelheid is groter.

Gebiedsvergelijkingen

- Geertruidenberg (Gmt. 779)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Geertruidenberg
- Vergelijkbare stedelijkheid als Geertruidenberg
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Geertruidenberg
- Vergelijkbare bodemsoort als Geertruidenberg
- Nederland

4.3 Activiteiten/projecten versus kosten

<p><u>Subvraag:</u> iii. Welke activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn uitgevoerd tegen welke kosten?</p>
<p><u>Norm:</u> De activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn ook daadwerkelijk uitgevoerd conform de planning. Begrote en werkelijke kosten van deze activiteiten/projecten zijn administratief vastgelegd en binnen budget. <u>Oordeel:</u> voldoet deels aan norm.</p>

In het concept VGRP+ is de evaluatie van het GRP 2006 t/m 2010 opgenomen.⁵⁴ Hierin is opgenomen dat alle geplande onderhoudstaken zijn uitgevoerd. De geplande vervangingswerkzaamheden en overige projecten zijn grotendeels uitgevoerd. De projecten die niet zijn uitgevoerd, zijn of al ingepland voor de komende jaren, of zijn afhankelijk van grote herinrichtingsplannen in de omgeving en worden meegenomen als die plannen uitgevoerd gaan worden. De geplande onderzoeksstudies zijn niet allemaal (volledig) uitgevoerd. Projecten als de OAS en het waterkwaliteitsspoor zijn nog niet afgerond. Die worden in samenwerking met andere gemeenten en het waterschap uitgevoerd. Besloten is deze onderzoeken samen te voegen in een waterakkoord.

4.4 Raming van budgetten

<p><u>Subvraag:</u> iv. Zijn ramingen gebaseerd op objectieve kengetallen? in hoeverre is sprake van een verschil tussen de geraamde kosten en de uitgaven? Wat zijn verklaringen voor eventuele verschillen tussen raming en realisatie, en heeft dat geleid tot aanpassing van de ramingsystematiek?</p>
<p><u>Norm:</u> De ramingsystematiek is vastgelegd in relevante documenten. Ramingen zijn gebaseerd op objectieve kengetallen. Er is een overzicht van de geraamde kosten en daadwerkelijke uitgaven en er is een verklaring gegeven van eventuele verschillen. <u>Oordeel:</u> voldoet aan norm.</p>

De systematiek van kredietramingen worden toegelicht in het VGRP+ 2011-2015. De kredietramingen zijn gebaseerd op eenheidsprijzen en kengetallen, volgens de leidraad Riolerings. In deze kengetallen is rekening gehouden met een percentage voor planvoorbereiding en directie en toezicht op de werken.

Voor de uitvoering worden RAW⁵⁵ bestekken gemaakt. Bij deze bestekken wordt standaard een raming gemaakt. De gebruikte eenheidsprijzen zijn niet vastgelegd in een document maar hiervoor wordt gebruik gemaakt van de deskundigheid van

⁵⁴ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Hoofddocument (21 januari 2011), p. 8.

⁵⁵ RAW staat voor 'Rationalisatie en Automatisering in de Grond-, Water- en Wegenbouw'.

ingenieursbureau's. In deze ramingen wordt de btw verwerkt. Van ieder werk wordt in de werkadministratie een overzicht van inkomsten en uitgaven bijgehouden. In dit overzicht worden de geraamde kosten binnen en buiten bestek opgenomen. Tijdens de uitvoering worden hierin ook de werkelijke kosten opgenomen.

4.5 Aanbesteding

<p><u>Subvraag:</u> v. Hoe heeft aanbesteding plaatsgevonden?</p>
<p><u>Norm:</u> Beschrijvende vraag.</p>
<p><u>Oordeel:</u> n.v.t.</p>

De gemeente heeft een aanbestedingsbeleid⁵⁶, waarbij met drempelbedragen gewerkt wordt. Voor levering en diensten (zoals besteksvoorbereiding, maken GRP-plannen) komt het vrijwel nooit aan het drempelbedrag voor Europese aanbesteding. Meerjarige onderhoudswerkzaamheden zoals kolken zuigen, reiniging riolering die voor meerdere jaren in één keer worden aanbesteed, moeten wel Europees worden aanbesteed. Deze meerjarige onderhoudswerkzaamheden worden vaak gezamenlijk aanbesteed met meerdere gemeenten en worden gecoördineerd en aanbesteed door de Stichting Inkoopbureau West-Brabant.

4.6 Tariefcomponenten

<p><u>Subvraag:</u> vi. Zijn alle componenten die in het tarief zijn opgenomen, daarin ook terecht opgenomen?</p>
<p><u>Norm:</u> De componenten die in het tarief zijn opgenomen zijn conform geldende regelgeving.</p>
<p><u>Oordeel:</u> voldoet aan norm.</p>

In hoofdstuk 2 van deze rapportage is meer informatie opgenomen over de componenten die conform geldende regelgeving in het tarief mogen worden opgenomen.

In hoofdstuk 9 van het GRP 2006 t/m 2010 is het kostendekkingsplan opgenomen. Het VNG model voor de rioolheffing wordt (nog) niet gebruikt.

⁵⁶ Handboek inkoop- en aanbestedingsprocedures gemeente Geertruidenberg.

De heffingsgrondslag voor de rioolheffing is als volgt:

1. Een vast bedrag per directe of indirecte aansluiting, geheven van de eigenaar.
2. Een bedrag naar de omvang van het huishouden met 4 tarief groepen of naar de omvang van het waterverbruik van bedrijven, geheven van de gebruiker met 8 tariefgroepen.

Geertruidenberg houdt zich aan wet- en regelgeving met betrekking tot de rioolheffing en streeft naar een dekkingsgraad van 100%. Circa 50% van de kosten van straatvegen wordt meegenomen in het tarief. Overhead (management, financiën, secretariaat e.d, totaal 0.94 fte in de huidige planperiode) is meegenomen in het tarief.⁵⁷

De tariefdifferentiatie is zeer arbeidsintensief en is daarmee mogelijk een van de verklarende factoren voor het hoge tarief in Geertruidenberg ten opzichte van andere gemeenten.

4.7 Afstemming wegen versus riolen

Subvraag:

- vii. Is er ook in financieel opzicht een systematische afstemming tussen onderhoud/renovatie van wegen en van riolen, en hoe worden gezamenlijke kosten toegerekend?

Norm:

De onderhoudsplannen onderhoud/renovatie van wegen en riolen zijn op elkaar afgestemd. Er zijn afspraken gemaakt over de wijze van afstemming met het onderhoud en de reconstructie van wegen en deze afstemming vindt periodiek plaats.

Financieel zijn alleen die kosten van de weg in rekening gebracht bij het rioleringsfonds die ook direct zijn te relateren aan de werkzaamheden voor de riolering.

Oordeel: Voldoet deels aan norm.

Uit de gesprekken blijkt dat afstemming tussen wegen en riolering plaatsvindt. Getracht wordt werk met werk te maken en efficiencyvoordelen te bereiken (in de begroting wordt hier nog niet vanuit gegaan). De afstemming vindt plaats tussen de medewerkers riolering en openbare ruimte onderling. Als er een besteksraming ligt, dan wordt in een Excel bestand opgemaakt welke kosten naar riool, en welke kosten naar wegen toe worden gerekend. De gemeente heeft aangegeven dat het vanwege de geringe omvang van de gemeentelijke dienst niet nodig is procedures voor de afstemming formeel vast te leggen. Medewerkers van riool en wegen zitten fysiek dichtbij elkaar, waardoor afstemming vanzelfsprekend is. Het komt ook voor dat vanuit de Raad prioriteiten worden gesteld met betrekking tot wegenonderhoud, en dat de rioleringsplanning daar op wordt aangepast.

⁵⁷ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), bijlage 5.1.

Op de financiële afstemming tussen wegen en riolering heeft het cluster financiën geen zicht, maar uit de ramingen en bestekken blijkt wel dat dit gebeurt. Ter onderbouwing is een voorbeeld van een besteksraming voorgelegd.⁵⁸ De wijze van kostentoerekening vindt plaats op basis van ramingen en bestekken, maar is niet vastgelegd in documenten. Algemene kosten, zoals overhead, worden op basis van een verdeelsleutel toebedeeld, naar rato van de totale lasten.

Uit de gesprekken is naar voren gekomen dat er voor wegen nu wel een strikt taakstellend budget (krapte) is wat het moeilijker maakt integraal te werken. Door de Raad is de beeldkwaliteit voor de verhardingen teruggebracht van B naar C, waardoor op termijn een inhaalslag in het onderhoud nodig kan zijn. Een volgende stap is meer integrale onderhoudsplannen (zoals het beeldkwaliteitsplan). Voor wat betreft de kostentoerekening wegen en riolering geldt dat (een deel van) de veegkosten worden meegenomen in het budget vanaf 2011.

4.8 Doorberekening van kosten

Subvraag:

viii. Welke kosten (bijv. overhead, rente) worden vanuit de gemeente doorberekend?

Norm:

De wijze van kostentoerekening is vastgelegd in relevante documenten.

Oordeel: voldoet aan norm.

De wijze van toerekening van kosten maakt onderdeel uit van het GRP en van het concept VGRP+ waarbij in het achtergronddocument gedetailleerd is opgenomen welke kosten onderdeel uitmaken van de kostentoerekening (hoofdstuk 8 en 9 Achtergronddocument concept VGRP+ 2011-2015).

Overhead en straatreiniging worden vermeld in het kostenoverzicht 2011-2060, welke als bijlage bij het VGRP+ 2011 - 2015 is gevoegd. Overhead (management, financiën, secretariaat e.d.) en 50% van de kosten voor straatreiniging worden doorberekend in het tarief.

⁵⁸ BGW 111, rioolwerkzaamheden Karthuizerstraat – Sandoel.

4.9 Doeltreffendheid doorberekening van kosten

Subvraag:

- ix. Hoe worden de kosten doorberekend aan de burgers? Zijn de kostentoerekening van het rioolrecht, de heffingsgrondslagen en het tarievenbeleid doeltreffend en doelmatig?

Norm:

De wijze van kostentoerekening bevat voldoende waarborgen voor een goede doorberekening en is gebaseerd op het rioleringsplan met een meerjaren perspectief voor onderhoud en vervanging, reconstructie.

Oordeel: geen oordeel kunnen vormen.

In de paragrafen 4.6 en 4.8 is reeds ingegaan op de wijze waarop kosten worden toegerekend aan de riolering en de rioolheffing.

In het GRP 2006 t/m 2010 is als financiële randvoorwaarde opgenomen dat het rioolrecht (nu rioolheffing) kostendekkend moet zijn en geen winst op mag leveren voor de gemeente. De uiteindelijke totale baten en lasten zijn hierdoor gelijk aan nul.⁵⁹

4.10 Verschillen in tariefstelling

Subvraag:

- x. Kan een verklaring worden gegeven voor de verschillen in tariefstelling t.o.v. andere gemeenten?

Norm:

Beschrijvende vraag:

Verklaringen voor verschillen in tariefstelling kunnen bijvoorbeeld blijken uit technische verschillen verwoord in het rioleringsplan, beleidsmatige keuzes met een effect op de kosten, belangrijke investeringen die buiten de financiële ramingshorizon zijn gehouden (doorgeschoven naar volgende generatie), verschillen in heffingsmaatstaf, kostenefficiëntie en de wijze van toerekening van kosten.

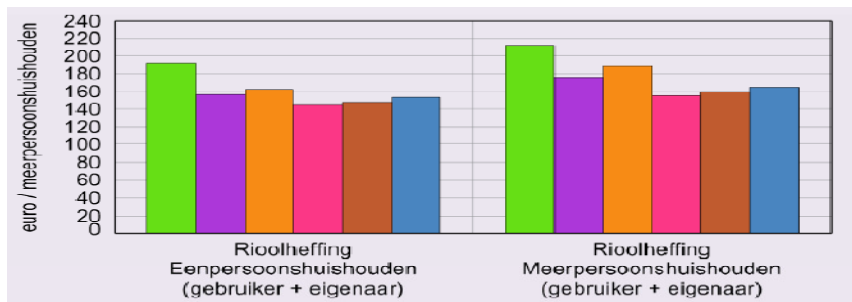
Oordeel: voldoet aan norm.

De Benchmark rioleringszorg is de landelijke prestatievergelijking waarmee gemeenten inzicht geven en krijgen in de kenmerken en prestaties van hun riolering(zorg). Alle 430 gemeenten nemen deel. Eén van de aspecten die in de vergelijking wordt betrokken is de rioolheffing.

In de rapportage 2010 wordt de gemeente Geertruidenberg getypeerd als een middelgrote, weinig stedelijke gemeente in Zuid-Nederland. De gemeente is voornamelijk gelegen op kleigrond. Er ligt relatief weinig gescheiden en relatief weinig mechanische riolering.⁶⁰ De rioolheffing 2010 ligt iets boven het gemiddelde met de kanttekening dat de rioolheffing niet los kan worden gezien van de kostendekkendheid en de lange termijn ontwikkeling.

⁵⁹ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p.31.

⁶⁰ De benchmark geeft aan dat de gemeente voornamelijk gelegen is op zand en dat er relatief veel gescheiden riolering in de gemeente ligt. De gemeente heeft aangegeven dat de gemeente voornamelijk op kleigrond is gelegen en dat er relatief weinig gescheiden riolering ligt.

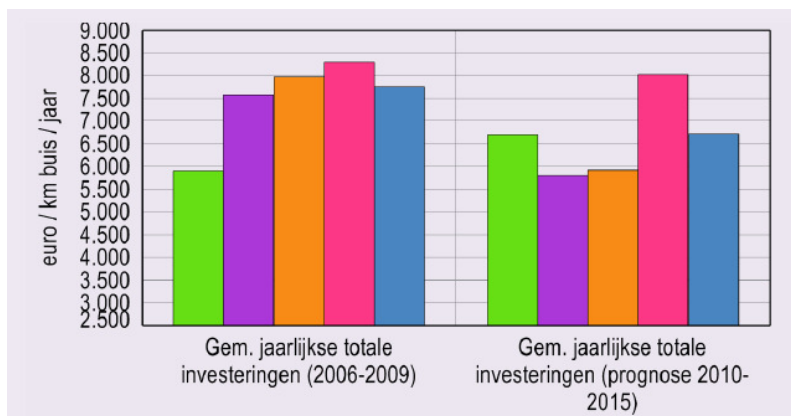

Gebiedsvergelijkingen

- Geertruidenberg (Gmt. 779)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Geertruidenberg
- Vergelijkbare stedelijkheid als Geertruidenberg
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Geertruidenberg
- Vergelijkbare bodemsoort als Geertruidenberg
- Nederland

Er is volgens de rapportage in de afgelopen jaren minder dan gemiddeld geïnvesteerd in vervanging en verbetering van het stelsel en de beheerkosten zijn gemiddeld.

De gemiddeld lage investeringen in 2009 door de gemeente Geertruidenberg worden onder meer verklaard door de investeringen die de gemeente in de periode 1993 – 2008 heeft gedaan om te kunnen voldoen aan de aan de basisinspanning riolering. Hierdoor is de kwaliteit van de riolering nu redelijk tot goed, en hoeft de gemeente op dit moment weinig te investeren. Omdat de kapitaallasten van de investeringen in de periode 1993 – 2008 doorlopen, zijn de gemiddelde totale kosten op dit moment licht hoger dan het landelijk gemiddelde. Daar staat tegenover dat Geertruidenberg voldoet aan de basisinspanning riolering.

Gebiedsvergelijkingen

- Geertruidenberg (Gmt. 779)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Geertruidenberg
- Vergelijkbare stedelijkheid als Geertruidenberg
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Geertruidenberg
- Vergelijkbare bodemsoort als Geertruidenberg
- Nederland

De gemeente kent een relatief lage formatie voor de binnendienst, en de buitendienst is klein ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Het aantal reparaties ligt relatief laag ten opzichte van andere gemeenten. Hiervoor kan door de gemeente geen verklaring worden gegeven.

In de gesprekken is aangegeven dat de kwaliteit van de riolering in Geertruidenberg goed is. De gemeente heeft ook weinig last van (water)overlast. De ambitie van de gemeente (bestuurlijk) is groter dan de capaciteit. Omdat de kwaliteit goed is en de gemeente voldoet aan de basisinspanning, kijkt de gemeente op dit moment of het mogelijk is een stapje terug te doen op deze ambities en de rioolheffing. Uitgangspunt blijft 100% kostendekkendheid.

Met de informatie uit de Benchmark Rioleringszorg, aangevuld met de specifieke kennis en informatie van de gemeente Geertruidenberg, kan in voldoende mate een beeld worden gevormd van eventuele verschillen (en verklaringen daarvoor) in de rioolheffing.

In onderstaande tabel is een samenvattend overzicht gegeven van de mogelijke verklaringen voor het iets hoger dan gemiddelde tarief voor de rioolheffing in 2010 voor de gemeente Geertruidenberg, zoals die uit het onderzoek naar voren komen:

Mogelijke verklaringen voor een hoog tarief in 2010	Mogelijke verklaringen voor een laag tarief in 2010
<ul style="list-style-type: none"> - Geertruidenberg is voornamelijk gelegen op kleigrond. - Doorlopen van de kapitaallasten van de investeringen in de periode 1993 – 2008. - Toerekening van kosten straatreiniging (w.o. veegkosten) aan tarief rioolrecht. - De tariefdifferentiatie is zeer arbeidsintensief in Geertruidenberg. 	<ul style="list-style-type: none"> - Relatief weinig gescheiden riolering in Geertruidenberg - Relatief weinig mechanische riolering in Geertruidenberg. - Relatief kleine buitendienst. - Minder dan gemiddelde investeringen. - Relatief laag aantal reparaties. - Weinig last van (water)overlast.

Gegeven het relatief iets hogere tarief van de gemeente Geertruidenberg (in vergelijking met andere gemeenten), zijn de punten in de linker kolom mogelijke verklaringen voor dit hogere tarief. De genoemde punten in de rechter kolom zijn mogelijke verklaringen voor een laag tarief en daarmee mogelijke verklaringen dat het tarief niet nog hoger is.

5 Rol van de gemeenteraad

In dit hoofdstuk wordt de bestuurlijke invalshoek van het rioleringsbeleid en -beheer behandeld. De onderzoeksvragen behorende bij deelvraag C zijn aan het begin van elke paragraaf in een kader weergegeven. Deelvraag C bestaat uit 4 normen. De bevindingen worden telkens per norm weergegeven.

Deelvraag C
Vanuit een bestuurlijke invalshoek: is de gemeenteraad in staat gesteld om invulling te geven aan zijn kaderstellende en controlerende rol?

5.1 Kaderstellende rol

Subvraag:

- i. Hoe kan de Raad kaders stellen en controleren? Wordt de Raad in de gelegenheid gesteld om op basis van alternatieven tot keuzes te komen?

Norm:

de gemeenteraad heeft kaders gesteld in het rioleringsplan. Er zijn alternatieve keuzes aan de Raad voorgelegd (eventueel via vooroverleg met de Raadscommissie), waarna het rioleringsplan door de Raad is vastgesteld.

Oordeel: voldoet aan norm.

Het Gemeentelijk Rioleringsbeleid 2006 t/m 2010 is door de gemeenteraad op 21 december 2005 vastgesteld.⁶¹ Vervolgens is besloten dit gemeentelijk rioleringsbeleid te verlengen en is een concept Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP+) 2011-2015 opgesteld. Dit plan gaat ook in op de hemelwaterzorgplicht en de grondwaterzorgplicht zoals aangegeven in de Wet Gemeentelijke Watertaken. De beleidskeuzes in het concept VGRP+ zijn van tevoren voorgelegd als alternatieve mogelijkheden aan de gemeenteraad. Hiervoor is een beleidskadernotitie opgesteld, waar op basis van drie hoofdthema's een prioritering wordt gesteld.⁶² Op 25 november 2010⁶³ heeft de Raad hiermee ingestemd. Ook heeft de Raad toen besloten het GRP 2006 t/m 2010 tot en met 1 juli 2011 te verlengen en in te trekken op het moment dat het VGRP+ door de Raad wordt vastgesteld.

⁶¹ <http://www.geertruidenberg.nl/index.php?simaction=content&onderdeel=cvdr&stukid=225>.

⁶² Raadsvoorstel Beleidskeuzenotitie Verbreed RioleringsPlan 2010 – 2015, 25 november 2010.

⁶³ http://www.geertruidenberg.nl/index.php?&simaction=content&mediumid=7&onderdeel=bri_agenda&stukid=611&agendapunt_id=6181.

5.2 Bestuurlijke informatievoorziening

<u>Subvraag:</u>	
ii.	Is de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering van het beleid juist, tijdig en volledig?
<u>Norm:</u>	
Raad en College hebben afspraken gemaakt omtrent de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering. De informatie die de Raad ter beschikking heeft voldoet aan de eisen die daaraan zijn gesteld. De informatie is actueel en eventuele afwijkingen tijdens de uitvoering worden gerapporteerd. De Raad ontvangt jaarlijks een rapportage over de uitvoering van het jaarlijkse rioleringsbeheer.	
<u>Oordeel:</u> voldoet aan norm.	

De Raad wordt geïnformeerd middels de reguliere planning & control cyclus: Kadernota (vooruitlopend op de begroting), begroting, tussenrapportage en jaarrekening. In het concept VGRP+ 2011-2015 zijn deze afspraken ook expliciet vastgelegd.⁶⁴

Riolering valt in de programmabegroting onder programma 10 "Volksgezondheid en Milieu". Binnen dit programma worden vier onderdelen onderscheiden:

1. basisgezondheidszorg;
2. jeugdgezondheidszorg;
3. milieubeheer en reiniging;
4. riolering.

In de programmatekst van verschillende programmabegrotingen zijn de volgende aspecten opgenomen:

- De zes doelstellingen die zijn opgenomen in het GRP 2006 t/m 2010 met een beschrijving van de prestatie.
- Vervanging/reconstructie riolering met een beschrijving van de prestatie.
- Afkoppelen met een beschrijving van de prestatie.
- Indicatoren: klachten riolering en klachten wateroverlast.
- Kosten: bestaand beleid, investeringsprogramma en mutaties reserves.
- Wijzigingen van bestaand beleid.
- Investeringsprogramma.
- Mutaties reserves.

Uit de gesprekken blijkt dat vragen van de Raad met name tijdens de p&c-cyclus komen en vooral betrekking hebben op de lastendruk en reserveontwikkeling. Naast de reguliere p&c-cyclus heeft de Raad het GRP 2006 t/m 2010 vastgesteld. Voor de commissie Middelen, Milieu, Algemene Zaken en Techniek is een presentatie gehouden.⁶⁵ Zoals is de vorige paragraaf beschreven is de Raad geconsulteerd over de beleidskeuzes in het nieuwe VGRP+ en zal zij het VGRP+ vaststellen.

⁶⁴ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Hoofddocument (21 januari 2011), p.2.

⁶⁵ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p.5.

In het GRP 2006 t/m 2010 is opgenomen dat jaarlijks een nadere uitwerking van de in het GRP beschreven strategie plaatsvindt in Operationele Programma's (OP's), die na jaarlijkse vastlegging in de gemeentebegroting kunnen worden opgesteld. In deze OP's zijn maatregelen beschreven zoals het vervangen van bestaande riolering, aanleggen van nieuwe voorzieningen en het uitvoeren van onderzoeken.⁶⁶ Zoals eerder aangegeven is er een integrale planning (m.b.t. wegen, groen etc.) van het cluster BOR, dat op dit moment gezien wordt als een operationeel plan. Deze integrale planning wordt opgesteld voor de komende drie jaar en gaat jaarlijks naar het college ter vaststelling en naar de Raad ter kennisname. De vervolgstap van deze integrale planning zal zijn een integraal beleidsplan o.b.v. beeldkwaliteit (dit i.h.k.v. IBOR: Integraal Beheer Openbare Ruimte).

Uit de gesprekken is gebleken dat over al hetgeen in het GRP is opgenomen geen toestemming aan de Raad wordt gevraagd. Alleen als wordt afgeweken van het GRP wordt extra toestemming aan de Raad gevraagd. Bijvoorbeeld in het geval van verstopping van riolering in de Koningsstraat, aanpassing van de riolering in de Commandeurstraat en de rioolreconstructie Parklaan.

Verder is met betrekking tot de rioolheffing aangegeven dat de berekende rioolheffing per heffingseenheid in de jaarlijkse Verordening rioolheffing moet worden vastgesteld door de gemeenteraad.⁶⁷

5.3 Bestuurlijke evaluatie

<u>Subvraag:</u>	
iii.	Is de bestuurlijke evaluatie achteraf na de realisatie van investeringen adequaat?
<u>Norm:</u>	
Periodiek worden evaluaties van uitgevoerde werken opgesteld en besproken in de Raad.	
<u>Oordeel:</u> voldoet deels aan norm.	

Van de uitgevoerde rioleringswerken worden evaluatierapportages opgesteld voor werken hoger dan € 50.000. In deze rapportages worden onder andere de volgende aspecten aangegeven:

Algemeen:

- identificatie (naam en functienummers van het project);
- betrokken medewerkers;
- aanleiding en beoogd effect.

Rechtmatigheid:

- bestuurlijke besluitvorming;
- inspraak;
- wet ketaansprakelijkheid;
- fiscale aspecten;
- aanbesteding.

⁶⁶ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p.3 en 4.

⁶⁷ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p.33.

Effectiviteit en doelmatigheid van de uitvoering:

- realisatie;
- wijze van uitvoering:
- meerjareninvesteringsplanning;
- risicoanalyse;
- bestek+kostenraming;
- aanbesteding;
- gunning;
- planning;
- oplevering;
- Subsidiemogelijkheden.

Financiële verantwoording:

- voor-/nacalculatie en verschillenanalyse;
- gevolgen voor de exploitatie.

De evaluatierapportages worden alleen intern binnen de ambtelijke organisatie gebruikt en gaan naar de financiële medewerker voor het afsluiten van het project. De evaluatierapportages worden niet bestuurlijk besproken en worden ook niet aan de gemeenteraad voorgelegd. De bestuurlijke verantwoording gaat via de jaarrekening.

5.4 Inzicht in realisatie doelstellingen

Subvraag:

- iv. Heeft de Raad inzicht in de mate waarin inhoudelijke doelstellingen worden bereikt?

Norm:

De Raad ontvangt (meestal) jaarlijkse rapportages over het rioleringsbeheer waaruit de mate van realisatie van de doelstellingen blijkt.

Oordeel: voldoet deels aan norm.

In de tussenrapportages en jaarverslagen wordt gerapporteerd over de realisatie van prestaties op het terrein van de riolering. Verder wordt de Raad middels het GRP en het VGRP+ geïnformeerd over de realisatie van doelstellingen in de afgelopen planperiode. De Raad ontvangt geen aparte rapportages over de realisatie van doelstellingen.

In het GRP 2006 t/m 2010 is een evaluatie van het beleid van de vorige planperiode (2001-2005) opgenomen. Van deze periode zijn de realisaties nagegaan van uitgevoerde onderzoeken en verbetermaatregelen. Tevens zijn aandachtspunten besproken van communicatieve aard of over de uitvoeringsplanning. Aangegeven is dat de evaluatie heeft geleid tot nieuwe inzichten en ideeën voor de doelstellingen in de toekomst.⁶⁸

⁶⁸ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p.7.

Van de evaluatie van de planperiode (2001-2005) zijn de volgende conclusies in het GRP 2006 t/m 2010 getrokken in het kader van de toen vigerende doelstellingen:

- Het verrichten van diverse onderzoeksmaatregelen heeft plaatsgevonden.
- Het uitvoeren van correctieve en preventieve maatregelen aan de riolering zijn uitgevoerd.
- Het rioolbeheerpakket is geactualiseerd naar de nieuwe (inspectie)norm.
- Nagenoeg alle panden zijn aangesloten op de gemeentelijke riolering of rioolvoorziening (zoals een IBA), zowel gelegen binnen als buiten de bebouwde kom. Enkele panden in het buitengebied zijn overgegaan op het aansluiten op een eigen wettelijke rioolvoorziening.
- Vuilreducerende maatregelen zijn uitgevoerd in het kader van het emissiespoor. Enkele maatregelen zijn herzien in het nieuwe BRP 2005.
- Het aantal fte voor riolering is onvoldoende voor het uitvoeren van de taken;
- De rioolheffing is jaarlijks gemiddeld met circa 3% gestegen; dit is binnen de vastgestelde jaarlijkse stijging van 6%.

In de bijlage bij het GRP 2006 t/m 2010 is een overzicht opgenomen van de uitgevoerde maatregelen. In de bijlage personele capaciteit is personele capaciteit vermeld voor de jaarlijkse evaluatie van het GRP/bijstelling van het GRP.

Ook in het concept VGRP+ is een evaluatie van de rioleringszorg tijdens de voorgaande planperiode (2006 t/m 2010) opgenomen. Uit deze evaluatie is naar voren gekomen dat de gemeente op een enkel project na al haar geplande onderhouds- en vervangingswerkzaamheden heeft uitgevoerd. Aangegeven is dat projecten die niet zijn uitgevoerd, al ingepland zijn voor komende jaren of afhankelijk zijn van grote herinrichtingsplannen in de omgeving en worden meegenomen als die plannen uitgevoerd gaan worden. De geplande onderzoeksstudies zijn niet allemaal (volledig) uitgevoerd. Projecten als de OAS en het waterkwaliteitsspoor zijn nog niet afgerond. Die worden in samenwerking met andere gemeenten en het waterschap uitgevoerd. Besloten is deze onderzoeken samen te voegen in een waterakkoord. Aangegeven wordt verder dat de gemeente structureel te maken heeft met onderbezetting. Dit wordt als belangrijk aandachtspunt voor de komende periode benoemd.

6 Inhoudelijk-technische aspecten

In dit hoofdstuk wordt de inhoudelijk-technische invalshoek van het rioleringsbeleid en -beheer behandeld. De onderzoeksvragen behorende bij deelvraag D zijn aan het begin van elke paragraaf in een kader weergegeven. Deelvraag D bestaat uit 7 normen. De bevindingen worden telkens per norm weergegeven.

Deelvraag D

Vanuit een inhoudelijk-technische invalshoek: is er een logische samenhang tussen de in het rioleringsbeleid nagestreefde doelstellingen en de getroffen/voorzien maatregelen, en zijn in de beleidsvorming alternatieven overwogen? Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?

In de in 2010 gehouden benchmark rioleringszorg wordt de vergelijking van de verschillende gemeenten uitgevoerd op basis van door de gemeenten zelf aangeleverde gegevens. Hierbij komt naar voren dat de gemeente Geertruidenberg ten opzichte van vergelijkbare niet veel afwijkt van het gemiddelde. Wel valt op, dat de gemiddelde leeftijd van het rioleringsstelsel hoog is en dat er meer wordt gereinigd dan het landelijk gemiddelde. Ook het aantal gemaalstoringen is hoog te noemen. Doordat in dit onderzoek een benadering is gekozen met documentenstudie en interviews wordt dieper op de materie ingegaan, waardoor een gedetailleerder beeld ontstaat. Een beeld, dat niet direct gerelateerd is aan vergelijking met andere gemeenten, maar meer een beeld schetst van de wijze waarop in Geertruidenberg zelf met rioleringsbeleid en beheer wordt omgegaan. Het geschetste beeld biedt de gemeente daardoor een betere mogelijkheid om verbeterpunten te definiëren en uit te voeren.

6.1 Kwaliteit riolering

Subvraag:

- i. Heeft de gemeente een goed inzicht in de kwaliteit van de bestaande riolering?

Norm:

Periodiek vinden inspecties plaats van de bestaande riolering.

Oordeel: voldoet aan norm.

In het GRP 2006 t/m 2010 en in het concept VGRP+ 2011-2015 is een toestandsbeoordeling van de riolering opgenomen. Hieruit wordt het volgende geconcludeerd:

1. De gemeente heeft circa $\frac{3}{4}$ van alle rioolstelsels geïnspecteerd. Van het geïnspecteerde deel is vervolgens de kwaliteit bepaald, onderverdeeld in algemene beoordeling 'goed', 'matig' en 'slecht'. De conclusies zijn hieronder in tabelvorm weergegeven:

	GRP 2006-2010			VGRP+ 2011-2015		
Geïnspecteerd	72%			76%		
	voldoet	matig	slecht	voldoet	matig	slecht
Waterdichtheid	46%	50%	4%	56%	40%	4%
Stabiliteit	86%	6%	8%	62%	32%	6%
Afstroming	57%	37%	6%	50%	44%	6%

De gemeente Geertruidenberg gebruikt een reinigings- en inspectieprogramma.⁶⁹ Uit het overzicht beheermaatregelen in het GRP blijkt onder andere dat 1 keer per 12 jaar een gedetailleerde inspectie via tv/video plaatsvindt van het gehele stelsel van vrijval riolen, wat betekent dat jaarlijks 10 kilometer aan riolering wordt geïnspecteerd. Daarnaast worden de riolen (zowel vrijval als drukriolering) 1 keer per zes jaar gereinigd. Bijzondere objecten zoals overstorten en kolken worden vaker gereinigd (1 tot 2 keer per jaar). Verder worden de rioolgemalen 2 keer per jaar gecontroleerd en gereinigd. Op basis van het reinigen en inspecteren worden beheer- en onderhoudsplannen opgesteld.

Het verbreed Basisrioleringsplan⁷⁰ heeft niet alleen het verkrijgen van inzicht in het functioneren van het vrijval riolering (gemengd, gescheiden en verbeterd gescheiden stelsel) tot doel, maar ook het verkrijgen van een beter beeld van de invloed van dit functioneren op de kwaliteit van het oppervlaktewater en het grondwater. Hierbij wordt naar de onderlinge samenhang tussen de (bemalings)gebieden, het hydraulisch functioneren (ontstaat er wateroverlast) en het milieutechnisch functioneren (hoeveel vervuiling komt er in het oppervlaktewater terecht) gekeken.

6.2 Maatregelen rioleringsplan

Subvraag:

- ii. Zijn de voorgestelde maatregelen in het gemeentelijk rioleringsplan voldoende onderbouwd ?

Norm:

Bij het opstellen van het rioleringsplan is gebruik gemaakt van praktisch toepasbare kennis voor beleidsvoorbereiding, planning, ontwerp, aanleg, beheer en onderhoud (bijvoorbeeld CROW-normen en inzichten).

Oordeel: voldoet aan norm.

In de aangeleverde stukken worden de landelijk geldende normen en richtlijnen van o.a. CROW en NEN-normen gebruikt. Deze dienen als randvoorwaarde en uitgangspunt bij de zorg voor de riolering.

Zo wordt in het kader van de inspecties verwezen naar de NEN-normen.⁷¹ Een voorbeeld hiervan is het rioolbeheerpakket DgDialog van de gemeente. Dit rioolbeheer-

⁶⁹ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p.20.

⁷⁰ Verbreed Basisrioleringsplan Geertruidenberg (8 november 2010).

⁷¹ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p.9.

pakket is geconverteerd naar de nieuwe inspectienorm die op 5 februari 2004 is ingegaan, te weten de NEN 3399 gebaseerd op de Europese normering uit de NEN-EN 13508-2.

Bij de beoordeling van de resultaten wordt gebruikt gemaakt van de landelijk geaccepteerde shadebeelden naar een kwaliteitsniveau van 1 t/m 5. Deze worden handmatig geïnterpreteerd en verwerkt in een vervangingsschema. Vervolgens worden ramingen gemaakt met behulp van de kengetallen uit de Leidraad Riolering. Het GRP dient als basis voor de opgestelde meerjarenplanning, die wordt bijgesteld op grond van de inspectieresultaten.

6.3 Prioriteitenstelling en planning

<u>Subvraag:</u>	
iii.	Wordt op grond van het beleid tot een logische prioriteitenstelling en planning gekomen?
<u>Norm:</u>	
De gemeente heeft een planning en prioriteitenlijst opgesteld die logisch voortvloeien uit het rioleringsplan, de meerjarenplanning en de vertaling daarvan in jaarlijkse plannen.	
<u>Oordeel:</u> voldoet deels aan norm.	

In het GRP 2006 t/m 2010 is een prioriteitstelling aangegeven.⁷² Voor projectmatige maatregelen, naast de beheer- en uitvoeringsmaatregelen.

Aangegeven is dat gezien de wettelijke verplichtingen, de hierbij vastgestelde termijnen en de verwachte doorlooptijd, de volgende projecten prioriteit krijgen:

1. Vervanging van vrijval riolering en gemalen/pompen op basis van technische urgentie.
2. Het monitoren en zonodig actualiseren van het waterplan.
3. Het uitvoeren van maatregelen in het kader van de OAS en het waterkwaliteitsspoor.
4. Het actualiseren van de Wvo lozingsvergunningen.

In het GRP 2006 t/m 2010 en concept VGRP+ 2011-2015 is verder een meerjaren vervangingsprogramma voor de riolering opgesteld. In combinatie met de inspectieresultaten, verwerkt in het beheerprogramma DG Dialog, wordt handmatig een meerjarenprogramma opgesteld. Uitgangspunt is een technische levensduur van 50 jaar.⁷³ Voor elektromechanische installaties geldt een technische levensduur van 15 jaar. De prioriteitstelling uit het GRP wordt beïnvloed door de resultaten uit de meerjarenprogramma's voor o.a. de weginfrastructuur.

Jaarlijkse uitvoeringsprogramma's, zogenaamde Operationele Programma's, worden in de gemeente daarom niet standaard opgesteld, zoals blijkt uit het concept VGRP+ en

⁷² Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p.26.

⁷³ Achtergronddocument VGRP+ gemeente Geertruidenberg 2011-2015 (21 januari 2011), gemeente Geertruidenberg, p.67.

de gesprekken.⁷⁴ Wel worden voor de afzonderlijke begroting korte plannen opgesteld voor vervangingen en inspecties.

6.4 Realisatie planning

<p><u>Subvraag:</u> iv. Wat is de mate van realisatie van de voorgenomen maatregelen ten opzichte van de planning?</p>
<p><u>Norm:</u> Uit de rapportages blijkt dat de realisatie van de voorgenomen maatregelen conform de planning is.</p>
<p><u>Oordeel:</u> voldoet deels aan norm.</p>

In het GRP 2006 t/m 2010 is een bijlage opgenomen met een overzicht van uitgevoerde maatregelen.⁷⁵ Per maatregel is aangegeven of deze is ingepland en uitgevoerd. Verder is aangegeven of de maatregel zich in de voorbereidende of uitvoerende fase bevindt. Deze maatregelen hebben betrekking op de periode 2001-2005. Omdat deze periode buiten de onderzoeksperiode valt wordt hier verder niet op ingegaan.

Door het concept VGRP+ is de Raad geïnformeerd over de realisatie van doelstellingen in de afgelopen planperiode van het GRP. Uit de evaluatie van de planperiode 2006-2010 is op te maken dat de gemeente al haar geplande onderhoudstaken heeft uitgevoerd.⁷⁶ De geplande vervangingswerkzaamheden en overige projecten zijn grotendeels uitgevoerd. De projecten die niet zijn uitgevoerd, zijn of al ingepland voor de komende jaren of zijn afhankelijk van grotere herinrichtingsplannen in de omgeving en worden meegenomen als die plannen uitgevoerd gaan worden. In het laatste geval is wel eerst gekeken of de betreffende rioleringsobjecten dit uitstel wel aankonden. De geplande onderzoeksstudies zijn niet allemaal (volledig) uitgevoerd. Projecten als de OAS en het waterkwaliteitsspoor zijn nog niet afgerond. Deze projecten worden in samenwerking met andere gemeenten en het waterschap uitgevoerd.

Op operationeel vlak ontvangt de Raad geen rapportage. Deze verantwoording vind alleen op projectniveau plaats: van elk project wordt een evaluatierapportage opgesteld. Deze rapportages gaan ook naar de financiële medewerker.

In deze rapportages wordt inzicht gegeven in het verloop van het project, waarbij o.a. aandacht wordt geschonken aan doelmatigheid, planning, financiële consequenties, aanbesteding en uitvoering.

Uit de informatie in het concept VGRP+ blijkt dat de maatregelen grotendeels conform de planning gerealiseerd zijn. Verder blijkt uit vorenstaande dat geen inzicht is in de realisatiegraad van planningen op operationeel niveau.

⁷⁴ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Achtergronddocument (21 januari 2011), p. 2.

⁷⁵ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p.7 van de bijlagen.

⁷⁶ Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Hoofddocument (21 januari 2011), p.8.

6.5 Afstemming met onderhoud en reconstructie

<u>Subvraag:</u>	
v.	Hoe vindt afstemming plaats met het onderhoud en de reconstructie van wegen?
<u>Norm:</u>	
De (technische afwegingscriteria in de) onderhoudsplannen onderhoud/renovatie van wegen en riolen zijn op elkaar afgestemd. Er zijn afspraken gemaakt over de wijze van afstemming met het onderhoud en de reconstructie van wegen en deze afstemming vindt periodiek plaats.	
<u>Oordeel:</u> voldoet deels aan norm.	

De afstemming vindt plaats volgens de integrale clusterplanning van BOR.

De maatregelen uit het concept VGRP+, die handmatig zijn aangevuld met de gegevens uit de inspecties zijn vertaald in een meerjarenplan voor de vervanging van de riolering.

Voor wegen wordt een meerjarenplan opgesteld op basis van beeldkwaliteit. Momenteel is er een strikt taakstellend budget (krapte) hiervoor door de Raad vastgesteld waardoor het, zoals blijkt uit de gesprekken, moeilijker wordt integraal te werken. Door de Raad is de beeldkwaliteit voor de verhardingen teruggebracht van B naar C, waardoor de verwachting is, dat op termijn een inhaalslag in het onderhoud nodig kan zijn.

Afstemming tussen wegen en riolering gebeurt door de medewerkers riolering en openbare ruimte onderling. Op basis van de bestekramingen wordt de verdeling gemaakt tussen wegen en riolering. Vanwege de geringe omvang van de gemeentelijke dienst is het niet nodig om procedures voor de afstemming af te spreken.

Voor de organisatie is de volgende stap het opstellen van een integraal beleidsplan waarin alle disciplines zijn opgenomen. Dit beleidsplan moet worden gebaseerd op normen volgens beeldkwaliteit waarbij alle onderdelen een gewenste kwaliteit krijgen toebedeeld. Uiteindelijk moet dit uitmonden in een Integraal Beheer van de Openbare Ruimte (IBOR).

6.6 Realisatie doelstellingen

<u>Subvraag:</u>	
vi.	Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?
<u>Norm:</u>	
In rapportages is vastgelegd in hoeverre doelstellingen worden gerealiseerd.	
<u>Oordeel:</u> geen oordeel kunnen vormen.	

De gemeente Geertruidenberg heeft in het GRP 2006 t/m 2010 de volgende doelen benoemd:⁷⁷

- doelmatige inzameling van het afvalwater binnen de gemeente grenzen;
- doelmatig transport van het afvalwater naar de zuiveringsinrichting;
- voorkomen van verontreiniging naar oppervlaktewater, bodem en grondwater;
- voorkomen van (water/geur/geluid) overlast;
- doelmatig en effectief beheer;
- beheersen van de kwaliteit van afstromend regenwater en grondwater als onderdeel van een duurzaam stedelijk (afval)watersysteem cq waternotitie.

De meetbaarheid van deze doelen is uitgewerkt in functionele eisen, maatstaven en meetmethoden. Deze zijn opgenomen in bijlage 4.

Op grond van het aangeleverde materiaal is niet goed duidelijk of de gestelde doelen inderdaad op doelmatige en doeltreffende wijze zijn gerealiseerd. In het GRP en het concept VGRP+ zijn eindevaluaties opgenomen of de maatregelen uit de voorgaande periode zijn uitgevoerd en is veelal de reden aangegeven waarom maatregelen niet zijn uitgevoerd. Voor intern gebruik wordt van ieder project een evaluatierapport gemaakt, waarin wordt vastgelegd hoe de uitvoering verlopen is, waarbij doelmatigheid en effectiviteit wel genoemd worden. Omdat het hier evaluaties op projectniveau betreffen, is de samenhang met andere projecten en de eventuele aanpassingen in prioriteitstelling niet voldoende transparant.

Onderstaand wordt per gemeentedoelstelling een toelichting gegeven. Tegelijkertijd heeft de Rekenkamer op basis van algemene wet- en regelgeving een aantal aspecten benoemd dat van belang is gebleken voor de realisatie van de doelstellingen. Deze aspecten worden hieronder in een aantal tabellen samenvattend weergegeven. Per aspect is aangegeven wat de status daarvan is voor de gemeente Geertruidenberg.

Doelmatige inzameling van het afvalwater binnen de gemeente grenzen

Hiermee beoogt de gemeente Geertruidenberg onder andere dat er geen ongewenste lozingen op de riolering plaatsvinden en dat het aantal vuilwateraansluitingen per perceel worden beperkt tot een minimum. Bij de aansluiting op de riolering wordt in voorkomende gevallen gebruik gemaakt van IBA-voorzieningen. Alle panden zijn aangesloten op de riolering. Een IBA is een Systeem voor Individuele Behandeling van Afvalwater, te onderscheiden in laag- en hoogrendementssystemen (IBA-min resp. IBA-plus).

⁷⁷ Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), p. 40.

Landelijk geldt dat in de periode dat alle woningen/bedrijven in de buitengebieden moesten worden aangesloten bij de planvorming een afweging werd gemaakt tussen het toepassen van IBA's of drukriolering. Het gaat hierbij dan om een kosten-baten analyse, waarbij met name zeer afgelegen aansluitingen voorzien werden van IBA's (soms ook met enkele aansluitingen op één IBA). Het aantal IBA's wat is toegepast, is dus situationeel afhankelijk. Daaruit is ook te verklaren dat er onderling tussen gemeenten grote verschillen kunnen zijn.

Verschillen tussen gemeenten kunnen ook liggen in de subsidievorm, die door het (toenmalige) waterschap werd gehanteerd. Hoewel naar verwachting niet groot, kan dit van invloed zijn geweest op de toepassing van IBA's, afhankelijk van het waterschapsbeleid. Tenslotte kan gesteld worden, dat het proces van verwerking bij drukriolering beter te controleren is dan bij gebruik van IBA's. Bij drukriolering weet men exact wat er gebeurt, terwijl een IBA als een black-box gezien kan worden. Er is weinig controle mogelijk op wat er op geloosd wordt, waardoor de kans op verontreiniging van het oppervlaktewater of een minder goede werking groter is dan bij drukriolering.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Geertruidenberg
Voorkomen ongewenste lozingen	Voldoet
Voldoen aan de basisinspanning	Voldoet
Aanwezigheid Waterakkoord	Niet aanwezig

Doelmatig transport van het afvalwater naar de zuiveringsinrichting

Met deze doelstelling wordt het transport van ingezamelde water naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie of, voor het regenwater naar een regenwateruitlaat geregeld. Met het opvolgen van de inspectiecyclus en het opgestelde reinigingsregime voldoet de gemeente aan deze doelstelling. Op deze wijze worden problemen door verstopping in de hand gehouden en stroomt het water binnen een bepaalde tijd door de riolen onder vrij verval naar het gemaal.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Geertruidenberg
Deelname Oas-studie	Ja
Aantal verstoppingen	Onder gemiddeld
Reinigingscyclus	Voldoende
Actuele BRP's aanwezig	Ja

Voorkomen van verontreiniging naar oppervlaktewater, bodem en grondwater

In 2010 heeft de gemeente een Verbreed Basisrioleringsplan opgesteld. Het doel van het verbreed Basisrioleringsplan (vBRP) is niet alleen het verkrijgen van inzicht in het hydraulisch functioneren van de vrijverval riolering (gemengd, gescheiden en verbeterd gescheiden stelsel), maar ook een beter beeld krijgen van de invloed van

dit functioneren op de kwaliteit van het oppervlaktewater en het grondwater. Hierbij wordt naar de onderlinge samenhang tussen de (bemaalings)gebieden, het hydraulisch functioneren (ontstaat er wateroverlast) en het milieutechnisch functioneren (hoeveel vervuiling komt er in het oppervlaktewater terecht) gekeken.

Door het VBRP heeft de gemeente meer kennis en inzicht gekregen in de werking van de hydraulische knelpunten van het rioleringsgebied.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Geertruidenberg
Voldoet aan overstortfrequentie	Ja

Voorkomen van (water/geur/geluid) overlast

Met deze doelstelling dienen verschillende vormen van overlast (uitvallen gemalen, stank etc.) te worden voorkomen.

De gemeente heeft een goed beeld van het functioneren van de rioolgemalen door 2x per jaar te inspecteren en te reinigen

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Geertruidenberg
Klachten en meldingen	Onder gemiddelde
Schadeclaims	Onder gemiddelde
Uitval gemalen	Onder gemiddelde
Aantal reparaties	Onder gemiddelde

Doelmatig en effectief beheer

Door de gemeente worden de resultaten van inspecties en van nieuwe werken in het beheerprogramma DgDialog ingevoerd. Vervolgens wordt handmatig een meerjarenplanning opgesteld, die wordt ingevoerd in de integrale clusterplanning. De beoordeling van de riolering vindt plaats op basis van een kwaliteitssysteem, waarbij 5 niveaus worden onderscheiden. Hiermee ontstaat inzicht in de noodzaak van vervanging.

Streven is om alle klachten binnen drie dagen verholpen te hebben. Spoedreparaties worden via de rioolploeg direct uitgevoerd. Op termijn wordt toegewerkt naar een volledig geautomatiseerd systeem.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Geertruidenberg
Bijgehouden geautomatiseerd beheersysteem	Deels
Evaluaties op jaarplanniveau	Aanwezig
Integrale afstemming	Vindt regelmatig plaats
Projectmatige benadering	Ja

Beheersen van de kwaliteit van afstromend regenwater en grondwater als onderdeel van een duurzaam stedelijk (afval)watersysteem cq waternotitie.

In het VBRP worden maatregelen aangegeven waar infiltrerende voorzieningen mogelijk zijn; enkele locaties zijn benoemd. Doordat de ondergrond iet overal voldoende doorlatend is, komen niet alle gebieden voor infiltratie in aanmerking.

Vanaf april 2011 is in de gemeente Geertruidenberg een grondwatermeetnet operationeel. Door de waterstanden langdurig te monitoren worden knelpunten in beeld gebracht. Aan de hand van de knelpunten kunnen maatregelen worden genomen.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Geertruidenberg
Infiltratie mogelijk	Deels
Infiltratie gebruikt	Ja

6.7 Klachtenafhandeling

Subvraag:

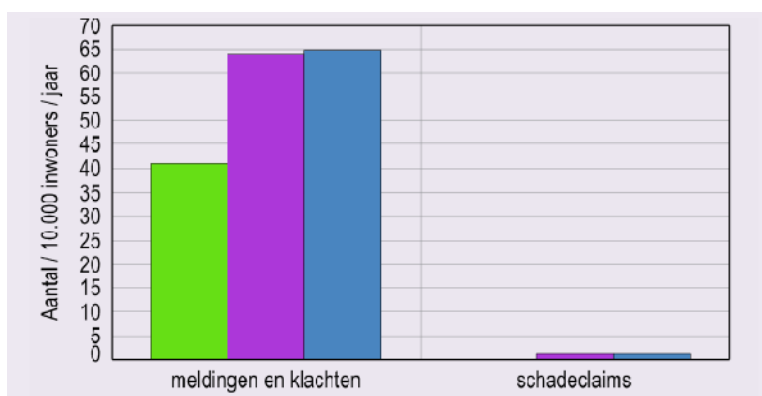
- vii. In hoeverre geeft het rioleringsbeleid en -beheer bij inwoners en bedrijven aanleiding tot klachten?

Norm:

Beschrijvende vraag.

Oordeel: geen oordeel kunnen vormen.

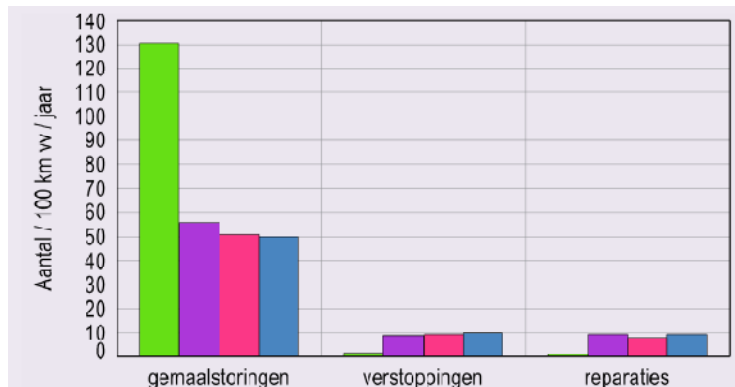
Documenten en rapportages over meldingen en klachten zijn niet aangeleverd. Vanuit de benchmark blijkt, dat het aantal meldingen en klachten lager dan het landelijk gemiddelde liggen, ook het aantal schadeclaims is zeer gering.

Gebiedsvergelijkingen

- Geertruidenberg (Gmt. 779)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Geertruidenberg
- Vergelijkbare stedelijkheid als Geertruidenberg
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Geertruidenberg
- Vergelijkbare bodemsoort als Geertruidenberg
- Nederland

Het aantal gemaalstoringen ligt volgens de benchmark in Geertruidenberg ver boven het landelijk gemiddelde. Uit ons onderzoek blijkt ook bij andere gemeenten dat sommige gemeenten hier uit de pas lopen doordat ze de definitie van wat een storing is ook hebben geïnterpreteerd als iets wat de computer aangeeft en automatisch hersteld. Het aantal verstoppingen en reparaties ligt in Geertruidenberg onder het landelijk gemiddelde.

Gebiedsvergelijkingen

- Geertruidenberg (Gmt. 779)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Geertruidenberg
- Vergelijkbare stedelijkheid als Geertruidenberg
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Geertruidenberg
- Vergelijkbare bodemsoort als Geertruidenberg
- Nederland

Alle meldingen en klachten komen bij de gemeente binnen via één centraal loket. Afhankelijk van het type klacht wordt de buitendienst ingeschakeld, waar één medewerker speciaal voor de riolering is aangesteld. Bij werkzaamheden waarbij onder andere gegraven moet worden, wordt de rioolploeg ingeschakeld. Deze rioolploeg is een aannemer die op afroep beschikbaar is. Voor deze rioolploeg (samen met de straatploeg) wordt een jaarlijkse aanbesteding gehouden. Streven is om alle klachten binnen drie dagen in behandeling te nemen en de klacht te verhelpen afhankelijk van de soort klacht. Spoedreparaties worden via de rioolploeg direct uitgevoerd. Maandelijks wordt op intranet aangegeven of de klachten op tijd zijn behandeld.

Ondanks het ontbreken van duidelijke rapportages, lijkt het gevoerde beleid van de gemeente te leiden tot minder meldingen dan gemiddeld.

7 Conclusies en aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk komen de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek aan de orde. Eerst herhaalt het hoofdstuk kort de doelstelling en onderzoeksvragen.

7.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

In dit onderzoek stond de volgende onderzoeksvraag centraal:

In hoeverre is het door de gemeente gevoerde rioleringsbeleid en -beheer als effectief en doelmatig aan te merken?

Bovenstaande hoofdvraag is vervolgens uitgewerkt in de volgende deelvragen, die elk vanuit een andere invalshoek het rioleringsbeleid benaderen:

- a. Algemeen: op welke wijze is het rioleringsbeleid tot stand gekomen, en heeft dit geresulteerd in duidelijke doelstellingen?
- b. Vanuit een financiële invalshoek: welke kosten zijn aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden, en hoe worden deze kosten aan inwoners en bedrijven in rekening gebracht? Waardoor worden -- op hoofdlijnen - verschillen in tariefstelling tussen de betrokken gemeenten veroorzaakt?
- c. Vanuit een bestuurlijke invalshoek: is de gemeenteraad in staat gesteld om invulling te geven aan zijn kaderstellende en controlerende rol?
- d. Vanuit een inhoudelijk-technische invalshoek: is er een logische samenhang tussen de in het rioleringsbeleid nagestreefde doelstellingen en de getroffen / voorziene maatregelen, en zijn in de beleidsvorming alternatieven overwogen? Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?

Hieronder geven wij voor de centrale onderzoeksvraag en per deelvraag / invalshoek de conclusies en aanbevelingen.

7.2 Algemene conclusie

Het door de gemeente Geertruidenberg gevoerde rioleringsbeleid en -beheer is deels als effectief en doelmatig aan te merken. Het rioleringsbeleid en -beheer van de gemeente kent een aantal sterke punten en onder andere de volgende resultaten zijn bereikt: een opgesteld concept VGRP+, effectieve samenwerking met andere organisaties, afstemming tussen wegen en riolering, inzicht in zowel kosten op korte als lange termijn, inzicht in kwaliteit van de riolering en voldoen aan de basisinspanning. Daarnaast kent het rioleringsbeleid en -beheer van de gemeente een aantal verbeterpunten, zoals afstemming tussen milieu en riolering, inzicht in de realisatie van doelen en borging van kennis.

De gemeente onderscheidt zich op een positieve manier ten opzichte van andere gemeenten, door de aanwezigheid van een concept VGRP+ dat verder gaat dan de reguliere VGRP en waarin ambities en doelstellingen helder zijn weergegeven.

De samenwerking tussen de gemeente en andere organisaties brengt concrete resultaten voort. Ook komt afstemming tussen riolering en wegen in de praktijk goed tot stand. Een aandachtspunt voor de gemeente is de interne afstemming tussen milieu en riolering. Die afstemming ontbreekt.

De gemeente heeft goed zicht op de kosten op zowel lange als korte termijn. Er is een goede realisatie van de uitvoering van activiteiten. De financiën zijn op orde en de lasten worden evenredig over de korte en lange termijn verdeeld. Echter, de tarieven liggen voor de gemeente hoger dan gemiddeld. Geertruidenberg past tariefdifferentiatie toe dat voor de gemeente zeer arbeidsintensief is. De gemeente differentieert de rioolheffing voor een huishouden naar eigenaar en 1, 2, 3, of meerpersoonshuishouden (andere gemeenten passen enkel toe een 1-persoons en meerpersoonshuishouden als differentiatie voor de gebruiker).

De Raad wordt voldoende in staat gesteld om invulling te geven aan haar kaderstellende rol. Voor haar controlerende rol ontvangt zij echter nog onvoldoende – relevante- informatie. Informatie is veelal gedetailleerd en heeft een financieel karakter. Een totaal overzicht van de realisatie van de doelen ontbreekt.

De gemeente heeft goed zicht op de kwaliteit van de riolering en voldoet aan de basisinspanning. Het aantal klachten en schadeclaims ligt onder het landelijk gemiddelde. Een aandachtspunt voor de gemeente is de beschikbare capaciteit, waardoor kennis kwetsbaar is belegd.

Uit het GRP leidt een logische prioriteitenstelling en planning. De eindevaluatie van het GRP laat zien dat het merendeel van de gestelde maatregelen conform planning is gerealiseerd. Er kan door de Rekenkamer echter geen conclusie worden getrokken in hoeverre de gestelde doelen daadwerkelijk op een doelmatige en doeltreffende wijze zijn gerealiseerd.

7.3 Algemene invalshoek

Het gemeentelijke rioleringsbeleid is op 21 december 2005 door de Raad vastgesteld. Daarmee voldoet de gemeente Geertruidenberg aan haar wettelijke verplichting conform de Wet milieubeheer. Het GRP 2006 t/m 2010 fungeert als beleidsmatig kader waarin wordt aangegeven via welk beleid de gemeente invulling geeft aan haar zorgplicht voor riolering. Het concept VGRP+ 2011-2015 wordt medio 2011 ter besluitvorming aan de Raad voorgelegd.

Voor het opstellen van het GRP en concept VGRP+ heeft nauwe samenwerking plaatsgevonden met het waterschap en de provincie. Binnen de gemeente heeft er in het kader van het opstellen van het GRP en concept VGRP+ wel afstemming plaatsgevonden tussen wegen en riolering, maar niet met milieu. De uitgangspunten van de bijgestelde waternotitie zijn opgenomen in het concept VGRP+.

Geconcludeerd wordt dat de doelstellingen van het GRP zijn uitgewerkt in (meetbare) functionele eisen, maatstaven en meetmethoden. De ambities en doelstellingen van

het concept VGRP+ zijn eveneens helder weergegeven, echter een tijdspad daarvoor ontbreekt.

De gemeente Geertruidenberg werkt bij de beleidsvorming samen met andere organisaties, waaronder het waterschap en de nutsbedrijven. Periodiek vindt met deze organisaties overleg op bestuurlijk en/of ambtelijk niveau plaats. De samenwerking tussen de gemeente en het waterschap wordt door beide partijen als prettig en constructief ervaren. De samenwerking met het waterschap (en andere partners) verloopt effectief en heeft geresulteerd in concrete resultaten, zoals:

- de aanleg van een grondwatermeetnet, voortgekomen uit een samenwerking (en samenwerkingsovereenkomst) met de gemeenten Roosendaal, Rucphen, Zundert, Moerdijk, Bergen op Zoom, Halderberge, Etten-Leur en Gilze en Rijen;
- het opstellen van een OAS-studie in samenwerking / overleg met het waterschap;
- de Samenwerking Water West-Brabant (SWWB), een samenwerking op het gebied van water en riolering van 27 gemeenten en 3 waterschappen, waarbij de gemeente Geertruidenberg een rol vervult in werkeenheid 4. Met omliggende gemeenten werkt Geertruidenberg bijvoorbeeld samen op het gebied van kolken zuivering, kennisuitwisseling, centrale inkoop e.d., met als doel (kosten)efficiency te realiseren.

Aanbeveling 1: Organiseer afstemming tussen milieu en riolering op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau. In eerste instantie door verkennende gesprekken te voeren om te zien waar synergie te behalen is. En in tweede instantie door de programma's op elkaar af te stemmen en/of te integreren en daarbij de afstemming door middel van regulier overleg te continueren.

7.4 Financiële invalshoek

Onderstaand is een samenvattend overzicht opgenomen van de kenmerken van het rioleringsbeleid in Geertruidenberg en de belangrijkste (financiële) bevindingen uit dit onderzoek.

- De gemeente is gelegen op **kleigrond**.
- De riolering bestaat in Geertruidenberg uit relatief **weinig gescheiden en relatief weinig mechanische riolering**. De lengte van de vrijvervalriolering is met 137 kilometer buis relatief laag.
- Het huidige **Gemeentelijk Rioleringsplan** (GRP) loopt van 2006 t/m 2010 (5 jaar). Op het moment van onderzoek heeft de gemeente een concept VGRP+ opgesteld voor de periode 2011 tot en met 2015 (5 jaar).
- Volgens het GRP is de **kwaliteit van de riolering** als volgt: 46% van de riolering voldoet aan de waterdichtheid, 50% is in matige staat en 4% is in slechte staat.
- De gemeente Geertruidenberg gebruikt een **reinigings- en inspectieprogramma**. Uit het concept VGRP+ blijkt onder andere dat 1 keer per 12 jaar een gedetailleerde tv/video-inspectie plaatsvindt van het gehele stelsel van vrijverval riolen, wat betekent dat jaarlijks 10 kilometer aan riolering wordt geïnspecteerd.

- Het rioleringsbeleid is een **integraal** onderdeel van het beleid ten aanzien van wegen en het waterbeheer. De gemeente is voornemens om het integrale beleid vast te leggen in een Integraal Beheer van de Openbare Ruimte (IBOR).
- De gemeente hanteert als **heffingsgrondslag** voor de rioolheffing de gebruiker (een vast bedrag) en de omvang van het huishouden (variabel bedrag). Voor bedrijven wordt het waterverbruik als heffingsgrondslag gehanteerd.
- Uitgangspunt voor het rioolheffing is 100% kostendekking. De **kostendekkingsgraad** ligt op dit moment lager dan 100% en varieert sterk over de jaren.
- De gemeente kent (in 2010) een **hoger dan gemiddeld tarief** voor de rioolheffing voor een- en meerpersoonshuishoudens in vergelijking met andere gemeenten. Op basis van het huidige GRP is besloten tot een jaarlijkse stijging van het tarief met 6% vanaf 2007.
- In het GRP is een **financiële doorkijk** gegeven voor de riolering tot en met 2055. Hieruit blijkt dat de lasten voor riolering vanaf 2030 sterk zullen stijgen.
- Uit de **evaluatie** in het concept VGRP+ blijkt dat de gemeente op een enkel project na al haar geplande onderhouds- en vervangingswerkzaamheden heeft uitgevoerd.
- Circa 50% van de kosten van straatvegen worden **toegerekend** aan het tarief. Tevens is de overhead meegenomen in het tarief. In de tariefsontwikkeling is geen rekening gehouden met kwijtschelding en een percentage oninbaar heffingen.

Omdat de kwaliteit goed is en de gemeente voldoet aan de basisinspanning, kijkt de gemeente op dit moment of het mogelijk is een stapje terug te doen op deze ambities en de rioolheffing. Uitgangspunt blijft 100% kostendekkendheid.

Het gemeentelijk rioleringsplan is gebaseerd op actuele inspecties en actuele gegevens over het rioleringsstelsel. Hierdoor bestaat een goed inzicht in de staat van de riolering. Het gemeentelijk rioleringsplan kent een looptijd van 5 jaar en heeft tevens een doorkijk voor de langere termijn (tot en met 2055). Daardoor heeft de gemeente een goed inzicht in de kosten op langere en kortere termijn.

Er is sprake van een integrale planning (met betrekking tot wegen, groen etc.), welke worden opgesteld door het cluster Beheer Openbare Ruimte (BOR). De meerjarenplanning riolering is onderdeel van de integrale clusterplanning. De ambitie van de gemeente ligt in het opstellen van een integraal beleidsplan op basis van beeldkwaliteit.

In 2006 heeft de gemeente te maken gehad met een investeringspiek die werd veroorzaakt door de vervangingskosten voor vrijerval riolering en de maatregel voor het waterkwaliteitsspoor.

De doorberekening van kosten is vastgelegd in het GRP 2006 t/m 2010 en in het achtergronddocument van het concept VGRP+ 2011-2015. Overhead en straatreiniging worden vermeld in het kostenoverzicht 2011 - 2060, welke als bijlage bij het concept VGRP+ 2011-2015 is gevoegd.

Het gemiddelde tarief van Geertruidenberg ligt boven het gemiddelde in andere gemeenten, ondanks het relatief lage investeringsniveau en een gemiddeld laag aantal reparaties. Mogelijke verklaringen voor verschil ten opzichte van andere gemeenten kunnen worden gezocht in de relatief grote hoeveelheid gescheiden riolering in Geertruidenberg, het doorlopen van de kapitaallasten van de investeringen in de periode 1993 – 2008 en de toerekening van kosten straatreiniging aan het tarief.

De gemeente Geertruidenberg gebruikt de egalisatievoorziening om fluctuaties in jaarlijkse kosten, en daarmee in de rioolheffing, te voorkomen. Deze voorziening heeft dus een egaliserende werking op het tarief. Hiermee wordt bereikt dat kosten evenredig worden verdeeld over huidige en toekomstige generaties. De egalisatievoorziening is over de hele periode van 2006 t/m 2055 positief. In het jaar 2025 bedraagt de voorziening maximaal €10,665 miljoen excl. BTW, uitgaande van een maximale jaarlijkse tariefstijging van 6%.

7.5 Bestuurlijke invalshoek

Kaderstelling vindt primair plaats via de vaststelling door de Raad van het gemeentelijk rioleringsplan. Voorafgaand aan het opstellen van het nieuwe VGRP+ heeft er een evaluevaluatie van het GRP plaatsgevonden. Een tussentijdse evaluatie over de voortgang van de realisatie van de GRP doelstellingen heeft niet plaatsgevonden.

Op ambtelijk niveau wordt wel van alle projecten hoger dan 50.000 euro een uitgebreide en gedegen evaluatie opgesteld. De evaluaties worden echter niet verzonden aan de Raad. De voortgangsinformatie aan de Raad geschiedt via de reguliere P&C cyclus, welke een sterk financieel karakter heeft. Aanvullend op de informatievoorziening via de reguliere P&C cyclus zijn de uitgangspunten van het nieuwe VGRP+ als keuzepalet voorgelegd aan de Raad. Het operationele plan (gebaseerd op het VGRP+) wordt voor de komende drie jaar opgesteld en wordt jaarlijks vastgesteld door het College. De Raad ontvangt de plannen ter kennisname.

Op basis van bovenstaande concludeert de Rekenkamer dat de mogelijkheden voor de Raad om te controleren in hoeverre de doelstellingen van het rioleringsbeleid worden gerealiseerd, beperkt zijn.

Aanbeveling 2: Evalueer periodiek de uitvoering van onderhoud en grotere projecten en rapporteer bestuurlijk over de aanpak van eventueel gevonden verbeterpunten ('lessons learned').

Aanbeveling 3: Geef de Raad tussentijds meer inzicht in de voortgang van de realisatie van de doelen en bespreek daarvoor met de Raad in welke vorm en met welke periodiciteit zij geïnformeerd wil worden. Leg de gemaakte afspraken vast in het nieuwe VGRP+.

7.6 Inhoudelijk-technische invalshoek

Ten opzichte van het landelijk gemiddelde is de leeftijd van het rioleringsstelsel in Geertruidenberg hoog en wordt er meer gereinigd door de gemeente. De gemeente heeft goed zicht op de kwaliteit van haar rioleringsstelsel en deze is op orde, hetgeen resulteert in een beperkt aantal (geplande) investeringen voor de komende periode.

De gemeente heeft te maken met structurele onderbezetting waardoor kennis kwetsbaar is belegd. Eveneens wordt mede door gebrek aan capaciteit, deskundigheid van buitenaf aangetrokken voor onder andere het opstellen van het GRP/ VGRP+, besteksvoorbereiding en het houden van toezicht.

In het GRP en het VGRP+ zijn evaluaties opgenomen over de mate waarin de maatregelen uit de voorgaande periode zijn uitgevoerd. Indien maatregelen niet zijn uitgevoerd wordt daar veelal een reden voor aangegeven. De voornaamste reden is terug te herleiden naar het capaciteitstekort van de gemeente.

Intern worden projecten op individueel niveau geëvalueerd. Daardoor is de samenhang met andere projecten en de eventuele aanpassingen in prioriteitstelling niet voldoende transparant (totaaloverzicht op programmaniveau ontbreekt).

Geertruidenberg kent relatief weinig (water)overlast, maar kampt daarentegen met een relatief hoog aantal gemaalstoringen. Op basis van de benchmark wordt geconcludeerd dat het aantal meldingen en klachten in Geertruidenberg lager is dan het landelijk gemiddelde. Ook het aantal schadeclaims is zeer gering.

Aanbeveling 4: Monitor de voortgang van de realisatie van doelen op programmaniveau en minder op (individueel) projectniveau, zodat er beter gestuurd kan worden op de gestelde doelen.

Aanbeveling 5: Borg de huidig aanwezige kennis door deze vast te leggen in diverse documenten en deze kennis meer te delen en te verspreiden.

Aanbeveling 6: Inventariseer op korte termijn de oorzaken van de gemaalstoringen, zodat het aantal storingen omlaag kan worden gebracht.

8 Reactie college

Op 30 juni 2011 heeft de Rekenkamer het conceptrapport aangeboden voor bestuurlijk hoor en wederhoor. Het College heeft hierop gereageerd bij brief van 21 juli 2011. De inhoud van deze brief is onderstaand integraal verwoord.

Wij danken u voor de conceptrapportage met betrekking tot het onderzoek naar het onderwerp Rioleringsbeleid en -beheer en de mogelijkheid die u ons biedt voor het geven van een reactie op de onderzoeksbevindingen, conclusies en aanbevelingen in het kader van het bestuurlijk hoor en wederhoor.

Algemene reactie

In eerste instantie spreekt het college haar waardering uit voor de gedetailleerdheid van de bevindingen. De rapportage bevat voldoende bouwstenen voor de verdere kwalitatieve doorontwikkeling van het Rioleringsbeleid en -beheer.

Uw aanbevelingen vragen enerzijds enkele beleidsmatige keuzes, en anderzijds een aantal organisatorische maatregelen binnen de ambtelijke organisatie.

Wij zijn voornemens uw aanbevelingen op korte termijn om te zetten in acties voor zowel de korte als de middellange termijn.

Tevens zien wij met belangstelling uit naar de door u toegezegde koepelnotitie waarin tussen de onderzochte gemeenten vergelijkingen worden getrokken en leerpunten en best practices worden weergegeven.

Conclusies

In hoofdlijnen kunnen wij instemmen met de door u getrokken conclusies.

Aanbevelingen

Aanbeveling 1

Organiseer afstemming tussen milieu en riolering op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau.

In eerste instantie door verkennende gesprekken te voeren om te zien waar synergie te behalen is. En in tweede instantie door de programma's op elkaar af te stemmen en/of te integreren en daarbij de afstemming door middel van regulier overleg te continueren.

De onderdelen milieu en riolering zijn organisatorisch in één cluster ondergebracht. Er is weliswaar geen milieubeleid vastgelegd, maar de activiteiten worden jaarlijks in een apart milieuprogramma opgenomen. Het onderdeel milieu/duurzaamheid is dusdanig in het concept VGRP+ verweven, dat een aparte beschouwing in het milieuprogramma niet nodig wordt geacht. In de programmabegroting zijn overigens beide onderdelen – milieu en riolering- opgenomen onder programma Volksgezondheid en Milieu.

Aanbeveling 2

Evalueer periodiek de uitvoering van onderhoud en grotere projecten en rapporteer bestuurlijk over de aanpak van eventueel gevonden verbeterpunten.

Voor projecten boven de € 50.000,-- worden eindrapportages opgesteld. De eindrapportages worden getoetst door de interne controleur en de externe accountant en maken onderdeel uit van de verslaglegging bij het jaarverslag.

Aanbeveling 3

Geef de Raad tussentijds meer inzicht in de voortgang van de realisatie van de doelen en bespreek daarvoor met de Raad in welke vorm en met welke periodiciteit zijn geïnformeerd wil worden. Leg de gemaakte afspraken vast in het nieuwe VGRP+.

Het streven is de raad minimaal één keer per 2 jaar te informeren over de realisatie van de verschillende projecten. Daarnaast vindt een jaarlijkse rapportage plaats in het jaarverslag.

Ook bij de behandeling van het VGRP+ in de gemeenteraad van september a.s. kan de raad haar wensen uiten over de gewenste informatie.

Aanbeveling 4

Monitor de voortgang van de realisatie van doelen op programma niveau en minder op (individueel) projectniveau, zodat er beter gestuurd kan worden op de gestelde doelen.

Deze aanbeveling wordt overgenomen, het VGRP+ biedt hier ook kansen voor.

Aanbeveling 5

Borg de huidig aanwezig kennis door deze vast te leggen in diverse documenten en deze kennis meer te delen en te verspreiden.

De meeste stelselkenmerken liggen vast in beheerpakketten. De kwetsbaarheid van de beschikbare ambtelijke capaciteit wordt onderkend. Op dit moment wordt er een aanzienlijke voortgang gemaakt in het proces van samenwerking in de afvalwaterketen in West-Brabant. Het doel van deze samenwerking is om gezamenlijk te komen tot:

- een doelmatige afvalwaterketen en dus minder meerkosten;
- het verhogen van de kwaliteit in de afvalwaterketen;
- het verminderen van de kwetsbaarheid door het zo doelmatig mogelijk inzetten van deskundig personeel van de samenwerkende partijen.

Aanbeveling 6

Inventariseer op korte termijn de oorzaken van de gemaalstoringen, zodat het aantal storingen omlaag kan worden gebracht.

Deze aanbeveling wordt overgenomen. Overigens wordt opgemerkt dat het aantal storingen met mogelijke nadelige consequenties voor het afvalwatersysteem minimaal is geweest.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Geertruidenberg,
de secretaris, de burgemeester,

A.J.L.G. van Oudheusden

M.J.A. Meijer

9 Nawoord

De Rekenkamer heeft kennis genomen van de reactie van het College. Hieruit blijkt dat de conclusies in hoofdlijnen worden onderschreven, en de aanbevelingen als bouwstenen worden aangemerkt voor de verdere ontwikkeling van het Rioleringsbeleid en -beheer.

Bijlagen

Bijlage 1: Literatuurlijst.

Bijlage 2: Lijst van geïnterviewde personen.

Bijlage 3: Normenkader.

Bijlage 4: Doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden gemeente
Geertruidenberg.

Bijlage 5: Raadsopmerkingen

Bijlage 1: Literatuurlijst

Gemeente Geertruidenberg

- Basisrioleringsplan 2005, Gemeente Geertruidenberg (22 december 2005), gemeente Geertruidenberg.
- Gemeentelijk Rioleringsplan 2006 t/m 2010, Gemeente Geertruidenberg (5 januari 2006), gemeente Geertruidenberg.
- Gemeentelijke Waternotitie Geertruidenberg (28 november 2006), gemeente Geertruidenberg.
- Herberekening emissiespoor, Gemeente Geertruidenberg (19 december 2007), gemeente Geertruidenberg.
- Grondwaterzorgplicht Geertruidenberg, Erratum op het GRP 2006 t/m 2010 (februari 2009), gemeente Geertruidenberg.
- Verbreed Basisrioleringsplan Geertruidenberg (8 november 2010), gemeente Geertruidenberg.
- Verbreed GRP+ Gemeente Geertruidenberg 2011-2015, Hoofddocument (21 januari 2011), gemeente Geertruidenberg.
- Achtergronddocument VGRP+ gemeente Geertruidenberg 2011-2015 (21 januari 2011), gemeente Geertruidenberg.
- Besprekingsverslag Bestuurlijk overleg gemeente Geertruidenberg – waterschap Brabantse Delta (10 mei 2007), waterschap Brabantse Delta.
- Besprekingsverslag Bestuurlijk overleg gemeente Geertruidenberg – waterschap Brabantse Delta (28 mei 2008), waterschap Brabantse Delta.
- Besprekingsverslag Bestuurlijk overleg gemeente Geertruidenberg – waterschap Brabantse Delta (11 december 2009), waterschap Brabantse Delta.
- Besprekingsverslag Bestuurlijk overleg gemeente Geertruidenberg – waterschap Brabantse Delta (2 december 2010), waterschap Brabantse Delta.
- Besprekingsverslag Coördinatieoverleg nutsbedrijven gemeente Geertruidenberg (10 juni 2003).
- Besprekingsverslag Coördinatieoverleg nutsbedrijven gemeente Geertruidenberg (9 december 2003).
- Besprekingsverslag Coördinatieoverleg nutsbedrijven gemeente Geertruidenberg (9 juni 2004).
- Besprekingsverslag Coördinatieoverleg nutsbedrijven gemeente Geertruidenberg (8 december 2004).
- Besprekingsverslag Coördinatieoverleg nutsbedrijven gemeente Geertruidenberg (8 juni 2005).
- Besprekingsverslag Coördinatieoverleg nutsbedrijven gemeente Geertruidenberg (7 december 2006).
- Besprekingsverslag Coördinatieoverleg nutsbedrijven gemeente Geertruidenberg (7 juni 2007).
- Besprekingsverslag Coördinatieoverleg nutsbedrijven gemeente Geertruidenberg (6 december 2007).
- Besprekingsverslag Coördinatieoverleg nutsbedrijven gemeente Geertruidenberg (6 juni 2008).
- Besprekingsverslag Coördinatieoverleg nutsbedrijven gemeente Geertruidenberg (10 december 2009).
- Rapportages werken:

- Rioolreconstructie Ambachtsherenlaan ca.
- Reconstructie Jeroen Boschstraat en Boterpolderlaan.
- Renovatie drukriolering Centrale weg ca.
- Reconstructie drukriolering Kloosterweg.
- Rioolreconstructie Bierstraat-Sterrestraat-koningstraat.
- Rioolreconstructie Groenstraat.
- Rioolreconstructie Karel V laan.
- Rioolreconstructie Mauritsweg.
- Reconstructie Parklaan.
- Renovatie gemalen Rdonk 2006.
- Aanpassen riolering Commandeurstraat.
- Verslag van Werkeenheid 4 op 17 maart (17 maart 2011), waterschap Brabantse Delta.
- Verslag van Werkeenheid 4 op 2 februari (21 maart 2011), gemeente Geertruidenberg.
- Wegenbeheerplan en beeldkwaliteit wegen Geertruidenberg planperiode 2004-2008, (30 september 2003), gemeente Geertruidenberg.
- Wegenbeheerplan 2009-2013, Gemeente Geertruidenberg (12 juni 2008), gemeente Geertruidenberg.
 - Programmabegroting 2007, gemeente Geertruidenberg.
 - Programmabegroting 2008, gemeente Geertruidenberg.
 - Programmabegroting 2009, gemeente Geertruidenberg.
 - Programmabegroting 2010, gemeente Geertruidenberg.
 - Programmabegroting 2011, gemeente Geertruidenberg.
 - Handboek inkoop- en aanbestedingsprocedures gemeente Geertruidenberg.
- BGW 111, rioolwerkzaamheden Karthuizerstraat – Sandoel, gemeente Geertruidenberg.
- College- en Raadsvoorstellen, gemeente Geertruidenberg:
 - GRP 2006-2010 (december 2005)
 - Rioolreconstructie Parklaan (17 december 2003)
 - Rioolreconstructie en wegonderhoud Parklaan (23 augustus 2006)
 - Reconstructie Parklaan (januari 2007) (alleen in college)
 - Reconstructie Boterpolderlaan en Jeroen Boschstraat (juni 2006)
 - Renovatie gemalen Raamsdonk (28 juni 2006)
 - Aanbesteding aanpassing riolering Commandeurstraat (11 oktober 2006)
 - Renovatie drukriolering Centrale weg ca. (19 april 2007) (alleen in college)
 - Rioolreconstructie Ambachtsherenlaan c.a. (oktober 2007) (alleen in college)
 - Uitbreiding GRP met grondwaterzorgplicht (april 2009)
 - Rioolreconstructies 2009 (oktober 2009) (alleen in college)
 - Rioolreconstructie Koningstraat (28 januari 2010)

Overige documenten

- Benchmark Rioleringszorg, meten, vergelijken en verbeteren, Gemeenterapport 2010 Geertruidenberg, Stichting RIONED.
- Benchmark Rioleringszorg, meten, vergelijken en verbeteren, Provincierapport 2010 Noord-Brabant, Stichting RIONED.
- Verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan, gemeente Roosendaal Hoofdrapport (16 december 2009), gemeente Roosendaal.

- Afronding optimalisatiestudie Dongemond, Intensivering samenwerking in de afvalwaterketen, (10.11.2009), versie 2, Piet Blom
- Artikel 228a Gemeentewet.
- Handreiking kostentoe rekening leges en tarieven (januari 2010), Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Inspectiekaart globale inspectie, CROW.
- Riooloverstorten deel 2 – Eenduidige basisinspanning' nadere uitwerking van de definitie van de basisinspanning, (juni 2001) Commissie Integraal Waterbeheer.
- Verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan, gemeente Roosendaal Hoofdrapport (16 december 2009), gemeente Roosendaal.
- VNG is een Model kostenonderbouwing rioolheffing (versie 1.0, januari 2010).
- Waterbeheerplan Brabantse Delta 2010-2015; water beweegt, (9 december 2009) Waterschap Brabantse Delta.
- Presentatie 'Water in Oosterhout' voor de gemeenteraad (17 maart 2009), gemeente Oosterhout.
- MT-notitie Optimalisatiestudie Afvalwatersystemen, (08.05.2007), gemeente Oosterhout.
- Nieuwsbrief waterschap Brabantse Delta, 2010.
- Samenwerkingsovereenkomst "Aanleg grondwatermeetnet" (24 februari 2010).
- Basisovereenkomst Grondwatermeetnet 9 West Brabantse gemeenten (10 september 2010).

Geraadpleegde websites

- http://www.europadecentraal.nl/menu/544/Richtlijn_stedelijk_afvalwater.html, april 2011.
- www.brabantsedelta.nl, april 2011.
- www.waterwet.nl, april 2011.
- www.waterwet.nl, april 2011.
- <http://statline.cbs.nl>, april 2011.
- www.geertruidenberg.nl, april 2011.

Bijlage 2: Lijst met geïnterviewde personen

Gemeente Geertruidenberg

- Dhr. Smit (wethouder Milieu).
- Mw. Verschuuren (wethouder Openbare Werken).
- Dhr. Van den Belt (wethouder Financiën, Sociale Zaken, Dienstverlening c.a.).
- Dhr. Oome (medewerker riolering).
- Dhr. Kools (medewerker openbare ruimte, watercoördinator).
- Mw. Van 't Hullenaar (medewerker beleidsuitvoering belastingen).
- Dhr. R. Roovers (financieel consulent).

Waterschap Brabantse Delta

- Dhr. Machielsen (Adviseur Water- en Emissiebeheer, contactpersoon gemeente Geertruidenberg).

Bijlage 3: Normenkader

Hieronder zijn per subvraag de normen weergegeven.

a. Algemeen: op welke wijze is het rioleringsbeleid tot stand gekomen, en heeft dit geresulteerd in duidelijke doelstellingen?
i. Binnen welke (o.a. wettelijke) kaders wordt het beleid gevormd en uitgevoerd? Norm: Gemeenten hebben gemeentelijke rioleringsplannen opgesteld conform artikel 4.22 van de Wet milieubeheer.
ii. In hoeverre is het rioleringsbeleid een integraal onderdeel van milieubeleid en integraal waterbeheer? Norm: Doelstellingen betrekking hebbende op rioleringsbeleid zijn opgenomen in het milieubeleid en integraal waterbeheer beleid van gemeenten.
iii. In hoeverre is er bij de beleidsvorming en uitvoering sprake van een effectieve samenwerking met andere organisaties, met name het waterschap? Norm: De wijze van samenwerking met andere organisaties en afspraken hieromtrent zijn vastgelegd in relevante documenten (overeenkomst). De afspraken zien toe op inhoudelijke samenwerking (bijvoorbeeld afspraken over OAS-studies). Periodiek vindt overleg plaats tussen gemeenten en organisaties als het waterschap en nutsbedrijven in het kader van het rioleringsbeleid. Afspraken worden uitgevoerd en gemonitord.
iv. Zijn bij de vaststelling van het rioleringsbeleid duidelijke doelstellingen en kwaliteitseisen geformuleerd, bijvoorbeeld m.b.t. de behandeling van afval- en hemelwater, en het voorkomen van wateroverlast? Norm: Het waterbeheerplan of rioleringsplan van de gemeente bevatten duidelijke en meetbare doelstellingen en kwaliteitseisen.
v. Wordt geanticipeerd op nieuwe wetgeving? Norm: Het rioleringsplan en andere relevante documenten zoals de jaarlijkse beheerplannen worden actueel gehouden naar aanleiding van nieuwe wetgeving.
vi. In hoeverre bereidt de gemeente zelf het beleid voor, dan wel wordt hiervoor gebruik gemaakt van externe deskundigheid? Beschikt de gemeente zelf over voldoende kennis? Norm: Uit relevante informatie blijkt (zoals de jaarlijkse onderhoudsplannen en uitvoering daarvan) dat gemeenten goed zelf invulling kunnen geven aan het jaarlijkse onderhoud en beheer, gebruik makende van externe deskundigheid voor specifieke taken.
b. Vanuit een financiële invalshoek: welke kosten zijn aan het rioleringsbeleid en –beheer verbonden, en hoe worden deze kosten aan inwoners en bedrijven in rekening gebracht? Waardoor worden -- op hoofdlijnen – verschillen in tariefstelling tussen de betrokken gemeenten veroorzaakt?
i. Heeft de gemeente een voldoende betrouwbaar inzicht in de kosten op langere en korte termijn? Norm: Het rioleringsplan is gebaseerd op actuele inspecties en actuele gegevens over het rioleringsstelsel. Jaarlijks wordt op basis daarvan een plan opgesteld voor onderhoud, aanleg en vervanging van riolering, waarin de kosten op langere en kortere termijn inzichtelijk worden gemaakt.
ii. Zijn de lasten naar evenredigheid verdeeld over het huidig en toekomstig gebruik, c.q. over huidige en toekomstige generaties?

	<p>Norm: Bij de verdeling van de lasten is rekening gehouden met huidig en toekomstig gebruik (toekomstige investeringen, vervangingen).</p>
iii.	<p>Welke activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn uitgevoerd tegen welke kosten?</p> <p>Norm: De activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn ook daadwerkelijk uitgevoerd conform de planning. Begrote en werkelijke kosten van deze activiteiten / projecten zijn administratief vastgelegd en binnen budget.</p>
iv.	<p>Zijn ramingen gebaseerd op objectieve kengetallen? in hoeverre is sprake van een verschil tussen de geraamde kosten en de uitgaven? Wat zijn verklaringen voor eventuele verschillen tussen raming en realisatie, en heeft dat geleid tot aanpassing van de ramingsystematiek?</p> <p>Norm: de ramingsystematiek is vastgelegd in relevante documenten. Ramingen zijn gebaseerd op objectieve kengetallen. Er is een overzicht van de geraamde kosten en daadwerkelijke uitgaven en er is een verklaring gegeven van eventuele verschillen.</p>
v.	<p>Hoe heeft aanbesteding plaatsgevonden?</p> <p>Beschrijvende vraag.</p>
vi.	<p>Zijn alle componenten die in het tarief zijn opgenomen, daarin ook terecht opgenomen?</p> <p>Norm: De componenten die in het tarief zijn opgenomen zijn conform geldende regelgeving.</p>
vii.	<p>Is er ook in financieel opzicht een systematische afstemming tussen onderhoud / renovatie van wegen en van riolen, en hoe worden gezamenlijke kosten toegerekend?</p> <p>Norm: De onderhoudsplannen onderhoud/renovatie van wegen en riolen zijn op elkaar afgestemd. Er zijn afspraken gemaakt over de wijze van afstemming met het onderhoud en de reconstructie van wegen en deze afstemming vindt periodiek plaats.</p> <p>Financieel zijn alleen die kosten van de weg in rekening gebracht bij het rioleringsfonds die ook direct zijn te relateren aan de werkzaamheden voor de riolering.</p>
iii.	<p>Welke kosten (bijv. overhead, rente) worden vanuit de gemeente doorberekend?</p> <p>Norm: De wijze van kostentoerekening is vastgelegd in relevante documenten.</p>
ix.	<p>Hoe worden de kosten doorberekend aan de burgers? Zijn de kostentoerekening van het rioolrecht, de heffingsgrondslagen en het tarievenbeleid doeltreffend en doelmatig?</p> <p>Norm: De wijze van kostentoerekening bevat voldoende waarborgen voor een goede doorberekening en is gebaseerd op het rioleringsplan met een meerjaren perspectief voor onderhoud en vervanging, reconstructie.</p>
x.	<p>Kan een verklaring worden gegeven voor de verschillen in tariefstelling t.o.v. andere gemeenten?</p> <p>Beschrijvende vraag:</p> <p>Verklaringen voor verschillen in tariefstelling kunnen bijvoorbeeld blijken uit technische verschillen verwoord in het rioleringsplan, beleidsmatige keuzes met een effect op de kosten, belangrijke investeringen die buiten de financiële ramingshorizon zijn gehouden (doorgeschoven naar volgende generatie), verschillen in heffingsmaatstaf, kostenefficiëntie en de wijze van toerekening van kosten.</p>

<p>c. Vanuit een bestuurlijke invalshoek: is de gemeenteraad in staat gesteld om invulling te geven aan zijn kaderstellende en controlerende rol?</p>
<p>i. Hoe kan de Raad kaders stellen en controleren? Wordt de Raad in de gelegenheid gesteld om op basis van alternatieven tot keuzes te komen? Norm: de gemeenteraad heeft kaders gesteld in het rioleringsplan. Er zijn alternatieve keuzes aan de Raad voorgelegd (eventueel via vooroverleg met de Raadscommissie), waarna het rioleringsplan door de Raad is vastgesteld.</p>
<p>ii. Is de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering van het beleid juist, tijdig en volledig? Norm: Raad en College hebben afspraken gemaakt omtrent de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering. De informatie die de Raad ter beschikking heeft voldoet aan de eisen die daaraan zijn gesteld. De informatie is actueel en eventuele afwijkingen tijdens de uitvoering worden gerapporteerd. De Raad ontvangt jaarlijks een rapportage over de uitvoering van het jaarlijkse rioleringsbeheer.</p>
<p>iii. Is de bestuurlijke evaluatie achteraf na de realisatie van investeringen adequaat? Norm: Periodiek worden evaluaties van uitgevoerde werken opgesteld en besproken in de Raad.</p>
<p>iv. Heeft de Raad inzicht in de mate waarin inhoudelijke doelstellingen worden bereikt? Norm: De Raad ontvangt (meestal) jaarlijkse rapportages over het rioleringsbeheer waaruit de mate van realisatie van de doelstellingen blijkt.</p>
<p>d. Vanuit een inhoudelijk-technische invalshoek: is er een logische samenhang tussen de in het rioleringsbeleid nagestreefde doelstellingen en de getroffen / voorziene maatregelen, en zijn in de beleidsvorming alternatieven overwogen? Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?</p>
<p>i. Heeft de gemeente een goed inzicht in de kwaliteit van de bestaande riolering? Norm: Periodiek vinden inspecties plaats van de bestaande riolering.</p>
<p>ii. Zijn de voorgestelde maatregelen in het gemeentelijk rioleringsplan voldoende onderbouwd? Norm: Bij het opstellen van het rioleringsplan is gebruik gemaakt van praktisch toepasbare kennis voor beleidsvoorbereiding, planning, ontwerp, aanleg, beheer en onderhoud (bijvoorbeeld CROW-normen en inzichten).</p>
<p>iii. Wordt op grond van het beleid tot een logische prioriteitenstelling en planning gekomen? Norm: De gemeente heeft een planning en prioriteitenlijst opgesteld welke logisch voortvloeien uit het rioleringsplan, de meerjarenplanning en de vertaling daarvan in jaarlijkse plannen.</p>
<p>iv. Wat is de mate van realisatie van de voorgenomen maatregelen ten opzichte van de planning? Norm: Uit de rapportages blijkt dat de realisatie van de voorgenomen maatregelen conform de planning is.</p>
<p>v. Hoe vindt afstemming plaats met het onderhoud en de reconstructie van wegen? Norm: De (technische afwegingscriteria in de) onderhoudsplannen onderhoud/renovatie van wegen en riolen zijn op elkaar afgestemd. Er zijn</p>

afspraken gemaakt over de wijze van afstemming met het onderhoud en de reconstructie van wegen en deze afstemming vindt periodiek plaats.

vi. Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?

Norm: in rapportages is vastgelegd in hoeverre doelstellingen worden gerealiseerd.

vii. In hoeverre geeft het rioleringsbeleid en -beheer bij inwoners en bedrijven aanleiding tot klachten?

Beschrijvende vraag.

Bijlage 4: Doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden rioleringsbeleid Geertruidenberg

Doel 1: Doelmatige inzameling van het binnen het gemeentelijke gebied geproduceerde afvalwater		
Functionele eisen	Maatstaven	Meetmethoden
1a. Alle percelen waar afvalwater wordt geproduceerd, moeten zijn aangesloten op de riolering of een IBA.	1a. Alle percelen voorzien van een aansluiting op de riolering of een individuele afvalwaterbehandeling (IBA) onder voorwaarden zoals genoemd in het Provinciaal ontheffingsbeleid, de Wvvo, het Lozingenbesluit bodembescherming, het bouwbesluit of de Wm	Registratie van percelen die nog niet zijn aangesloten op de riolering en die nog geen IBA bezitten
1b. Afkoppeling van zoveel mogelijk schoon regenwater zonder wateroverlast en milieuverontreiniging te veroorzaken.	1b1. Schoon regenwater afkoppelen conform de richtlijnen 1b2. Bij vervanging van riolering bij bestaande bebouwing onderzoeken of afkoppelen van verhard oppervlak haalbaar is 1b3. Bij nieuwbouw toepassen van combinatie van gescheiden en verbeterd gescheiden stelsels	Optimalisatie milieurendement maatregelen o.b.v. vuiluitwerpberekeningen Beslisboom aan- en afkoppelen WvW Optimalisatie milieurendement
1c. Het voorkomen van de afvoer van stoffen die schade toebrengen aan de riolering, IBA's of AWZI.	1c1. Het opheffen van lozingen die ontoelaatbaar zijn in het kader van de Wvvo of Wm 1c2. Geen illegale aansluitingen op de riolering 1c3. Bedrijven die vergunningplicht zijn volgens de Wm of de Wvvo dienen over een vergunning te beschikken 1c4. (Niet-)vergunningplichtige bedrijven dienen bezocht te worden met een nader vast te stellen frequentie 1c5. Gestreefd wordt de ingrijpmaatstaven ten aanzien van 'afstroming' (conform NEN 3300; 2004) te beperken tot 5%.	Handhavingsacties conform procedures in kader van Wvvo en Wm Controle van de afvoer dient plaats te vinden door toezichthouding bij nieuwe aanleg en tijdens oplevering van rioolinspecties.
Doel 2: Doelmatig transport van het afvalwater naar de zuiveringsinrichting		
Functionele eisen	Maatstaven	Meetmethoden
2a. De afvoercapaciteit moet op alle plaatsen voldoende zijn om het aanbod van afvalwater te verwerken.	2a. Uitgaande van 12 l/(inw.h) over een periode van 10 uur en de opgegeven droogweerafvoer van bedrijven mag de maximale vullingsgraad niet meer dan 20 à 30% bedragen	Hydraulische ontwerpberekening
2b. Het afvalwater dient zonder overmatige aanrotting de RWZI te bereiken.	2b. De verblijftijd van het afvalwater is maximaal 10 à 15 uur in geval van gemengd stelsel en voor verbeterd gescheiden stelsel 24 uur	Hydraulische ontwerpberekening / kenmerkenblad opstellen
2c. De afstroming dient gewaarborgd te worden.	2c1. Gestreefd wordt de ingrijpmaatstaven ten aanzien van 'afstroming' (conform NEN 3399; 2004) te beperken tot 5%.	Inspectie (hiervoor zijn landelijke schadebeelden bepaald) / conform NEN 3398

	2c2. Alle inslagpeilen gemalen onder BOK laagst inkomend riool	Waarneming / ontwerp eis
	2c3. Persleidingen moeten zoveel mogelijk uitmonden in of bij ontvangende gemalen	Waarneming / ontwerp eis
2d. Riolen en andere objecten dienen in hoge mate waterdicht te zijn, zodanig dat de hoeveelheid intredend grondwater beperkt is.	2d1. De hoeveelheid lekwater moet kleiner zijn dan 25% van de DWA van het hele stelsel	Signalering van overmatig lekwater bij het hoofdgemaal door het waterschap
	2d2. Gestreefd wordt de ingrijpmaatstaven ten aanzien van 'stabiliteit' (conform NEN 3399;2004) te beperken tot 5%.	Conform NEN 3398
2e. De vervuilingstoestand van de riolering dient acceptabel te zijn.	2e1. Alle putten zijn voorzien van een stroomprofiel m.u.v. het regenwaterstelsel	Conform NEN 3398 (Waarneming)
	2e2. Geen verloren berging	Bergings-hoogte- berekeningen
	2e3. De kwaliteit van het rioolslib dient acceptabel te zijn en op een doelmatige wijze afgevoerd en gestort te worden	Analyse uitkomend rioolslib, omschrijving wijze van verwerking en acceptatieformulering door verwerkende instantie

Doel 3: Voorkomen van vuiluitworp naar oppervlaktewater, bodem en grondwater

Functionele eisen	Maatstaven	Meetmethoden
3a. De vuiluitworp door overstortingen van gemengde stelsels op het oppervlaktewater dient beperkt te zijn.	3a1. De vuiluitworp moet kleiner dan of gelijk zijn aan de vuiluitworp uit het referentiestelsel en of voldoen aan waterkwaliteitsstoets	Hydraulische vuiluitworberekening / conform Icirraad riolering C2100. Een meetplan met meetprogramma opstellen voor toetsing van overstortozingen en eventueel aanbrengen van verbeteringen in het rioolsysteem
	3a2. De vuilemissie op wateren met als beoogde waterkwaliteit de grenswaarde van het waterkwaliteitsnorm of hogere waterkwaliteitsdoelstellingen dienen te voldoen aan in overleg met de waterkwaliteitsbeheerder, nader vast te stellen maxima. De resterende vuilemissie mag geen belemmering vormen voor het behalen van een goede waterkwaliteit	Nader te bepalen
	3a3. Overstorten dienen gesitueerd te worden aan doorspoelbare watergangen met een diepte van minimaal 1m, bij voorkeur een diepte van 1,5 m	Controle lozingsvergunningen/ ontwerp eis
	3a4. Sanering ongerioleerde lozingen conform provinciaal ontheffingen beleid	Toetsing waterkwaliteitspoor
	3a5. De verloren berging mag niet meer bedragen dan 5% van de onderrempeberging.	Berekenen gelijktijdig met opstellen BRP.
3b. De vuiluitworp door regenwaterlozingen op oppervlaktewater dient beperkt te zijn.	3b1. Waar nodig gescheiden stelsels toepassen	Conform basisinspanning
	3b2. Toepassing bronmaatregelen onder andere door afkoppeltechnieken	Conform optimaalstudie/ Provinciaal ontheffingenbeleid Lozingenbesluit Wvo huishoudelijk afvalwater, milieurendementsberekeningen en maatwerkoverleg
	3b3. Het voorkomen o.d. opheffen van foutieve aansluitingen bij (verbeterd) gescheiden stelsel	Controle tijdens aanleg / klachten; onderzoek rioolvreemd water

3c. Beperkte uittreding van rioolwater door lekkende riolen en andere objecten.	3c. Gestreefd wordt de ingrijpmaatstaven ten aanzien van 'waterdichtheid' (conform NEN 3399; 2004) te beperken tot 5%	Conform NEN 3398 Foto inspectie en inspectie met tv-camera
3d. Beperkte vuiluitwerp van lozingen van afvalwater en regenwater in de bodem.	3d1. Sanering ongerioleerde lozingen conform provinciaal ontheffingenbeleid 3d2. Afkoppelen verhard oppervlak in overleg met bodembeheerder 3d3. Zoveel mogelijk verbeterd gescheiden stelsels toepassen	Provinciaal ontheffingenbeleid Lozingenbesluit Wvu huishoudelijk afvalwater, milieurendementsberekeningen en maatwerkoverleg Milieurendementsberekeningen t.b.v. afkoppeling Optimalisatie milieurendement / conform basisinspanning

Doel 4: Voorkomen van overlast

Functionele eisen	Maatstaven	Meetmethoden
4a. De afvoercapaciteit van de riolering moet voldoende zijn om wateroverlast te voorkomen, uitgezonderd in bepaalde buitengewone omstandigheden	4a1. De afvoercapaciteit moet voldoen aan ontwerpbuizen. Bij bui 7 en 8 dient wateroverlast zo veel mogelijk te worden voorkomen en water op straat te worden beperkt.	Afvoerberekening van ontwerpbelasting(en) met dynamisch stromingsmodel Module C 2100 Leidraad Rinlering
	4a2. Wateroverlast mag niet meer dan gemiddeld 2 maal/jaar voorkomen, afhankelijk van de locatie.	Klachtenregistratie
	4a3. De huisaansluitleidingen dienen te voldoen aan NEN 3215	Conform NEN 3215
4b. De instroming in riolen via de kolken dient ongehinderd plaats te vinden.	4b. Plazvorming bij kolken dient beperkt te zijn	Waarneming, klachten
4c. De ont- en afwateringssituatie moet voldoende zijn om (grond)wateroverlast te beperken.	4c. Afwateringssloten dienen goed gedimensioneerd te worden	Waarneming, klachten
4d. De bedrijfszekerheid van de gemalen en andere objecten dient in voldoende mate gewaarborgd te zijn	4d1. Het aantal storingen per gemaal dient minder te zijn dan 2 maal/jaar	Registratie van opgetreden storingen
	4d2. Storingen dienen binnen 24 uur te zijn verholpen	Storingsprocedure
	4d3. Automatische signalering op alle gemalen met een capaciteit > 20 m ³ /h en op de gemalen in een district met een overstort	Registratie signaleringssysteem
	4d4. Gemalen in bemalingsgebieden waarin overstorten zijn opgenomen dienen over een reservepomp te beschikken	Ontwerpeis/ Controle
4e. De stabiliteit van de riolen dient gewaarborgd te zijn.	4e. Gestreefd wordt de ingrijpmaatstaven ten aanzien van 'stabiliteit' (conform NEN 3399; 2004) te beperken tot 5%	Conform NEN 3398
4f. De riolering dient zodanig te worden ont- en belucht dat overlast door stank wordt voorkomen.	4f. Geen constatering van overlast door stank	Klachtenregistratie
4g. Overlast tijdens werkzaamheden aan de riolering dient beperkt te zijn.	4g1. Afstemmen met werkzaamheden van andere diensten	Procedures voor afstemming (jaarlijkse rapportage)
	4g2. Geen verkeersomleidingen door woongebieden	
	4g3. Bereikbaarheid zoveel mogelijk handhaven	

Doel 5: Doelmatig en effectief beheer

Functionele eisen	Maatstaven	Meetmethoden
5a. Het rioleringsbeheer dient zo goed mogelijk te worden afgestemd met andere gemeentelijke taken.	5a. In GRP moet relatie met overige gemeentelijke taken inzichtelijk worden gemaakt	Conform Leidraad
5b. Het beperken van ongewenste lozingen.	5b1. Vergunningen moeten, afhankelijk van de aard van de bedrijven periodiek worden gecontroleerd	Conform vergunningenbeleid
	5b2. Geen drainage op riool	Inspecties
	5b3. Geen illegale aansluitingen	Inspecties
5c. Er dient inzicht te bestaan in de toestand en het functioneren van de riolering.	5c1. Achterstand verwerking revisiegegevens maximaal 3 maanden	Conform maatstaf
	5c2. Jaarlijkse inspectie van 10% van het stelsel	Conform operationeel plan
5d. Er dient zoveel mogelijk gebruik te worden gemaakt van duurzame en milieuvriendelijke materialen.	5d. Toepassing materialen conform Nat. Pakket Duurzaam Bouwen	Leidraad Riolering module E3000 en Nat. Pakket Duurzaam Bouwen
5e. Er dient een klantvriendelijke benadering en goede klachten-afhandeling te worden nastreefd.	5e1. Klachten dienen snel en effectief afgehandeld te worden	Klachtenregistratie en afhandeling
	5e2. Duidelijk aanspreekpunt binnen het gemeentelijke apparaat	Klachtenregistratie
5f. Er dienen doelmatige oplossingen te worden nastreefd.	5f. Optimaal gebruik van middelen en toepassing van meest geschikte technologie	Lage maatschappelijke kosten en hoog draagvlak
5g. Voldoende personeel dient beschikbaar te zijn en te blijven voor het vullen, actualiseren, muteren, analyseren etc. van de riolering en beheergegevens.	5g. Beschikbaar en vakkundig personeel dient gewaarborgd te zijn voor het goed functioneren van de riolering en het gehele systeem	Aantal fte vastleggen en monitoren. Tevens tijd reserveren voor cursussen, (opfis)cursussen, interne opleidingen etc.

Doel 6: Beheersen van de kwaliteit van afstromend regenwater en grondwater als onderdeel van een duurzaam stedelijk (afval)watersysteem

Functionele eisen	Maatstaven	Meetmethoden
6a. Het scheiden van waterstromen in huishoudens, bedrijven en industrie dient te worden bevorderd.	6a1. Toepassen gescheiden systemen in huishoudens, bedrijven en industrie	Monitoring afvalwaterstromen
	6a2. Afkoppelen verhard oppervlak in overleg met bodem- en waterkwaliteitsbeheerder	
6b. Schoon regenwater dient indien mogelijk te worden hergebruikt en/of geïntreerd in de bodem dan wel afgevoerd te worden middels afwateringsloten.	6b. Indien mogelijk dient schoon regenwater hergebruikt te worden (b.v. beregning, toiletwater, proceswater, knalwater)	Voorlichting bewoners over hergebruik regenwater

Bijlage 5: Raadsopmerkingen

Aanleiding tot het gesprek

Om de rapportages van de Rekenkamer zo goed mogelijk aan te laten sluiten op de informatiebehoefte van de raad is bij de voorbereiding van de onderzoeken Rioleringsbeleid en -beheer voorzien in een gesprek met een vertegenwoordiging van raadsleden. In dat gesprek kunnen door of namens de raad aandachtspunten worden aangegeven, waaraan voor zover mogelijk bij de uitvoering van het onderzoek dan ook concreet aandacht zal worden gegeven.

Vanuit de raad van de gemeente Geertruidenberg wordt aan het gesprek deelgenomen door Dhr. Van Oort (raadslid namens Groen Links). Namens de Rekenkamer West-Brabant zijn aanwezig Mw. De Jong-Stabel (lid Rekenkamer) en Dhr. De Schipper (secretaris Rekenkamer).

Ontwikkelingen in de gemeente Geertruidenberg

Dhr. Van Oort geeft in hoofdlijnen aan welke ontwikkelingen zich in de gemeente Geertruidenberg in de afgelopen jaren hebben voorgedaan:

- het rioleringsplan in Geertruidenberg is 6 jaar geleden voorbereid door bureau Oranjewoud;
- op basis daarvan is besloten tot een jaarlijkse stijging van het tarief met 6%;
- de inkomsten bedragen nu ca. € 2.000.000 per jaar;
- de egalisatiereserve is in vier jaar toegenomen van ca. € 700.000 tot ca. € 1.300.000;
- de investeringen worden afgeschreven over 30 jaar; de ervaring geeft aan dat in de praktijk de levensduur langer is;
- algemeen beeld is dat de rioleringen in goede staat verkeren, ten opzichte van een aantal jaren geleden zijn ook problemen m.b.t. wateroverlast inmiddels opgelost;
- in 2011 zal een nieuw rioleringsplan (verbreed GRP) worden opgesteld. De uitgangspunten daarvoor zijn in november/december 2010 vastgesteld, het plan zal in maart/april ter inzage worden gelegd.

Vragen

Verzocht wordt om bij het onderzoek Rioleringsbeleid en -beheer de volgende vragen te betrekken:

- is gezien deze ontwikkelingen de stand van de reserve niet te hoog?
 - o *Wij doen hier in het onderzoek geen kwalitatieve uitspraken over. Wel constateren wij of er al dan niet een reserve aanwezig is (paragraaf 4.2). In de koepelnotitie wordt deze bevinding op hoofdlijnen vergeleken met andere gemeenten.*
- is het nodig om de tarieven elk jaar met 6% te blijven verhogen?
 - o *Zie ook voorgaand antwoord. Wij doen geen kwalitatieve uitspraken over de tarieven en de stijging daarvan, wel geven wij aan welke mogelijke factoren van invloed zijn op het tarief (paragraaf 4.10) en hoe de tarifiering en de stijging daarvan zich verhoudt ten opzichte van andere gemeenten (koepelnotitie).*

- om een en ander in perspectief te kunnen plaatsen: kan inzicht geboden in de vraag hoe de ontwikkelingen in Geertruidenberg zich verhouden tot ontwikkelingen in andere gemeenten?
 - o *Verwijzing: komt aan de orde in de koepelnotitie.*